

A a d u O I I

**Nõukogude Kaug–Põhja vangilaagrid
ja
eesti poliitvangid Kolõmal**

14

T a r t u
1 9 9 9

Väljaandja ja kirjastaja:

Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riiklik Komisjon

Koostaja: Aadu Oll

Keeletoimetaja: Maret Kangur

Dokumentide tõlked: Helbe Preimann

Küljendus: Urmas Tamm

ISBN 9985-60-887-9

The Soviet prison camps in Extreme North and Estonian political prisoners in Kolyma

Концентрационные лагеря советского Крайнего Севера и эстонские
политзаключенные на Колыме

Sisukord

Sisu lühikokkuvõte eesti, inglise ja vene keeles ...	4
Saateks (V.Sõelsepp)	9
Sissejuhatuseks	10
I Mõningaid üldandmeid Kolõma kohta, lühiülevaade Kaug-Põhja hõlvamise ajaloost, sealsete vangilaagrite rajamisest ja nende struktuurist	11
II Kuidas sattusid poliitvangid Eestist Kaug-Põhja ja mis neist seal sai	16
III Mida kujutasid endast eriti range režiimiga vangilaagrid (Berlag)	19
IV Vangistuspaigad Kaug-Põhjas	21
Kasutatud lühendid ja vähetuntud sõnad.....	53
Vangiveolaevade register.....	55
Isikunimede register kinnipidamiskohtade järgi....	56
Isikunimede register ERRB järgi	64
Kaug-Põhja territooriumi haldusjaotus	73
Lisa 1 NSV Liidu Siseministri käskkiri nr 00219 "Range režiimiga SM laagrite rajamisest eriti ohtlike riiklike kurjategijate kinnipidamiseks" (originaaltekst, vene keeles).....	74
Käskkirja tõlge eesti keelde	78
Lisa 2 NSVL SM erilaagrite sisekorra eeskiri - vangide kinnipidamisrežiim (originaaltekst, vene keeles).....	82
Sisekorra eeskirja tõlge eesti keelde	95
Kirjandus	107
Selles sarjas seni ilmunud	109
Autorist	110

Sisu lühikokkuvõte

Saatesõnas märgib kirjanik V.Sõelsepp, kes ka ise oli vangina Kolõmal, et perefraseerides Hemingway tuntud väidet eestlaste kohta igas maailma sadamas, võib öelda, et igast nõukogude vangilaagrist võis leida vähemalt paari eestlast ja et käesolevat raamatut võib vaadelda väikese mälestusmärgina neile tuhandetele Eesti poliitvangidele, kes jäid Kolõma igikeltsa.

Esimeses osas on toodud põhilised füüsikalise-geograafilised andmed Euraasia mandri kirdeosas paikneva laiaulatusliku piirkonna kohta, mida kutsutakse Kolõmaks ehk Kaug-Põhjaks ja mis hõlmab ca 1/10 endise NLiidu territooriumist, olles suurusjärgult võrreldav Mehhiko või Gröönimaaga.

On antud lühiülevaade selle maa-ala hõivamise loost nõukogude perioodil, kurikuulsa kaevanduste, ehitus- ja tootmisettevõtete koondise - trusti Dalstroji ajaloost, sealsete vangilaagrite rajamisest, nende struktuurist ja varustamisest vangidega. Kogu laagrite süsteemi eksisteerimisperioodi vältel toodi Kolõmaale ca 8 000 000 vangi, neist valdav osa USA-lt saadud Liberty tüüpi vangiveolaevadega.

Teises osas on kirjeldatud Eesti poliitvangide transportimisviise Kaug-Põhja, on ära toodud vangide hukkamise peamised põhjused, muuhulgas ka vangi toidunormi (1872 kcal) koostis, kirjeldatud arvestuste süsteemi, vangide vabanemise tingimusi. Autori hinnangul toodi Kolõmale 6 000 - 8 000 Eesti poliitvangi, kellest jäi ellu ja sai koju tagasi ca 8-12%.

Kolmandas osas on ära toodud range režiimiga laagrite (Berlagi) kirjeldus ja vangide identifitseerimistähiste süsteem.

Neljas osa on tähestikulises järjekorras koostatud Kaug-Põhja vangistuspaikade loetelu. Loetelus on ära toodud 296 vangistuspaiga (laagrijaoskonna, üksiku laagripunkti, paljudel juhtudel ka podkomandirovka, st laagrijaoskonna eraldi paikneva, sageli ajutise, tsooni) lühikirjeldus - asukoht, kaugus lähimast sadamast, kinnipidamiskoha eksisteerimise aeg ja alluvus, vangide hulk ja põhiline tegevus, nende eesti poliitvangide nimed, kes selles kinnipidamiskohas istusid. Mõistetavil põhjustel on paljude kinnipidamiskohtade andmed puudulikud.

Lõpus on kasutatud lühendite ja vähetuntud sõnade seletus, nimede register ja

kirjanduse loetelu.

Lisadena on ära toodud NLiidu siseministri käskkirja, millega rajati range režiimiga laagrid, ja nende laagrite sisekorrareeglite originaaltekstid vene keeles, nende tõlge eesti keelde, NLiidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1955.a. amnestiaseadluse tekst ja Magadani oblasti keskrajoonide kaart.

The soviet prison camps in Extreme North and Estonian political prisoners in Kolyma

Summary

In the preface Vanda Soelsepp - himself a former political prisoner in Kolyma - paraphrases the Ernest Hemingway's words about Estonians in every seaport all over the world by saying that there was hardly a single prison camp in the GULAG Archipelago without one or two Estonians. He considers this book a small monument to thousands of Estonian political prisoners buried in permafrost of Kolyma.

Part I contains the basic physical and geographic facts on that vast region, called the Extreme North or Kolyma after its largest river. Located in the northeast of the Eurasian continent it makes up about on-tenth of the territory of the former Soviet Union, an area comparable to that of Mexico or Greenland.

A brief historical overview of the development of this territory in the Soviet period is presented, covering the notorious "Dal'stroy trust" (an amalgamation of mining and building works and industrial factories), the creation of forced labour camps, their structure and supply with prisoners. During the existence of that system of concentration camps, altogether about 8 000 000 prisoners were brought to Kolyma, mostly by ships of the "Liberty" type that were received from the United States during the war.

Part II discusses the routes and methods of transporting the Estonian political prisoners to Kolyma and the principal causes of mortality. The prisoner's daily ration (1872 kCal) is described. The system of reckoning and the terms of discharge are outlined. At the author's evaluation, 6 to 8 thousand Estonian political prisoners were brought to Kolyma; 8 to 10 per cent of them survived and returned home.

The rules of detention in hard-regime concentration camps and the system of identification numbers are described in Part III.

Part IV contains the alphabetic list and brief descriptions of concentration camps located in the Extreme North. The list covers 296 units (camp branches, camp units, and some labour subdivisions). Each "zone" is described in terms of its name, site, distance from the nearest port, subordination, years of functioning, number of prisoners, type of labour, and names of the Estonian political prisoners who were kept there.

Information on some labour camps is indeed incomplete. For many camps, no survivors have been reported.

The book is supplied with explanations of abbreviations and little-known words, the index of names, and the bibliography.

Appendices contain the original Russian texts of the Order No. 00219 of the Minister of Internal Affairs of the USSR "On the Establishing of Strict Regime Camps Under the Ministry of Internal Affairs for Detaining Especially Dangerous State Prisoners" and "the Instruction On the Regime of Detaining the Prisoners in Special Camps of the Ministry of Internal Affairs of the USSR", as well as the Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR on the amnesty, dated September, 17, 1955, and a map of the central areas of the Magadan oblast.

Концентрационные лагеря советского Крайнего Севера и эстонские политзаключенные на Колыме

Резюме

В сопроводительном слове писатель Венда Сьельсепп, который сам был политзаключенным на Колыме, перефразируя известное изречение Эрнеста Хеммингуэя об эстонцах в любом порту мира, отмечает, что вряд-ли можно было в Архипелаге ГУЛАГ найти лагерь, в котором не было бы одного-двух эстонцев, и что настоящую книгу можно рассматривать как маленький памятник тысячам эстонских политзаключенных, похороненным в вечной мерзлоте Колымы.

В первой части приведены основные физико-географические данные обширной области на северо-востоке Евразийского материка, которая зовется Крайним Севером или Колымой по названию самой крупной реки этого края, охватывает около 1/10 территории бывшего Советского .Союза и по своей площади сравнима с Мексикой или Гренландией.

Дан краткий обзор истории освоения этой области в советский период, описание печально известного объединения горнопромышленных, строительных и производственных предприятий – треста Дальстрой, создания колымских исправительно-трудовых лагерей, их структуры и снабжения заключенными. За все время существования этой системы лагерей на Колыму было привезено около восьми миллионов заключенных, подавляющее большинство из них было доставлено получкными во время войны из США судами типа «Либерти» (в переводе «свобода»).

Во второй части описаны пути и способы этапирования эстонских политзаключенных на Колыму. Приведены основные причины гибели заключенных, в том числе состав дневного рациона заключенного (1872 ккал), описаны система зачетов и условия освобождения заключенных. По оценке автора на Колыму было привезено 6000 – 8000 эстонских политзаключенных, из них осталось в живых и вернулось домой 8 – 10%.

В третьей части описаны правила содержания заключенных в строго-режимных лагерях приведена система идентификационных номеров заключенных.

Четвертая часть – составленный в алфавитном порядке перечень мест заключения Крайнего Севера. В перечне приведены краткие характеристики 296 мест заключения (лагерных отделений, отдельных лагерных пунктов, а в многих случаях и подкомандировок). Даны название, месторасположение, расстояние до ближайшего порта, время существования данной зоны, ее подчинение, число заключенных, род деятельности предприятия, фамилии эстонских полит-заключенных, содержащихся там.

По понятным причинам сведения о многих местах заключения неполные. По значительной части лагерей не известно ни одного оставшегося в живых.

В конце приведены объяснения сокращений и малоизвестных слов, реестр фамилий и библиография.

В приложениях приведены оригинальные тексты на русском языке приказа Министра внутренних дел СССР № 00219 «Об организации лагерей МВД со строгим режимом содержания особо опасных государственных преступников» и «Инструкция о режиме содержания заключенных в особых лагерях МВД СССР», а также Указ Президиума Верховного Совета СССР об амнистии от 17.09.55 и карта центральных районов Магаданской области.

Saateks

Mõtlege vangide peale,
otsekui oleksite teie ise
vangid, ja nende peale,
kelle käsi kurjasti käib.

Kiri heebrealastele

13,3

Kui õige vähe parafraseerida Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Ernest Hemingway hästituntud ja Eestis äraleierdatud väidet igas maailma sadamas leiduvate eestlaste kohta, siis võib julgesti öelda, et igast nõukogude vangilaagrist võis leida vähemalt paari eestlast. Sellest vaevalt poolest protsendist, mille moodustas eesti rahvas suures vennalike rahvaste üksmeelses peres, jätkus kõikjale, kus vajati orjatöökäsi.

Jätkus ka Kolomale, Gulagi Arhipelaagi külma ja julmuse poolusele, kui tarvitada teise Nobeli preemia laureaadi, Aleksandr Solženitsõni sõnu. Jätkus palju hallide sokkade alla jäljetutesse kiviklibustesse haudadesse, jätkus väheke ka ellujäämiseks ja koju tagasitulekuks. Aga nii ühtedele kui teistele jätkus küllaga vaeva ja rasket tööd, külma, nälga ja alandusi.

Eestimaal on rohkesti mälestusmärke. On nii ühest kui teisest ilmakaarest tulnud ja vabastust toonud sõjameestele, on kaugete merede taha minejaile, on vaimu-, võimu- ja rammuhiiglastele.

Vangilaagreis vaevelnute mälestuse jäädvustamiseks pole Eestis seniajani maatükki jätkunud ega pronksi piisanud.

Vanad vangid on tagasihoidlik, vähenõudlik ja kannatlik rahvas. Piskuga harjunud. Aga ometi mitte sellega, et neid sootumaks unustataks. Sest nad on veendunud, et nende armastus oma kodumaa ja rahva vastu, mis pahatihti väljendus kas-või puusaagimises või vee-kandmises laagrikööki pärast kurnavat tööpäeva -- ainsa sihiga: ellu jääda! Tagasi koju jõuda! - ei ole milligrammigi kergem ega milli-meetritki madalam lehivate lippude all

protestirongikäigulise omast, kel kõht täis ja kindel ohutustunne südames.

Kolõmalt kojupääsnud, kuni neid veel on, peavad oma kohuseks mingilgi määral teadvustada seal mitteolnuile, mis seal toimus ja mida kujutas endast maa, mis peidab oma põues miljonite luude hulgas ka tuhandete eestlaste luid. Sel eesmärgil ongi kirjutatud käesolev raamat. Olgu ta hukkunuile väikeseks mälestusmärgiks.

Lootuses, et kunagi kerkib kuhugi ka suurem ja väarikam.

*Venda Sõelsepp
Berlagis M-2-483*

Sissejuhatuseks

Nõukogude terrori ohvritena sattusid tuhanded eestlased GULAGi (- *Главное управление лагерей* -- NLiidu Siseministeeriumi Laagrite Peavalitsus) sunnitöolistena endise NLiidu kõige kaugematesse kolgastesse.

Käesolev üllitis on katse anda ülevaade ühest endise NLiidu kõige kurikuulsamast sunnitöölaagrite rajoonist - Kolõmast - ja eestlastest sealsetes vangilaagrites.

Kuna ülevaate koostamisel on kasutatud mitmesuguseid ja usaldusväärse poolest erinevaid materjale autori isiklikest kogemustest, kaasvangide jutustustest ja mälestustest Kaug-Põhja hõlvajate memuaaride ja teatmeteosteni, on võimalikud eksimused ja ebatäpsused.

Autor on tänulik kõigi asjakohaste märkuste, paranduste ja täienduste eest.

Autor tänab järgmisi endisi Kolõma poliitvange, kellelt saadud informatsioon oli hindamatuks abiks käesoleva ülevaate koostamisel:

Otto Abo, Anton Ainlo, Endel Andre, Eva Ganitševa, Heino Gustavson, Jüri Hanko, Edmund Heintare, Johannes Hermale, Ilo Hindreus, Erich Ingver, Hilja Itter, Karl Jõks, Elmet Järving, Leili Kask, Vello Kask, Ernst Kriipsalu, Erich Kruustük, Rudolf Käär, Artur Kütaru, Agnes Linnamägi, Arvo Maasing, Artur Metsik, Gerhard Niit, Meinhard Olle, Raimond Parv, Roland Parv, Karl Pello, Rudolf-August Pruljan, Valdeko Pöder, Artemi Raavel, Ellinor Reilent, Koit Räni, Frits Saaret, Metta Sepp, Villo Sepp,

Venda Sõelsepp, Eha Tamra, Helga Tens, Johannes Tens, Laine Tiro, Lennart Toode, Jaan Toomiste, Alli Utt.

Käesoleva üllitise käsikirja lugemise, paranduste ja täienduste tegemise eest suur tänu Heino Gustavsonile, Ilo Hindreusele, Vilma Jõesalule, Vootele Kābalale, Ülo Ojatalule, Endel Palmistele, Erast Parmastole, Harry Ritsbergile, Vello Salole, Venda Sõelsepale, Felix Tipnerile.

Teksti keelelise toimetamise eest avaldab autor tänu Maret Kangurile ja dokumentide tõlkimise eest Helbe Preimannile

Aadu Oll
Berlagis 3-2-837

I. Mõningaid üldandmeid Kolõma kohta, lühi-ülevaade Kaug-Põhja hõlvamise ajaloost, sealsete vangilaagrite rajamisest ja nende struktuurist

Ja Kolõma oli kõige suurem ja
kuulsam saar,
julmusepoolus sel hämmastaval
Gulagimaal.

A.Solženitsõn "Gulagi arhipelaag"

Tavageograafiline mõiste "Kolõma" hõlmab laialdast maa-ala endise NLiidu kirdeosas (ligikaudu 1/10 NLiidu territooriumist, pindalalt võrreldav Mehhiko või Gröönimaaga), mis piirneb läänes Jana jõega, idas Vaikse ookeaniga, põhjas Põhja-Jäämerega ning lõunas Ohhoota mere, Ohhoota ja Aldani jõega. Administratiivselt hõlmas see maa-ala N.Liidu ajal Vene NFSV Magadani oblastit koos Tšuktši rahvusringkonnaga ja Jakuudi ANSV kirdeosa. Keskus Magadan (asut.1929., linn 1932., elanikke 1959.a. 62 000, 1989.a. 152 000).

Tihti kasutatakse Kolõma sünonüümina ka mõistet "*Дальний Север*" - Kaug-Põhi - analoogiliselt mõistele Kaug-Ida.

Kolõmal on igikelts, maastik põhiliselt tundra ja mägitundra, kliima karmilt kontinentaalne, keskmine temperatuur jaanuaris -38° kuni -48° C, juulis +14° kuni +15° C. Kolõmal Verhojanski rajoonis asub maailma külmapoolus, kus on registreeritud madalaim temperatuur

-71°C.

Kolõma hõlvamine algas 1920-ndate aastate lõpul, pärast seda, kui seal avastati märkimisväärsed maavarad - kulla ja kassiteriidi leiukohad.

Esimesed viis kullauhtlat - Boriskin, Srednekan, Pervomaiski, Jubileinõi ja Holodnõi - rajati aastatel 1929-31. Algul töötasid neis lepingu alusel vabad kullaotsijad, kuid varsti hakati kasutama ka vangide tööjõudu.

1931.a. moodustati NSVL Siseasjade Rahvakomissariaadi alluvuses trust Dalstroj (kood-nimetus "Ehitus nr 500"), mille ülemaks määrati üks tolleaegse julgeolekuteenistuse GPU juhtivtöötajaid lätlane Eduard Berzinš (kolmekümnendate aastate lõpul "rahvavaenlasena" maha lastud). Pärast Berzinšit kuni trusti üleandmiseni NLiidu Värvilise Metallurgia Ministeeriumi koosseisu Peavalitsuse õigustes, mis toimus 1953. aastal, olid Dalstroj ülemateks Garanin ja Pavlov (30-ndate aastate lõpus) ja Nikišov ning Petrenko (40-ndatel).

Aastatel 1957-65 allutati Kolõma tootmisettevõtted Magadani oblasti rahvamajandusnõukogule, peale seda aga taastati see hiiglaslik konglomeraat tööstuskoondise Severovostokzoloto (vene k. kirdekuld) nime all jälle NLiidu Värvilise Metallurgia Ministeeriumi koosseisus.

Dalstroj ülem, valitsuste ja ettevõtete ülemad nautisid praktiliselt piiramatut võimu. Vangide seas liikusid suust suhu lood sellest, kuidas Dalstroj ülem Garanin oma käega vange maha laskis ja alluvaid ohvitseri jämeda oksliku kepiga nüpeldas.

Kuigi Dalstroj halduses olev territoorium kuulus formaalselt Habarovski krai koosseisu, puudusid tegelikult kogu sellel maa-alal kohalikud nõukogude võimu organid (rajooni, linna ja oblasti rahvasaadikute nõukogud ja nende täitevkomiteed) ja kommunistliku partei struktuurid (partei rajooni-, linna- ja oblastikomiteed, nende bürood ja sekretarid). Ka sotsiaalne infrastruktuur -- tervishoiuasutused, koolid, isegi postiside jms ei allunud vastavatele liidulistele keskorganitele, vaid Dalstroj kaudu NKVDle, hiljem Siseministeeriumile.

Magadani oblast ja kõik eespool mainitud nõukogude võimu ning kommunistliku partei struktuurid moodustati 1953.a.

Kolmekümnendate aastate keskpaigaks oli Kolõma keskrajoonides juba rajatud laialdane teedeehituse, ehitus- ja kaevandusettevõtete võrk. II Maailmasõja alguseks oli trusti Dalstroj tootmisstruktuur täielikult välja kujunenud. See koosnes mäetööstusvalisustest (GPU – *Горнопромышленное управление*, mitte segi ajada 30-ndate aastate nõukogude salateenistusega – *Главное политическое управление*, mille lühend oli samuti GPU), ehitus-, teede-, geoloogilise luure j.t. valitsustest.

Kaevandused, rikastusvabrikud ja karjäärid kuulusid mäetööstusvalitsuste koosseisu.

Kogu ehitus- ja tootmistegevus baseerus Dalstrois täielikult vangide-sunnitöölise tööjõul.

Kolõma karmide looduslike olude ning laagrites kehtestatud ebainimlike elu- ja töötingimuste tõttu oli vangide suremus tohtu suur. Paljudes laagrites (näiteks Butugõtšagi ja Galimõi kassiteriidikaevandustes) vahetus põhitöödel kontingent keskel läbi ühe aastaga. Administratsiooni see kuigivõrd ei häirinud, sest tõenäoliselt oli selline kadu ja samuti uue kontingendi kohaletoimetamine süsteemis planeeritud ja küllaltki korralikult organiseeritud.

Trusti Dalstroi varustas tööjõuga USVITL (*Управление Северо-Восточных исправительно-трудовых лагерей* -- Kirde Parandusliku Töö Laagrite Valitsus).

Kõigi mäetööstusvalitsuste juures olid laagrid, tootmis-ettevõtetel aga igal oma laagrijaoskonnad (*лаготделение*). Üksikutes eraldi paiknevates kaevandustes ja karjäärides olid OLPid (*отдельный лагерьный пункт* -- üksik laagripunkt, laagri keskus KOLP – *комендантский отдельный лагерьный пункт*). Väiksemaid, tihti ajutisi laagripunkte nimetati ka *podkomandirovka*'deks.

Eraldi laagrid USVITLi alluvuses oma vastavate allüksustega olid UŠOSDORil (*Управление шоссейных дорог* – Maanteede Valitsus) ja Transpordivalitsusel. Lühendatult kandsid need nimetusi vastavalt Dorlag (keskusega peatrassi 103. km-l Karamkenis) ja Translag (keskusega peatrassi 285. km-l Mjakitis).

Tootmisüksusi ja vastavalt ka laagreid ja nende allüksusi moodustati ja likvideeriti vastavalt maardlate eksploatatsiooni võtmisele ja ammendamisele.

Andmete nappuse tõttu on praegu võimatu välja joonestada laagrite struktuure ja alluvusskeeme kogu nende eksisteerimisperioodi vältel.

Aastatel 1945-55, kui eesti vangid viibisid põhiliselt Kolõmal, oli USVITLil 10-12 laagrit, mis vastasid mäetööstusvalitsustele, ja igas neist 5-25 laagrijaoskonda, mis omakorda vastasid tootmisettevõtetele:

- Indigirka, keskus Ust-Nera, asutatud 1941.a.;
- Jana, keskus Ege-Haja (mõnedel andmetel Batagai), asutatud arvatavasti 1930-ndate aastate lõpul;
- Jugo-Zapadnõi (edela-), keskus Seimtsšan, asutatud 1937.a.;

- Južnõi (lõuna-), keskus Orotukan, asutatud 1935.a.;
- Magadan, keskus Magadan, asutatud 1931.a.;
- Omsuktšan, keskus Omsuktšan, asutatud arvatavasti 1940.a.;
- Severnõi (põhja-), keskus algul Hatõnnahh, hiljem Jagodnõi, asutatud 1935.a.;
- Zapadnõi (lääne-), keskus Sussuman, asutatud 1938.a.;
- Zõrjanka, keskus Zõrjanka;
- Tenka, keskus Ust-Omtšug, asutatud 1940.a.;
- Tšai-Urja, keskus Neksikan; see laager eksisteeris 1941-46 Tšai-Urja jõe orus asuvate kullamaardlate intensiivse kaevandamise ajal. Enne ja pärast seda perioodi kuulusid selle piirkonna laagrid Zapadnõi valitsuse alla;
- Tšaun-Tšukotka, keskus Pevek, asutatud 1939.a.;
- Tšukotstroj, keskus Egvekinot, asutatud 1946.a.

Kindlasti olid laagrid ja laagrijaoskonnad vastavalt nõukogude ka tavadele nummerdatud, kuid need numbrid pole meil teada. Seeparast on kinnipidamiskohtade loetelu koostatud asulate või tootmisettevõtete järgi, kus need kinnipidamiskohad asusid ja/või mida nad teenindasid.

Kuni 1948. aastani olid poliitvangid ja kriminaalkurjategijad koos ühistes laagrites. Siis aga otsustati "eriti ohtlike riiklike kurjategijate" kinnipidamiseks rajada range režiimiga erilaagrid (vt. lisa 1 [16, dok.347] NSV Liidu siseministri käskkiri nr 00219). Algul moodustati viis laagrit, hiljem oli neid seitse-kaheksa ja nad kandsid teadaolevalt järgmisi numbreid ja koodnimesid:

- erilaager nr 1 - asukohaga Komi autoomses vabariigis keskusega Intas;
- erilaager nr 2 - Gorlag (*Горный лагерь* - mäelaager) Jenissei suudmealal, keskusega Norilskis;
- erilaager nr 3 - Dubravlag (*Дубравный лагерь* - tammikulaager) asukohaga Mordva autonoomses vabariigis keskusega Temnikis;
- erilaager nr 4 - Steplag (*Степной лагерь* - stepilaager) asukohaga Kasahstanis;
- erilaager nr 5 - Berlag (*Береговой лагерь* - rannikulaager) Kolomal keskusega Magadanis;
- erilaager nr 6 - Retšlag (*Речной лагерь* - jõelaager) Komi autonoomses vabariigis keskusega Vorkutas;
- erilaager nr 7 - Ozjorlag (*Озерный лагерь* - järvelaager) Baikali-Amuuri piirkonnas keskusega Taišetis.
- erilaager nr. 8 - Pestšanlag (*Песчаный лагерь* – liivalaager), asukoht Kasahstanis, keskus Karagandas.

Iga Berlagi vangi isikliku toimiku esikaanel oli suur tempel "5" ja diagonaalne punane triip.

Berlag moodustati üksikute USVITLi laagrijaoskondade baasil. Sellel laagril oli 16-20 laagrijaoskonda. Berlagi moodustamine toimus arvatavasti raskelt. Käskkirjas 00219 esitatud nõudmise alusel pidanuks 1. septembriks 1948 Berlagis olema 30 000 vangi, kuid 1. jaanuaril 1949 oli NKVD koondaruandes märgitud vangide arvuks erilaagris nr 5 kokku vaid 17 092 [16, II k. dok.423], neist eestlasi 734. USVITLis oli selle aruande järgi 137 139 vangi, neist eestlasi 604 (ei maksa lasta end petta suhteliselt väikestest arvudest - need tähendavad vaid seda, et aruande koostamise momendil oli elus nii ja nii palju vange).

Teadaolevate Berlagi laagrijaoskondade numbrid on loetelus ära toodud.

Berlag likvideeriti 1954.aastal, pärast Stalini surma, kui kõik Koloma laagrid koondati jälle ühtsesse süsteemi, mis sai koodnimeks "Ettevõtte AV-...". Selle süsteemi koodnumbrite struktuuri ei ole siiani õnnestunud välja selgitada.

Laagrite komplekteeriti vangidega Kaug-Idast, algul Nahhodkast, hiljem Buhta Vanino tapilaagrist, mis valmis 40. aastate teisel poolel. Sealt viidi vangid laevadega Nagajevosse (Magadani sadam), Egvekinoti, Peveki, Zeljonõi Mõssi ja Ust-Jana sadamasse. Buhta Vanino tapilaagris oli 1950.a. suvel 28 tsooni, igas tsoonis 1000-2000 vangi, kes kõik saadeti ühe navigatsiooniperioodi jooksul Kaug-Põhja laagritesse. Suve jooksul täideti neid tsoone mitu korda.

Vangide veoks ostis NLiit 1935.a. Hollandist kolm laeva - "Jagoda", mis hiljem nimetati ümber "Dalstroj'ks" (mahutavus 8 000 vangi) ja "Džurma" ning "Kulu" (mahutavus 6 000 vangi kumbki). 1937.a. osteti neile lisaks "Nikolai Ježov" (hiljem "Feliks Dzeržinski"), millega vange hakati vedama pärast sõda. Siis võeti vangide veoks kasutusele ka II Maailmasõja ajal lääneliitlastelt saadud "Liberty" tüüpi kaubalaevad "Nogin", "Jerevan", "Vitebsk", "Sovetskaja Latvija", "Balhašš", "Lvov", "Kamenets-Podolsk". Igale laevale pandi 6000 – 8000 vangi.

Kokku veeti laevandustöötajate arvestuste kohaselt Nagajevovo sadamasse kuni kaheksa miljonit vangi [11, lk 53]. Autori peab siiski tõenäolisemaks, et arv kaheksa miljonit ei kajasta ainult Nagajevosse, vaid kõigisse Kaug-Põhja sadamatesse veetud vangide üldarvu.

II. Kuidas sattusid poliitvangid Eestist Kaug-Põhja ja mis neist seal sai

Nende
piina-pigistused,
nende vaeva-
väsimused
muistsed
kallid mälestused
kostku meile
kustumata.

«
Kalevipoeg»

Esimesed eestlased sattusid poliitvangidena Kolõmale 1930. aastate massirepressioonide aegu eesti asulatest Venemaal. Oma mälestusi sellest ajast on avaldanud eesti kommunistliku liikumise tegelane 1924. aasta mässust osavõtja ja hilisem põrandaalune Heinrich Ross [15], kes arreteeriti NLiidus 1937. aastal.

Praegu teadaolevatel andmetel ei ole 1940-41 Eestis arreteeritud eestlasi suuremate tappidega Kolõmale saadetud. Esimene eselon - 38 vagunit umbes 1200 mehe ja 16 naisega - asus Tallinna Lasnamäe tapivanglast Kolõma poole teele 27. aprillil 1945.a. Teekond Nahhodkani loomavaguneis kestis üle kuu aja. Nahhodka tapilaagris peeti vange karantiinis kümme päeva. Mereteekond laevaga "Feliks Dzeržinski" Buhta Nagajevo sadamasse (Magadani) vältas nädalapäevad. Sealt toimetati vangid autodega laagritesse [4,17].

Aastatel 1946-48 saadeti veel vähemalt 3 eseloni (Artemi Raavel mäletab, et 1948.a., kui saadeti ära kõik eesti laagrites kinnipeetavad poliitvangid, oli ešelonis 40 vagunit, kokku umbes 2000 mehega).

Viimane teadaolev otsetapp 12 vagunit (umbes 600 inimest, neist pooled kriminaalvangid), sealhulgas üks vagun naisi, saadeti Endel Palmiste andmeil Lasnamäelt Vaninosse teele 12. aprillil 1951. See tapp saabus Vaninosse 10. mail. Huvitav on mainida Gulagi dispetšer-teenistuse korraldamise kohta, et tapp Riiast tuli sisse 11. mail ja Vilniusest 12. mail. Eestist toimetati vange Kolõmale ka väiksemate partiidena ja üksikult kuni 1952. aastani. Näiteks, saadeti nende ridade autor 1951.a. kevadel Lasnamäe vanglast paarikümnehelise partii koosseisus tappi stolopiniga. Selle partii teekond kulges vahepeatuste ja ümberistumistega läbi Leningradi (Peterburi), Kirovi (Vjatka), Sverdlovski (Jekaterinburgi) ja Novosibirski tapivangla Krasnojarski tapilaagrisse. Seal formeeriti umbes 40 loomavagunist ešelon, mis saadeti Vaninosse. Kogu teekond Lasnamäe vanglast

sihtkohalaagrini Kolomal (Orotukan) kestis umbes kolm kuud.

Pärast Steplagi ja Gorlagi vangide ülestõuse ning võib-olla muudelgi põhjustel toodi eestlasi Kolõmale ka teistes N.Liidu osades asunud laagritest, nii et aastatel 1945-56 võis Kaug-Põhja laagrites viibinud eestlaste üldarv autori hinnangul olla vähemalt 6000 - 8000 inimest.

Paljude vangide hukkamises oli süüdi äärmiselt küüniliselt väljamõeldud ja ratsionaalselt rakendatud toitlustamise ja arvestuste süsteem. Kolomal olid nii USVITLi kui ka Berlagi laagrites vangide toidunormid diferentseeritud sõltuvalt töönormide täitmise protsendist, kusjuures toidunormi suurenemine ei korvanud täielikult suurema töönormi täitmiseks vajalikku energiakulu.

Venda Sõelsepa andmeil oli mittetöötava vangiga päevane teoreetiline toidunorm Duskanja laagrijaoskonnas 1946.a. järgmine:

Leib (+ jahu leivajuuretiseks + jahu toidumaitseks s.t. soustiks)	560 + 40 + 4 = 604 g 1300 kcal	
2. Tangained (neist tehti 2 korda päevas suppi ja üle kahe päeva putru)	70 "	235 "
3. Suhkur	17 "	66 "
4. Liha	27 "	33 "
5. Või	12 "	88 "
6. Juurvili (kui seda polnud, tuli see asendada tangainetega)	180 "	90 "
7. Kala	120 "	60 "
8. Sool	1 "	-

Kokku		1872 kcal

Seejuures tasuks meenutada, et inimese ööpäevaseks madalaimaks energiakuluks (vaimse töö puhul) loetakse 2 200 - 2 400 kcal. Praktiliselt ei saanud aga reavang sedagi normi kätte, sest valvurite ja köögitöölise hulgas lakkas vargus.

Niisuguses olukorras hukkus enamik vange üldtöödel esimese talve jooksul. Neil, kes elasid selle talve üle, oli suur šanss ellu jääda. Peab mainima et 1948. aastal suurendati toidunorme tunduvalt.

Teatavat, ehkki mitte enam määravat rolli vangide hukkamises mängis ka 1948.a. rakendatud karistusaja lühendamise arvestussüsteem. Selle järgi arvestati sõltuvalt töö raskusest ja kvalifitseeritusest ning töönormi täitmisest üks tööpäev 1,25 - 3 karistuspäeva

eest. Siin sai otsustavaks juba vangi enda taiplikkus ja arukus, kas ta oskas süsteemi oskuslikult ära kasutada ja pääses tunduvalt varem laagrist välja, või hakkas mõtlematult rasket tööd rabama ning hukutas end. Need poliitvangid, kellele aastatel 1944-47 oli mõistetud kuni 10 aastat vabadusekaotust ja kel oli olnud õnne ellu jääda, hakkasid arvestuste alusel laagritest vabanema juba 50-ndate aastate algul, kuid reeglina jäeti nad samasse asumisele isegi sel juhul, kui kohtuotsuses polnud asumist ette nähtud.

Eraldi tuleb mainida neid, kellele ei olnud karistus oli määratud mitte sõjatribunal, vaid Erinõupidamine (*Особое совещание*). Vangi karistusaja lõppemisel too kohtuväline organ sageli lihtsalt pikendas seda. Näiteks viibis sinne autor laagris koos ühe hiinlasega, kes oli saanud karistuse 10 aastat vabadusekaotust juba 1932.a. 1942.a. pikendati seda 10 aasta võrra ja 1952.a. veel viie aasta võrra.

Põhiline poliitvangide vabastamine algas GULAGi süsteemis üsna varsti pärast Stalini surma 1953.a., ent massiliseks muutus see 1954.a., kui vangilaagrite valitsuste juurde moodustati erilised komisjonid karistuste läbivaatamiseks ja vähendamiseks ning eriti pärast NLIidu Ülemnõukogu Presiidiumi 17. septembri 1955.a. amnestiaseadlust (vt. lisa 2).

Samal ajal hakati vabastama asumiselt ka neid vange, kes olid varem lahti saanud ja jäetud sundasumisele.

Autori hinnangul jäi Kaug-Põhja saadetud eestlasi poliitvangidest ellu ja tuli Eestisse tagasi 8 - 12 %. Ülejäänud hukkusid ebainimlike tingimuste tagajärjel. Et valdav enamik suri juba mõne esimese kuu jooksul, ei mäleta kahjuks ka ellujäänud neist paljude nimesid. Pealegi oli rohkesti laagreid, kust pole teada lihtsalt ühtegi tagasi tulnud vangi. Käesolevas ülevaates avaldatud vangide nimed on kirja pandud saatusekaaslaste mälu järgi, mistõttu neis võib esineda ebatäpsusi ja moonutusi.

Andmeteoses "Poliitilised arreteerimised Eestis 1940-88" [22] sisaldub register kinnipidamiskohtade järgi. Selles on 706 Kaug-Põhja vangistuspaikades karistust kandnud poliitvangi nimed (vt. registrit). Kahjuks on see register KGB toimikute kehva kvaliteedi ning nende täitmist iseloomustava kirjaoskamatus tõttu tulvil vigu ja ebamäärasusi ning seda ei saa võtta aluseks tegelike kinnipidamiskohtade väljaselgitamisel.

III. Mida kujutasid endast eriti range režiimiga vangilaagrid (Berlag)

Kuna vangide etapeerimis-, elu- ja töötingimusi on küllalt põhjalikult ja tõetruult kirjeldatud memuaarkirjanduses, ei pea autor siinjuures otstarbekohaseks neil asjaoludel pikemalt peatuda.

Küll on aga asjakohane kirjeldada Berlagi režiimi iseärasusi, sest need ei ole seni üldteatavaks saanud, kuigi valdav enamus eestlastest 1940-50-ndate aastate poliitvange Kolõmal on selle laagri mitmest osakonnast läbi käinud.

Berlagi režiimi sätestas NLiidu siseministri kindral-polkovnik S.Kruglovi 1948. aasta oktoobris kinnitatud juhend (vt. lisa 3 [16, dok. 412]), mis kehtis mõningate väikeste muudatustega kuni Berlagi likvideerimiseni. Et aga Moskva oli kaugel, harrastas laagriadministratsioon seda juhendit rakendades rohkesti "loomingulist isetegevust".

Tööpäev kestis Berlagis 10 - 12 tundi, puhkepäevi oli küll ette nähtud neli korda kuus, aga tegelikult anti neid eri laagri-jaoskondades vastavalt administratsiooni äranägemisele tihti kuu kohta vaid üks kuni kolm. Erariiete kandmine oli keelatud. Rahapalka ei makstud ja raha ei tohtinud olla (see reegel kaotati 1952. aastal, mil hakati töötasu arvestama ja mingi osa sellest maksti vangile ka kätte, et ta saaks laagripoest veidi söögilisa või suitsu osta). Võis kirjutada 2 kirja aastas. Konvoivabu vange ei olnud, ööseks pandi barakid lukku. Rangelt oli keelatud igasugune töövälise suhtlemine eraisikutega. Sellise suhte ilmsikstulekul anti mõlemad kohtu alla ja said karistuse.

Kinnipeetavate väline erinevus seisnes peamiselt selles, et igale vangile oli antud identifitseerimistähis, mida administratsioon kasutas nime asemel. Identifitseerimistähis

koosnes kolmest sidekriipsudega eraldatud osast, näiteks *M-2-881*. Esimene oli ühest slaavi tähest koosnev indeks, teine ühekohaline seerianumber ja kolmas kolmekohaline järjekorranumber seerias. Tähistuses esines paiguti ka erinevusi. Seerianumber võeti tarvitusele peale seda, kui terve tähestik oli esimene kord ära kasutatud, mitte kõikjal ei eraldatud teda sidekriipsudega ja mõnel pool pruugiti hoopis rooma numbreid.

Arvesse võttes viimaseid teadaolevaid identifitseerimistähiseid võis Berlagist läbi käinud vangide üldarv olla 350 000 - 400 000 inimest. Edmund Heintare, kes töötas vangina aastatel 1949-51 Berlagi tapilaagri (18. laagrijaoskonna) eriosakonnas (*спецчасть*), mis tegeles vangide arvestusega, on hinnanud, et vangide kartoteegis võis olla umbkaudu 35 000 kaarti. Kui arvestada 10 % ellujäänutega, siis tunduvad need arvud tõenäolistena.

Identifitseerimistähised omistati vangidele Berlagi saabumisel. Otse Berlagi toodutel toimus see 4. km tapilaagrijaoskonnas, juba varem Kolõmal USVITLi süsteemis olnuil siis, kui nad vastavasse Berlagi süsteemi laagrisse kohale jõudsid.

Identifitseerimistähise kandmine vangiriiete paremal põlvel, seljal ja mütsi ees oli kohustuslik. Tähis kirjutati musta värviga valgele riidest või plekist lipikule mõõtmetega 6x15 sm, ning õmmeldi ettenähtud kohale. Lipiku all olid rõiuvas katki lõigatud. Mõnelpool lubati tähised kirjutada ka otse riieteale.

Kuni Berlagi moodustamiseni eksisteerisid ka USVITLi süsteemis erirežiimiga laagrijaoskonnad - nn sunnitöölaagrid (*каморги*), mis olid moodustatud NLiidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1943.a. 22. aprilli seadlusega. 1947.a. septembrikuus oli NLiidu sunnitöölaagrites 60 021 vangi [16, dok. 448]. Nende laagrite režiim sarnanes Berlagi omaga. Pärast Berlagi moodustamist formeeriti nad ümber Berlagi laagrijaoskondadeks või toodi neist vangid Berlagi üle. Ka sunnitöölaagrite vangid kandsid identifitseerimistähiseid, kuid nende süsteemi ei ole õnnestunud välja selgitada.

IV. Kaug-Põhja vangistuspaigad

Колыма, ты Колыма, чудная планета
Двенадцать месяцев зима,
остальное лето

[Kolõma, sa Kolõma, imeline maa,
ainult tosin talvekuud, suvekuud on
muud]

Vangide folkloor

Järgnev Kaug-Põhja vangistuspaikade loetelu on antud tähestikulises järjekorras. Loetelus on toodud 296 vangistuspaiga (laagrijaoskonna, üksiku laagripunkti, teadaolevail juhtudel ka *podkomandirovka*) lühikirjeldus - ettevõtte, milles kasutati vangide tööjõudu, asukoht, kaugus lähimast sadamast, vangistuspaiga administratiivne alluvus, eksisteerimisaeg, vangide hulk ning kes eestlastest on teadaolevalt seal viibinud.

Mõistetavail põhjustel on paljude vangistuspaikade kohta toodud andmed puudulikud.

Kaugus põhisadamatest on antud sulgudes. Arvud näitavad kaugust Magadanist (või mõnest teisest põhisadamast, misjuhul selle nimi on antud) kilomeetrites, kusjuures esimene arv märgib vangiveo tee pikkust peatrassil, teine ja kolmas haruteedel. Eriti viimased on sageli ligikaudsed. Täht "z" tähendab ajutisi taliteid. Näiteks, 341 + 91 + 300 z km tähendab: 341 km Magadanist mööda peatrassi (*Magadan - Ust-Nera*), 91 km mööda kõrvalteed (*Strelka - Ust-Srednekan*) ja veel ca 300 km mööda taliteed so mööda külmunud Kolõma jõge.

Jakuudi- ja evenikeelsetes kohanimesedes on rõhk viimasel silbil, mida tuleb hääldada pikalt. Näiteks Tenka - *tenkaa*, Burhala - burhalaa, Tšai-Urja - *tšaiurjaa*.

1. **AGROBAZA** (vn 'agrobaas'), põllu- ja metsatöövõtte Tenka r., (91 + 239 + 40). Tenka laagri Duskanja l/j OLP, avati 1940-ndate algul, oli naiste ja meeste tsoon. 1953-55 viibisid seal G. Kivimets, õed Aino ja Valve Pormeister, Silvia Ein, Ageeda Paavel, Dagmar Trimm.
2. **ADÕGLAHH**, kullauhtla Sussumani r., (740 + 60). Tšai-Urja laagri l/j, avati 1940-ndate algul, suleti 1950. paiku.
3. **AJAN-ÜREHH** (vn Ajan Urjah, jak 'teekonna jõgi'), kullauhtla polügoon Sussumani r.

Tšai-Urja laagri p/k, tegutses sõja ajal.

4. **ALJASKITOVO**, volframimaagi kaevandus (sügavus kuni 600 m, igikelts u 80 m) ja maagi-rikastusvabrik Ust-Nera r., (1042 + u 120).

Indigirka laagri ja Berlagi l/j, avati 1941, suleti 1955. Vange oli u 3500.

1945-55 viibis seal A. Maasing, kes mäletab u. kümnest eestlasest ainult Erich Ingver'it.

Jüri Hanko (u. 1950): Aassalu, Ojastu Tartumaalt, raudteelane Laar, Lepp Virumaalt.

1948 viibis seal Vootele Käbala.

5. **AMBARTŠIK** (vn 'aidakene'), jõe- ja meresadam, laod ja transpordiettevõtte Kolõma jõe suudmes Nižnekolõmski r.

Zõrjanka laagri OLP, avati 1932, suleti pärast 1954. aastat.

1946. a. oli seal Koit Räni. 1945 a. olid tapivagunis temaga koos ltn. Valdo Rannik ja sportlane A. Klumberg-Kolmpere (maailmarekord kümnevõistluses 1922).

6. **AMGUEMA** (tš 'lai jõgi'), ehituse, tee-ehituse ja -parandusettevõtte Egvekinoti r., (100 km Egvekinotist).

Tšukotstroilaagri l/j, avati 1947-48 paiku, suleti pärast a. 1954.

7. **AMMONALNAJA** (lõhkeaine ammonaali järgi), tõenäoliselt lõhkeaineladude asukoht:

1) Sussumani r. Zapadnoi laagri p/k, tegutses 1940. a-tel;

2) Jagodnoi r., (403) Južnoi laagri p/k, tegev 1930-ndate keskelt 1950-ndate alguseni.

8. **ANITŠI** (?), kaevandus, täpsemad andmed puuduvad.

Seal oli Johannes Hermale.

9. **ANNUŠKA** (vn 'Annake'), kullauhtla ja tee-ehitusettevõtte Jagodnoi r., (347 + 46).

Južnoi laagri l/j, hiljem OLP. Olid meeste ja naiste tsoon. Avati 1930. a-te keskel, suleti u 1945.

10. **ARARAT**, kullauhtla polügoon Jagodnoi r., (256 + 31 + 30).

Južnoi laagri p/k, tegutses 1930. aastatel.

AREK (Arkagala Rajooni Energiakombinaat, lühendatud nimi), vt. ARES

11. **ARES** (vn lüh Arkagala Rajooni Elektriijaama nimetusest), ka AREK, Kedrovõi, TETs-3, söekaevandus, soojuselektriijaam, ehitusettevõtte Sussumani r., (731 + 3).

Zapadnoi laagri ja Berlagi l/j, avati 1930-ndate lõpul, suleti 1955 või 1956.

A. Metsik (A-946, viibis seal 1948jj.) mäletab, et laagris oli u 500 vangi, neist eestlasi u

30. Seal suri Evert Viljandimaalt. A. Kütaru mäletab, et 1951 oli eestlasi palju. L. Toode

(G-1-365) mäletab, et 1955 oli eestlasi 20-30.

12. **ARHA-ÜREH** (vn Arga-Jurjah, jak 'lääne jõgi'), Marina Raskova nim kullauhtla

polügoon Tenka raj., (90 + 425 + 10).
Tenka laagri Marina Raskova 1/j p/k.

13. **ARKAGALA** (ka šaht nr. 9), söekaevandus Sussumani r., (750).
Zapadnoi laagri ja Berlagi 1/j, avati 1939, suleti 1955. a. kevadel. Sama 1/j alla kuulusid eraldi OLP-idenä söekaevandused šaht nr. 6/7 (trassi 734. km-l) ja šaht nr. 10 (trassi 739. km-l). Kokku oli 1/j -s umbes 1500 vangi.
Artur Kütaru mäletab, et 1951 oli seal eestlasi palju, Lennart Toode (G-1-365) väidab, et aastatel 1953-55 oli vange 2000-3000, neist eestlasi 40-50. 1948 oli seal Vootele Kåbala.

ARMAN (ev 'allikas'):

14) Metsatöõettevõte Hassõni r., (90 + 72 + 10).

Tenka laagri OLP (?)

15) Põllutöõettevõte ja kalatöõstus Ohhoota mere rannikul Ola r., (50).

Magadani laagri 1/j (?)

16. **ARTÕK** (jak 'suur tee'), autobaas, autoremonditöõkojad, ehitusjaoskond Ust-Nera r., (920).

Translagi 1/j. Avati 1940-ndate algul, suleti 1950-ndate keskel.

17. **ATKA** (ev 'veevaene koht'; II variant – vn lüh. ATK [*Avtotransportnaja kolonna*] 'autotranspordikolonn'; III variant – vn 'põrgukene'), autobaas, autoremondi töõkojad, ehitusjaoskond Jagodnoi r., (208).

Translagi 1/j. Avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

Venda Sõelsepp, kes viibis seal 1949-51, mäletab, et vange oli 1000-2000. Eestlastest Laik Tallinnast, Karl Lulla, Richard Pastarus Valgamaalt, Pettai Võrumaalt, näitleja Viktor Tarm Pärnust, Aleksander Vihmaru.

18. **BAHHAPTŠA**, kullauhtla (polügoon ?) Tenka r., (90 + 72 + 80 z).

Tenka laagri 1/j või OLP.

19. **BALAGANNOE** (vn 'telgi, baraki'), põllutöõ- ja kalapüügiettevõte, ehitusjaoskond Ohhoota mere rannikul Ola r., (150).

Magadani laagri 1/j. Avati 1930-ndate algul, suleti 1950-ndate keskel.

1946-47 viibis seal Artemi Raavel, 1947 õed Aino ja Valve Pormeister.

20. **BALÕGÕTŠAN** kassiteriidikaevandus Kolõma jõe kaldal Srednekani r., (347 + 91 + 300).

Jugo-Zapadnoi laagri 1/j.

21. **BATAGAI**, kassiteriidi rikastusvabrik, Verhojanski r. keskus, (1042 + u.1500 z); Jana suudmest jõge möõda 743 km.

Jana laagri 1/j, (vahepeal ka keskus, KOLP), avati 1937, vange u. 2000. Esimesed

poliitvangid (umbes 2500 meest) saabusid Jana laagrisse 1951. a. otsetapiga Vaninost Batagaisse Liberty tüüpi laevalt "Kamenetsk-Podolsk" laaditi nad ümber jõepraamidele Kongustahhis (Endel Palmiste andmeil). Batagaist veeti nad laiali mööda kõiki Jana laagrijaoskondi. 1955. a. lõpus koguti kõik poliitvangid jälle Batagaisse. Laagri ülem oli major Stepanenko.

1952-53 olid seal Koit Räni, Heiki Laast.

22. **BELITŠAN**, kullauhtla Sussumani r., (644 + 10).

Zapadnõi laagri 1/j. Avati 1940. a. paiku, suleti 1950-ndate algul.

Seal olid Henrik Laumets ja Artemi Raavel, kes mäletab, et vange oli 1948. a. 200-300.

23. **BELITŠJE** (vn 'orava'), kullauhtla (polügoon ?) Jagodnõi r.

Severnõi laagri 1/j (OLP?), tegutses 1930-ndatel aastatel.

24. **BELLAG** ?

BELOVI-NIMELINE vt. Imeni Belova

BERELJOH (jak 'hundi'), autobaas, autoremonditöökojad Sussumani r., (647):

25. Translagi 1/o, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

26. Zapadnõi laagri, hiljem ettevõtte AV-6 1/j samas asulas, kullakaevandus, avati 1938. a. Artemi Raavel (viibis seal 948-49) mäletab, et vange oli 200-300, eestlastest August Rohtla.

Asumisel olid: Laumets, Heinrich Ross, Linda Salm, Felix Tipner, Torop, Vallikivi, Vanamölder.

27. **BERENTAL**, kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (310 + 5).

Južnõi laagri 1/j, tegutses 1930-ndatel aastatel

BERIA-NIMELINE vt. Imeni Beria

28. **BERING** (?)

BERLAG vt. ptk. III.

29. **BODRÕI** (vn 'reibas'), hiljem Kurtšatovski, kullauhtla Tenka r., (90 + 181 + 1).

Tenka laagri 1/j. Avati 1940. a. paiku, suleti 1950-ndate keskel.

Seal oli Rudolf Käär.

30. **BOLŠEVIK**, kullauhtla Sussumani r., (685).

Tšai-Urja laagri 1/j, avati 1939. a., suleti 1950-ndate keskel.

31. **BORISKIN** (vn 'Borissi oma', Kolõma esimese kullaleiukoha avastaja Boriss Seiffullini nime järgi), kullauhtla (esimene Kolõmal, töötas al. 1929. a.) Jagodnõi r. (347 +85).

Južnõi laagri l/j. Avati 1930-ndate aastate algul, suleti 1940-ndate aastate keskel. 1950-ndate lõpul avati selsamal territooriumil uhtla Semiletka, kuid seal enam laagrit ei olnud.

BUDJONNÕI-NIMELINE vt. Imeni Budjonogo

BUHTA VESJOLAJA (vn 'lõbus laht'), vt. Vesjolõi

32. **BUIDOTŠANSKI**, kullauhtla polügoon Sussumani r., Zapadnoi laagri p/k.

33. **BURGALI** (ev 'papli'), võib olla ka Burtalinski (Burgalit mitte segi ajada Burgavli asulaga Jakuutias), Marina Raskova-nim. kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 239 + 30 z). Tenka laagri Marina Raskova l/j p/k.

34. **BURHALA**, kullauhtla Jagodnõi r., (578).

Severnõi laagri l/j, avati 1940. a., suleti 1950-ndate aastate algul.

Seal olid lühikest aega asumisel Teodor Ers, Vilma Jõesalu ja Teodor Tamme.

35. **BURKANDJA**, kullauhtla Sussumani r., (644 + 42 + 59).

Zapadnõi laagri l/j, avati 1940-ndate aastate algul, suleti 1950-ndate aastate algul.

36. **BURTALINSKI** (?), võib olla Burgali.

37. **BURUSTAHH**, Dorlagi DEU Ust-Nera raj., (956).

38. **BUTUGÕTŠAG** (ev 'surmaorg'). Kassiteriidi- ja uraanipigimaagi kaevandus Tenka r., (90 + 223 + 10).

Tenka laagri ja Berlagi 14. l/j. Kaevandus anti eksploatatsiooni 1940. a., kuid laager oli kindlasti olemas varem, sest vange kasutati geoloogilise luure töödel šurfide kaevamiseks, metsatööl, teede ja asula ehitustöödel ning kassiteriidi pesemiseks karjäärides arvatavasti juba 1930-ndate aastate algusest

Laagri koosseisus oli mitu OLP-i, teada on Verhnjaja B., Srednjaja B., Nižnjaja B., Rudnik, Fabrika, Vahhanka, kus oli ka naiste tsoon. Vange oli üksnes Rudnikus üle 3000.

Pealaager suleti 1953. a. sügisel.

Ellujäänud eestlasi on teada: Johannes Hermale, Igor Kullamaa, Rudolf Käär ja naised Vahhanka OLPist. Eestlasi oli aga Butugõtšagis kindlasti palju. Üksnes 1951. a. suvel sinna saadetud tuhandemehelisest partiist "z-2-...", mis koosnes põhiliselt Balti riikide kodanikest ja lääne-ukrainlastest, oli 1952. a. kevadise "generalnaja proverka" ajal (selle kord aastast läbiviidud ülevaatuse käigus kontrolliti vangide vastavust nende isiklikele toimikutele) rivis 36 inimest [9]. P. Martõnov väidab, et Butugõtšagis hukkus kokku

350-380 tuhat inimest. Tänapäeval on seda arvu raske kinnitada või vaidlustada. On vaid teada, et surnud maeti "Šaitani" mäekurul igijäässe, millest nad liustiku orgu vajudes aegamööda välja sulasid ja said polaarrebaste ning ahmide söödaks. Endine Butugõtšagi vang P. Hmelnitski kirjutas autorile, et kogu org kuni Detrini jõeni olnud umbes 15 km pikkuselt inimluudega üle külvatud ja et 1955. ja 1956. aasta suvel oli spetsiaalne vangide komando neid sealt kokku korjanud ja põletanud. Ometi nägi autor veel 1964. a. suvel umbes 5-6 km pikkusel alal hulgaliselt valendavaid inimluid.

D-2, vt. Mjaundža

39. **DALNI** (vn 'kauge'):

a) kullauhtla Sussumani r. Zapadnõi laagri l/j, tegutses arvatavasti aastail 1940-1950.

b) vt. Henikandža

40. **DEBIN**, ka LEVÕI BEREG (vn 'vasak kallas'), USVITLi keskhaigla (400 haigekohta), põllutöö, ehitus, varem ka silla- ja tee-ehitusettevõtted Kolõma jõe vasakul kaldal Jagodnõi r., (465).

Severnõi laagri haiglat teenindav l/j, tapi- ja jaotuspunkt, meeste ja naiste tsoonid.

Asutati 1930-ndate aastate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

1946-51 viibis seal Johannes Tens, kes mäletab haiglast läbi käinud eestlasi: Kalju Alpere, Valeri Arakas, Niina Arumäe (Reitel), Teodor Ers, Heino Gustavson, Jaan Haljas, Hiiob, Hilbi, Vilma Jõesalu, Aleksander Kiik, Klimar, Herman Koppel, Liplap, Jaan Mets, Moon, Aksel Mäesepp, Mägar, Helmut Oit, Heino Pajuste, Karl Peet, August Pehka, Gustav Pukk, Pärni, Aleksander Rossi, Voldemar Ruubel, Erich Teras, Evald Vanamõlder. 1946 oli seal Vootele Kabala.

1951-52 viibis seal Erich Kruustük, kes mäletab Johannes Jakot Võrumaalt, ja Edi (Eduard ?) Vohni Tallinnast.

Vilma Jõesalu mäletab veel järgmisi eestlasi: Oskar Klimar, Aleksander Luik Petserist (või Võrust), Richard Mägi Petserist, Pärn (suri tuberkuloosi).

41. **DEGDEKAN**, kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 357 + 14 + ~20).

Tenka laagri Marina Raskova-nim. l/j p/k, töötas 1940-ndatel aastatel.

42. **DELJANKIR** (ühe eveni hõimu nimi), Sussumani r., (863).

Dorlagi DEU (arvatavasti VII või VIII), avati 1930-ndate lõpus, suleti 1950-ndate keskel.

43. **DEPUTATSKI** (vn 'saadiku, deputaadi'), kassiteriidikaevandus ja maagirikastusvabrik Ust-Janski r., (1042 + ~1500).

Jana laagri l/j, avati 1940-ndate aastate keskel.

44. **DETRIN** (ev 'turbasoo'), kassiteriidikaevandus (?) Tenka r., (90 + 223 + 50).

Tenka laagri l/j, avati 1940-ndate aastate algul, suleti 1950-ndate keskel.

45. **DIKI** (vn 'metsik'), kullauhtla (polügoon ?) Jagodnõi r.
Severnõi laagri l/j (p/k ?), tegutses arvatavasti 1930-ndail aastail.

46. **DNEPROVSKI** (vn 'dnepri'), kassiteriidikaevandus ja maagirikastusvabrik Jagodnõi r., (276 + 18).

Južnõi laagri ja Berlagi l/o, avati 1940, suleti 1954.

1949-51 viibis seal Lennart Toode, kes mäletab, et vange oli kokku 2000 - 3000, neist eestlasi 40 -50. Laagri ülem oli alampolkovnik Bilbo

Eestlased nimeliselt: L. Aasma, Aavik, kirikuõpetaja Harri Haamer, Laidoneri ihukaitsja Osvald Jesjan, B. Juhaste, Kaev, Kalle, Kanni, Kiima, Viktor Koern, Kuningas (suri hiljem Lazo 3. vabrikus), Kõosaar, Lemberg, Lillemets, Lillipuu, Lukk, M. Mooses, Orumaa, E. Pedajas, Piir, Puurmeister, Raudsepp, Ruutsoo, Rätsep, H. Siirak, Tartu, S. Tuiksoo, Evald Turgan, Eduard Uhke (suri seal), O. Valter, Veskimäe (suri seal), Richard Võlli. 1951-52 mäletab Venda Sõelsepp et vange oli 1200 -1300, neist eestlasi üle 25, nimeliselt Arpad Arder, Jaan Ilves, Viktor Koern, August Meisalu, August Mengel Pärnumaalt, Ode, Richard Pastarus Valgamaalt, Siig, Sinisalu, Sooman, metsavaht Tõnissoo Läänemaalt, Richard Võlli.

47. **DORLAG** (vn, lüh. nimetusest *Dorožnõi lager* 'teelaager'), ka Karamken (Dorlagi keskasula nimi), Maanteede Valitsuse laager Hassõni r., (103).

Dorlag erines teistest USVITLi laagritest mõnevõrra oma koosseisult ja struktuurilt, sest tema allüksused olid loodud Dalstroji haldusterritooriumil asuva maanteedevõrgu remondiks ja hoolduseks. Maanteede Valitsuse alluvuses olid DEU-d; peatrassil Magadan-Ust-Nera oli neid 7: (1. arvatavasti Magadanis, 2. Jablonovõis); Tenka trassil asusid 9. DEU ja NDSU. Hooldatav tee jagunes distantsideks pikkusega 5 -12 km olenevalt ettenähtud tööde raskus- ja keerukusastmest. Iga distantsi teeremondipunktis oli tavaliselt üks barakk, milles elas olenevalt vajadusest 4-20 meest, kes töötasid maantee hooldustöödel konvoivabalt. DEU keskuses oli üks vangivalvur, kes kõik distantsid aeg-ajalt läbi sõitis ning DEU vange teenindav meditsiinitöötaja. Kuni Berlagi moodustamiseni oli poliitvange Dorlagis palju. (V. Sõelsepa andmed.)

Dorlagi keskus Karamkenis, l/j avati 1930-ndate algul, vange oli 100-120.

V. Sõelsepp (oli seal 1946-48) mäletab jägnevaid eestlasi: Jaan Ilves, Koppa, Nikolai Lillipuu, Eduard Lõhmus, Villu Mä'ndveer, Pere Saaremaalt, Gustav Raudsepp, August Riitsaar, Richard Süldvere.

48. **DOROŽNAJA** (vn 'teekonna'), Dorlagi distants Sussumani r. (Sellenimelisi p/k-sid on olnud ka teistes rajoonides).

49. **DOTŠIKALAHH**, kullauhtla polügoon Sussumani r.
Tšai-Urja laagri p/k, tegutses 1940-ndail aastatel.

50. **DŽELGALA**, kullauhtla Jagodnõi r. (558 + 34).

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, siis oli seal ka naisvangide jaotus-tapipunkt, suleti 1950-ndate algul.

51. **DUSKANJA**, kullauhtla Tenka r., (90 + 239 + 38).

Tenka laagri l/j, avati 1940. a. paiku, suleti 1950-ndate keskel. Mitu OLPi ja p/k-d, Agrobaza OLPis põllu- ja metsatöö, invaliidide ja düstroofikute tsoon, naiste tsoon. Laagri ülem 1949-50 oli Bataev, režiimiülem Deineka.

Venda Sõelsepp, kes viibis düstroofikute tsoonis 1945. a. septembrist 1946. a. augustini, mäletab, et düstroofikuid oli 300-350, neist eestlasi umbes 30, nimeliselt: Kalev Epner Järvakandist, Jüri Freyberg, kapten Haas, Johannes Hermale, Hiob Saaremaalt, Voldemar Hunt, Jaan Ilves Valgamaalt, Jatsa, Johannes Kont Põltsamaalt, Käremaa, Johannes Loemaa, Lõhmus, Villu Mändveer Haapsalust, insener Raudmets (või Raudmägi) (suri seal), Gustav Raudsepp Põlvast, August Riitsaar, Sikka, Richard Süldvere, Taro, kapten Artur Tihnola (suri seal), leitnant Vari (suri seal).

Aastatel 1946-53 oli Duskanjas Aleksander Hermale, kes mäletab järgmisi eestlasi: Epner, Eesti kaitseväge kapten Haas, Hurt, Aksel Jatso Tallinnast, politseinik Oskar Kaarma Tallinnast, Kivimets, Karl Kongi Rakverest, Kont, Ants Kriiva Põlvast, maletaja Kullamaa, Käremaa Valgast, Harri Midt Tallinnast, Mändveer, Aleksander Paulus Tallinnast, Raudsepp, Riitsaar Põlvast, Leena Soidla, Otto Väljaots Rakverest.

1950-53 oli Duskanjas Gerhard Kivimets (praegu Niit), kes mäletab veel eestlasi laagrist: Hermale, Kalju Kerge, Ants Kand, Raimond Puusepp, Richard Sutt, Villem Võrro, Arved Õunapuu; asumisel: Helene Laatserus, Olga ja Valentin Kivimägi, Rudolf Käär. 1950-54 oli Duskanjas Eva Ganitševa.

52. **25 LET OKTJABRJA** (vn Dvadsat pjat let Oktjabrja '25 aastat Oktoobrist'), kullauhtla Sussumani r., (786).

Zapadnõi laagri l/j avati 1942, sulgemisaeg teadmata.

53. **EHE-HAJA** (jak 'karumägi), kassiteriidikaevandus Verhojanski r., (1042 + ~1500 z), Jana jõe suudmest 743 + 18 km.

Jana laagri keskus, KOLP, mitu p/k-d, avati 1943 (teistel andmetel juba 1937/39), vange kõigis tsoonides kokku u 1500-3000. Vahepeal oli Berlagi l/j, sel ajal asus Jana laagri keskus arvatavasti Batagis.

Pealaagrist 150 km kaugusel oli metsavarumise p/k, kus töötas u 150 vangi. 18 km kaugusel paiknes tee-ehituse p/k (kavatseti ehitada teed Taišetti), seal töötas u 100 vangi. Jana jõe 458. km oli jõelaevade talvitumise koht ja p/k, kus oli u 40 vangi.

1951-55 oli seal Harry Ritsberg, kellega koos olid Harry Alunurm, Amor, Aule Brinkmann, Udo Ilves, Evald Jakobson, Vello Kikkerpalu, Arnold Kurvel, Heiki Laast, Arvi Leet, Gunnar Lepp, Endel Palmiste, August Pau (Hunter), Kaarel Pedak, Richard Pihelgas, Pill, Rammo., Elmar Sillaste, Saabas, Jaan Tiik, Elmar Tiimann, Erich Tutsu, Osvald Tähis, Anton Väljaots.

1952-53 oli seal Koit Räni.

1951. a. suvel oli laagriülem vanem Ganejev (end. polkovnik). Paljude Jana laagri l/j ja p/k-

de ülemad olid sel ajal ise karistatud, näit. 18. km p/k ülem oli vanemseersant (end. major), Janski l/j ülem vanemleitnant (end. polkovnik), Kongustahhi l/o ülem kapten (end. polkovnik) jne.

54. **EGVEKINOT** (tš 'terav mägi'), sadam, laod, ehitusettevõtte, tee-ehitus Beringi mere Anadõri lahe kaldal Iultini r.

Tšukotstroi laagri l/j, avati 1940-ndate aastate keskel.

55. **EKSPEDITSIONNAJA** (vn 'ekspeditsiooni'), kullauhtla Jagodnõi r. (347 + 8).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndail, suleti 1940-ndate aastate keskel.

56. **ELEKTŠAN**, metsa- ja puutööettevõtte Hassõni r. (198 +25).

Južnõi laagri l/j, asutati 1930-ndatel aastatel.

Venda Sõelsepp mäletab, et aastatel 1948-49 olid seal Jaan Ilves ja Richard Võlli.

57. **ELGEN** (ev 'ahing'), põllumajandusettevõtte Jagodnõi r., (465 + 63).

Kapsa- ja kartulikasvandus, kasvuhooned, lavad, kanafarm, umbes 500 piimalehma.

Severnõi laagri naiste l/j, avati 1936, suleti 1955 või 1956.

Agnes Linnamägi, Laine Vilba (Tiro) ja Helga Sundström (Tens), kes olid seal aastatel 1945-51, mäletavad, et vange oli 1000-2000, neist eestlasi 16, nimeliselt: Niina Arumäe (Reitel), Vilma Jõesalu, Miralda Lipping, Helmi Meldeste, Linda Puusepp, Heidi Rannik (Altpere), Maia Ruubel (Agasjan), Leida Sarv, Meeta Suve (Võssotskaja), Lilli Viita (Varik), Hilda Öövel ja Ester (?).

Vilma Jõesalu mäletab lisaks eelnimetatutele, et seal olid veel Linda Salm ja Hilda Tamm (Klišžek).

1946 oli seal ka Vootele Kåbala, kes sooritas ebaõnnestunud põgenemiskatse.

58. **ELGEN-UGOL** (ev 'ahing' + vn 'süsi'), kivisöökaevandus Srednekani r., (347 + 91 + 60 z).

Jugo-Zapadnõi laagri sunnitöö l/j ja Berlagi l/j, avati 1939, suleti 1955.

Meinhart Olle (oli seal 1946-48) mäletab, et vange oli 1000 ümber, neist eestlasi paarkümmend. Karl Jõks mäletab nimeliselt: Aado Maser ja Erich Ingver. Vilma Jõesalu teab, et seal oli Harry Koitla.

59. **EMTÕGEI**, kullauhtla polügoon Sussumani r., (740 + 39).

Tšai-Urja laagri OLP (?).

60. **ERIKI**, Tenka laagri OLP (?), Tenka r., (90 + 239 + 15).

FABRIKA (vn 'vabrik'), maagirikastusvabrikute üldnimetus kaevanduste juures, näit. Lazo-nim., Butugõtšagis, Matrossovi-nim. jne.

61. **FROLÕTŠ** (vn kõnekeel 'Froli poeg'), kullauhtla Sussumani r. (697).

Tšai-Urja laagri l/j, avati 1939, suleti 1940-ndate lõpus.

FRUNZE-NIMELINE vt. Imeni Frunze

62. **GALIMÕI**, kassiteriidikaevandus, maagirikastusvabrik Omsuktšani r., (326 + 254 + 18).

Omsuktšani laagri l/j, meeste ja naiste tsoon, avati 1939, suleti 1950-ndate keskel.

GASTELLO-NIMELINE, vt. Imeni Gastello

63. **GEOLOGITŠESKI** (vn 'geoloogiline'), kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 80).
Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndatel, suleti arvatavasti 1940-ndate lõpus.

GERBA:

64. Kullauhtla Jagodnõi r., (254 + 20).

Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndatel aastatel.

65. Metsatööjaoskond Jagodnõi r., (326 + 30).

Berlagi Orotukani l/j p/k, tegutses aastatel 1951-53, 60-80 vangi.

66. **GLUBOKI** (vn 'sügav'), kullakaevandus või -uhtla, Jagodnõi r., (542 + 40).
Severnõi laagri l/j (?), tegutses arvatavasti 1930-ndatel aastatel.

67. **GLUHHARIINAJA** (vn 'metsise'), metsatööjaoskond (puidu tootmine Kanjoni ja Lazo kaevanduste jaoks) Srednekani r., (341 + 91 + 68 z + u.20),
Jugo-Zapadnõi laagri OLP, avati arvatavasti 1940-ndate keskel, suleti 1954.
August-Rudolf Pruljan (oli seal 1952) mäletab, et vange oli ca 125. Eestlasi mäletab: Mikk Tartust, Koskora Võrumaalt, Vanamets Pärnumaalt, Zirna.

GORKI-NIMELINE, vt. Imeni Maksima Gorkogo

68. **GORNJAK** (vn 'kaevur'), Tenka laagri p/k Tenka r.

69. **GORNÕI** (vn 'mäginne'), kullauhtla Jagodnõi r., (395 + 2).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1940-ndate lõpul.

70. **GRJAZNÕI** (vn 'must, räpane'), Zapadnõi laagri p/k Sussumani r., (775).

71. **GVARDEJETS** (vn 'kaardiväelane'), kullauhtla Tenka r., (90 + 357 + 14 + 6).
Tenka laagri l/j, avati 1940-ndate algul, suleti 1950-ndate keskel.

72. **HASSÕN** (ev 'loomakari, linnuparv'), ka HASSÕN-UGOL (vn 'süsi'),
kivisöekaevandus Hassõni r., (80).

Magadani laagri l/j, avati 1937 või 1938, suleti arvatavasti 1950-ndate keskel.

73. **HATAREN**, kassiteriidikaevandus Omsuktšani r., (326 + 26 + 10).
Omsuktšani laagri l/j, avati 1941, suleti 1950-ndate keskel.

74. **HATŠALŌTŠA**, Tenka laagri OLP (?), Tenka r., (90 + 425 + 12).

HATŌNNAHH (jak 'kase'):

75. Kullauhtla Jagodnõi r., (544 + 41 + 2).

Severnõi laagri keskus 1930-ndatel, hiljem l/j, avati 1934. a. paiku, suleti 1950-ndate keskel.

76. Kullauhtla Tenka r., (90 + 308 + 56).

Tenka laagri l/j, avati 1940-ndate aastate keskel.

77. **HENIKANDŽA** (ev 'põldpüü'), ka DALNI, kassiteriidikaevandus (hiljem rajati samasse asulasse uhtla Dalni) Tenka r., (90 + 394 + 12).

Tenka laagri ja Berlagi l/j, asutati 1940-ndate algul.

1946 oli seal Villu Mändveer, 1949-51 Valve Pormeister, 1954-56 mäletab Eha Tamre (T-2-834), et vange oli üle 3000; laagri ülem oli Nikitin.

78. **HETA** (ev 'paju'), ka HETINSKOE, kullauhtla Jagodnõi r., (250).

Južnõi laagri l/o, avati 1941, suleti 1940-ndate lõpul.

79. **HILGOTŠA**, kassiteriidikaevandus Tenka r., (90 + 181 + 30).

Tenka laagri p/k.

HOLODNŌI (vn 'külm'):

80. Kullauhtla, hiljem kullakaevandus Jagodnõi r., (443 + ~30).

Severnõi laagri ja Berlagi l/o, avati 1930-ndate keskel, suleti arvatavasti 1954. a.

Anton Ainlo, kes viibis seal 1948 -52, mäletab, et vange oli 1000- 1200, neist eestlasi umbes 50, nimeliselt: Etti, Ilbi, Jaan Mets, Ottoson, Pere, Ott (Otto?) Põhjala (suri seal).

Raimond Parv, kes oli seal 1949-51, mäletab eestlasi: Haller, Kesler, Koppel, Lekstein, Mets, Tamm, Voldemar Tiisler, Vammus. 1951-52 oli seal ka J. Tens (z-4282), kes mäletab, et seal oli Hermann Koppel. Samal ajal oli seal ka Erich Krustük.

81. Kullauhtla Sussumani r., (670).

Tšai-Urja laagri l/j, avati 1941. a. paiku, kuuldavasti oli veel 1960-ndate keskel olemas.

82. **HUDŽAHH**, kullauhtla polügoon Sussumani r., (800).

Tšai-Urja laagri p/k.

IGUMENOVSKI (vn 'igumen', õigeusu kloostri vanem), vt. Imeni Belova.

83. **imeni BELOVA** (V.F.Belov - Dalstroji poliitosakonna ülem sõja ajal), varem

IGUMENOVSKI, kullakaevandus, metsatöö, ehitusjaoskond Tenka r., (90 + 257 + 9).
Tenka laagri ja Berlagi l/j, avati 1943. a.

Otto Abo (A-1-588), kes viibis seal aastatel 1948-56, mäletab, et vange oli 1000 ümber, neist umbes 70 eestlast. Nimeliselt: Allik Rakverest, Loik ja Toots Sadalast, Parm Vägevalt, Talvik Laekverest, Tinn Mustlast.

84. **imeni BERIA** (Lavrenti Beria - NLKP KK Poliitbüroo liige, kõigi repressiivorganite kõrgeim ülem), kullauhtla (võib-olla ka kaevandus) Tenka r., (90 + u. 350). Pärast Beria hukkamist nimetati kindlasti ümber (vrd. Tšigitsinnahh). Et ellujäänud vange pole teada, pole asukoht ka täpselt identifitseeritud. Võimalik, et oli uhtla Tšigitsinnahhi territooriumil, mille lähedalt autor 1964. a.

suvel leidis mahajäetud laagri.

Tenka laagri l/j, avati 1930-ndate aastate lõpul.

Olevat olnud veel üks Beria-nim. uhtla, arvatavasti Tšai-Urja jõe orus Sussumani r.

85. **imeni BUDJONNOGO** (Semjon Budjonnõi - NL marssal), kullauhtla Tenka r., (90 + 280).

Tenka laagri l/j, avati 1941. a.

1945. a. viibisid seal Richard Võlli, Raoul Simson, 1956. a. Jaan Toomiste.

86. **imeni FRUNZE** (Mihhail Frunze – N.Venemaa ja N.Liidu riigitegelane, kodusõja- aegne väejuht), kullauhtla Sussumani r., (665).

Tšai-Urja laagri l/j, avati 1940-ndate algul.

87. **imeni GASTELLO** (Nikolai Gastello - sõjaväelendur N.Liidu kangelane), kullauhtla Tenka r., (90 + 293). Tenka laagri l/j, avati 1942, suleti 1955.

Aastatel 1947-53 viibis seal Jüri Freyberg, kes avaldas oma mälestused [4], milles eesnime järgi mainib mitmeid eestlasi. 1946. a. Aleksander Hermale.

88. **imeni KALININA** (Mihhail Kalinin - N.Liidu riigitegelane), kullakaevandus (OLP 1) ja karjäär (OLP 2) Sussumani r., (622 + 24).

Zapadnõi laagri l/j.

1945-49 oli seal Artur Kütaru, kes mäletab eestlasi: Aaren, Richard Ehrenpeis Võrumaalt, Kivi, Varik Lõuna-Eestist.

Vilma Jõesalu mäletab, et pärast Utinka sulgemist olid seal asumisel Teodor Ers ja Teodor Tamme.

89. **imeni LAZO** (Sergei Lazo - kodusõja partisanijuht ja punakangelane, tegutses Siberis ja Kaug-Idas), kassiteriidikaevandus ja maagirikastusvabrik Srednekani r., (347 + 91 + 68 z + 80).

Jugo-Zapadnõi laagri ja Berlagi l/j, avati 1940, suleti 1954. Oli mitu OLP-i, neist kaks kaevanduse omad (üks kriminaalvangidega), mis suleti 1953. a. aprillis ja üks

rikastusvabrik (Fabrika nr. 3), kus vange oli kuni 2000.

Aastatel 1948-50 olid seal kaevanduses Erich Ingver ja Lennart Toode, kes mäletavad, et vange oli 2000- 3000, neist eestlasi 40 -50. Toode mäletab, et seal suri Kuningas. 1952. a. mäletab R-A. Pruljan eestlasi: Alfred Allik Ruilast, kes seal suri, kirikuõpetaja Haamer, Laidoneri ihukaitsja Jaan Hilts Tallinnast, arst Kiima Tartust, Kuke, Raudjalg, Tiitso, Vähi.

Rikastusvabrikus oli 1948-52 Koit Räni (A-14775), kes mäletab, et eestlasi oli umbes 40, nimeliselt vaid kooliõpetaja Villu Mändveert Haapsalust, kes suri seal.

Rudolf Pruljan mäletab, et rikastusvabrikus oli 1952. a. u 1000 vangi, neist eestlasi nimeliselt: Arvi Aasmaa Harjumaalt, Imberg Tallinnast, Kaljo Jurkatamm, Koppel, Koskora Võrumaalt, Kägu, Juhan Lilles Pärnumaalt, Mikk Tartust, Manivald Mooses, Mändveer (suri seal), Reino Pajo (Eino Paju ?) Virumaalt, Pajupuu, piirivalve ohvitser Jaan Palu Petserist, Pent Järvamaalt (suri seal), plekksepp Pihel, Jaan Purmeister, Pärnik Pärnumaalt, Raide, Rauts, Jaan Rennit Viljandimaalt, Rõuk, aiandusäri omanik Gustav Selliksaar Pärnust, Zirna, Zukker Valgast, Tammann Pärnumaalt, Felix Tipner, Toode, metsavend Artur Vahtra Adilast, Valter Märjamaalt, Vanamõisa Pärnumaalt, Vares. Asumisel olijatest mäletab August-Rudolf Pruljan: Alevi Järvamaalt, Kütt, Juhan Lukk Läänemaalt, Ojade Pärnumaalt, Raudjalg.

Felix Tipner mäletab järgmisi eestlasi: Allik, Himbek, Jüri Kard, Volli Koppel, Kuusela Tallinnast, Frants Laurmaa Tartust, Liiv Virumaalt (suri seal), August Meltsas, Pokosta, Tammela.

90. imeni MAKSIMA GORKOGO (M. Gorki - nõuk. kirjanik), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 31 + 13).

Severnõi laagri sunnitöö l/j ja Berlagi l/j, 6 OLP-i (Võib-olla olid mõned ka p/k-id). Avati 1930-ndate lõpul, suleti 1956. või 1957. a.

Aastatel 1945-52 oli seal Rudolf Käär (FH-62), kes mäletab, et vange oli seal kuni 3000, neist eestlasi 280, kellest ellu jäi 34.

Endel Andre, kes oli seal 1945. a. juunist 1955. a. oktoobrini mäletab, et vange oli umbes 2000. Eestlasi käis selle aja jooksul läbi umbes 500. Nimeliselt mäletab ta: Ants Alviste, Annus, Harri Koitla, Hugo Lepik, Madis Oviir, Kalju Pajupuu, Elmar Raidmaa, Suia. Ta mäletab, et kaks mitmesajamehelist OLP-i surid viimse meheni maha.

91. imeni MARINÕ RASKOVOI (M. Raskova - naislendur, NL kangelane), kullauhtla Tenka r., (90 + 425).

Tenka laagri l/j, avati 1940-date algul, suleti 1950-ndate keskel.

V. Sõelsepp, kes oli seal 1945. a. suvel, mäletab, et vange oli u 1000-1100, kellest suve jooksul surid pooled. 22. juunist kuni 20. septembrini suri saabunud 29 eestlasest 14. Nimeliselt mäletab V. Sõelsepp: Jüri Freyberg, Hunt (või Susi), politseinik Oskar Kaarma, Pääro, Põhjatü, Vati (Voldemar ?) Ruubel, agronoom Karl-Robert Ruus, kes oli endine Harju (Saksa okupatsiooni ajal Lääne) maavanem, Raoul Simson.

92. imeni MATROSSOVA (Aleksandr Matrossovi - N.Liidu kangelane II

maailmasõjas), kullakaevandus ja maagirikastusvabrik Tenka r., (90 + 305 + 6).
Tenka laagri ja Berlagi l/j, avati 1940-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.
1945. a. oli seal Johannes Hermale.

93. **imeni POKRÕŠKINA** (A.Pokrõškin N.Liidu lennuväemarsal), kullatootmisettevõtte Ust-Nera r., (1042 + u.75).
Indigirka laagri l/j, avati 1940-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

94. **imeni STALINA** kullauhtla Tšai-Urja jõe orus (?).

95. **imeni TIMOŠENKO** (Semjon Timošenko - N.Liidu marssal), kullauhtla Tenka r., (90 + 300).

Tenka laagri, hiljem tõenäoliselt ettevõtte AV- (?) l/j, avati 1941. a.

1945. a. oli seal Karl Lulla, 1945-46 Aleksander Hermale, 1940-ndate teisel poolel Igor Kullamaa ja Johannes Loemaa.

1956. a. oli seal Jaan Toomiste, kes mäletab eestlasi: Lembit Andre, Evald Hallik, Kaarel Järvik, August Kasterpalu, Leonhard Ladva, Naagemann, Niiles (Neelis ?), Elmar ja Valter Nork'id, Aksel Org, Ott Orumaa, Jüri Paltsmar, Bernhard Part, Erich Pihelgas, Sepp, Tann, Aleksander Veermann, Heino Vene, Ants Viires.

96. **imeni III PJATILETKI** (vn '3. viisaastaku nim.'), kassiteriiduhtla Srednekani r. Jugo-Zapadnõi laagri l/j, avati 1930-ndate aastate lõpul, suleti 1940-ndate lõpul.

imeni TŠAPAJEVA (Vassili Tšapajev - nõuk. kodusõja kangelane):

97. Kullauhtla Tenka r., (90 + 223 + 20).

Tenka laagri l/o, tegutses 1940-ndail aastatel.

98. Kassiteriidikaevandus Srednekani r., (347 + 91 + 180 z).

Jugo-Zapadnõi laagri l/o, avati 1940. a.

99. **imeni TŠELJUSKINTSEV** (tšeljuskinklased – N.Liidu Põhja-Jäämere uurimislaeva meeskond), kullauhtla Jagodnõi r.

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndate lõpul, suleti 1950-ndate algul.

100. **imeni TŠKALOVA** (Valeri Tškalov - katselendur, N.Liidu kangelane), kullauhtla Sussumani r., (683).

Tšai-Urja laagri l/j, avati 1939. a., suleti 1950-ndate keskel.

1945. a. oli seal Henrik Laumets.

101. **imeni VODOPJANOVA** (Mihhail Vodopjanov - polaarlendur, N.Liidu kangelane), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 40 z).

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndate lõpul, suleti 1950-ndate keskel.

102. **imeni VOROŠILOVA** (Klimenti Vorošilov - N.Liidu marssal), kullauhtla Tenka r.,

(90 + 350).

Tenka laagri l/j, avati 1941. a., suleti 1950-ndate keskel.

Aastatel 1948-49 oli seal Valve Pormeister.

103. **imeni 8-GO MARTA** (nimetatud 8. märtsi – naistepäeva auks), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 20).

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndate algul, suleti arvatavasti 1940-ndate lõpul.

104. **imeni II PJATILETKI** (vn '2. viisaastaku nim.'), kullauhtla Jagodnõi r.

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate lõpul, suleti 1940-ndate lõpul.

105. **INDIGIRSKI**, kullauhtla Ust-Nera r., (1042 + 100).

Indigirka laagri l/j, avati 1940-ndate algul.

106. **INDUSTRIALNÕI** kassiteriidikaevandus Omsuktšani r., (326 + 260 + 5).

Omsuktšani laagri l/j.

107. **INVALIDNAJA** Tšai-Urja laagri OLP (?) Sussumani r.

108. **ISKRA** (vn 'säde'), Jugo-Zapadnõi laagri p/k (?) Srednekani r.

109. **IULTIN** (tš 'pikk jääpurikas'), polümetallimaagi kaevandus, maagirikastusvabrik, ehitusvalitsus, tee-ehitusjaoskond, Iultini r. keskus, (200 km Egvekinoti sadamast).

Tšukotstroj laagri l/j, avati 1946. a., sulgemisaeg teadmata.

JABLONOVÕI (vn 'õuna'), ka STOPOLSOTNI (vn argoo 'sada viiskümmend'), Hassõni r. (150):

110. Dorlagi II DEU, vange 20-30.

1948-49 oli seal Venda Sõelsepp, kes mäletab eestlasi: Georg Jõgi, Kriit, Lõhmus, Aleksander Matt, Richard Süldvere.

111. Translagi p/k, vange 20 -30, autoremonditöökoda.

112. Južnõi laagri naiste l/j, u 150 vangi, kes valmistasid lõhkepadruneid kaevanduste jaoks.

113. **JAGODNÕI** (vn 'marja'), mäetööstusseadmete remonditehas, ehitusvalitsus, Jagodnõi r. keskus, (542).

Severnõi laagri valitsus, KOLP, l/j, hiljem ettevõtte AV-5 l/j (AV-261), avati 1930-ndate keskel, 1970-ndaial oli veel olemas.

1949 oli seal Vootele Käbala.

Vilma Jõesalu mäletab, et seal olid asumisel Valeri Arakas, Niina Arumäe (Reitel), Heino Gustavson, Agnes Linnamägi, Helmut Oit, Selma Pragi (Palginõmm), Ernst Runda, Maia Ruubel (Ogasjan), Helga Sundström (Tens), Johannes Tens, Viljandi prefekt Uibopuu,

Arnold Vahtra.

114. **JANSK**, sadam Ust-Jana r., Jana jõelaevanduse valitsus (Jana jõe 607. km).
Jana laagri l/j, avati arvatavasti 1930-ndate aastate lõpus. 1951- 53 oli umbes 200 vangi,
laagriülem vanemleitnant (endine polkovnik) Tokarev (Endel Palmiste andmetel).
1951-53 olid seal Aadu Aasa Pärnust, Olev Koitla Viljandist, Vares, Anton Väljaots.

115. **JUBILEINÕI** (vn 'juubeli'), kullauhtla, hiljem kullakaevandus Jagodnõi r., (443 +
~30).
Južnõi laagri l/j, avati 1931. või 1932. a., suleti 1954. a. paiku.
*1949-53 olid seal Ilo Hindreus, kes mäletab, et vange oli umbes 1000, neist eestlasi umbes
50, nimeliselt Vootele Kabala (M-1-741), Roland Kitsnik, Edgar Mellik, Rebane.*

116. **JUŽNÕI** (vn 'lõuna'), uraanipigimaagi kaevandus Tšauni r., (100 km Peveki
sadamast).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1940-ndate algul, suleti 1950-ndate algul.

117. **KADÕKTŠAN**, söekaevandus, ehitusjaoskond Sussumani r., (739).
Zapadnõi laagri ja Berlagi l/j.
*Aastatel 1950-51 olid seal Artur Metsik (A-946) ja Artur Kütaru, kes mäletavad, et vange
oli u 500, neist eestlasi u 30, nimeliselt Uno Sessmann. 1950. a. oli laagriülem Sladkov.*

8. MÄRTSI NIMELINE, vt. Imeni 8-go marta

KALININI-NIMELINE, vt Imeni Kalinina

118. **KANJON** (vn 'kuruorg'), koobaltimaagi- ja kassiteriidikaevandus Srednekani r., (347
+ 91 + 68 z + ~100z).
Jugo-Zapadnõi laagri l/j, avatud 1940 paiku, suletud 1954.
*1951 oli seal A-R. Pruljan (L-2-999), kes mäletab, et vange oli u 1200. Eestlastest on
meeles: ohvitser Hein, politseinik Kala Rakverest, Nigol, Saat, Tamm Pärnumaalt,
Töldsepp, Leo Urva Pärnumaalt. Valdeko Põder (K-2-813) Tartust mäletab peale
eespoolmainitute: Alfred (?) Mölder, Harald Vanamölder Läänemaalt.
1951 oli laagriülem Bendartsik.*

KARAMKEN, vt. Dorlag

119. **KARMEN**, Tenka laagri p/k, Tenka r.

120. **KASTJORKA** (arvatavasti tuletis sõnast kassiteriit), kassiteriidikarjäär Verhojanski r.
Jana laagri l/j, hiljem p/k, avati 1930-ndate teisel poolel.
Arvatavasti esimene eksploatatsiooni võetud kassiteriidimaardla Jana jõe basseinis. Jana
laagri kõige kurikuulsam laagripunkt, kus oli kõige julmem administratsioon ja leidis aset

palju omavolilisi vangide hukkamisi.

121. **KATŠ-TAHH**, Sussumani r.
Tšai-Urja laagri p/k.

KEDROVOI vt. Ares

122. **KINER-SALA**, kullatootmisettevõtte Ust-Nera r., (1042+100 z).
Indigirka laagri Tirehtjahhi l/j OLP, suleti u 1955.

123. **KINŽALL** (idamaine pistoda), kullakevandus, maagirikastusvabrik Jagodnõi r.,
(400+25).
Južnõi laagri l/j, avati 1936. või 1937. a. , suleti arvatavasti 1940-ndate lõpul.

124. **KJURBELJAHH**, kulluhtla Sussumani r., (740 + 100).
Tšai-Urja laagri l/j.

125. **KLIN** (vn 'kiil, talb'), kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 260 + 5).
Tenka laagri Belovi-nim. l/j p/k.

126. **KLJUTŠNAJA** (vn 'allika'), Severnõi laagri p/k (?), Jagodnõi r. (?)

III VIISAASTAKU NIM. vt. Imeni III Pjatletki

127. **KOLÕMSKI**, kullauhtla Tenka r., (90 + 239 + 60).
Tenka laagri Duskanja l/j p/k (varem iseseisev l/j), avati arvatavasti 1930-ndate keskel.

128. **KOMSOMOLETS** (vn 'kommunistlik noor'), kullauhtla Sussumani r., (688).
Tšai-Urja laagri l/j, avati 1939, suleti 1950-ndate aastate keskel.

129. **KOMSOMOLSKI** (vn 'kommunistliku noorsooühingu'), kassiteriidikaevandus,
maagirikastusvabrik Tšauni r., (150 km Peveki sadamast).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1941, suleti arvatavasti 1950-ndate aastate algul.

130. **KONGUSTAHH**, sadam Jana jõe deltas Ust-Jana r. Seal toimus kauba
ümberlaadimine
merelaevadelt jõelaevadele.
Jana laagri l/j, avati 1930-ndate aastate lõpul, suleti 1954. a. suvel, kui sadam kolis üle
Nižnejanskisse. 1950-ndatel u 800 vangi, laagri ülem kapten (end. polkovnik) Konev
(Endel Palmiste andmetel).

131. **KONTRANDJA**, kullauhtla Sussumani r., (758 + 18 + 24).
Zapadnõi laagri l/j.

132. **KOTJOL** (vn 'katel'), arvatavasti kullauhtla või selle polügoon 1930-ndail. Južnõi laagri l/j (?).

133. **KRASNAJA RETŠKA** (vn 'punane jõeke'), Dorlagi distants (?) Jagodnõi r., (335).

134. **KRASNOARMEISKI** (vn 'Punaarmee [oma]'), kassiteriidikaevandus, maagirikastusvabrik Tšauni r., (80 km Peveki sadamast).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1941. a. paiku, suleti 1950-ndate algul.

135. **KUBALAHH**, Tšai-Urja laagri p/k (?) Sussumani r.

136. **KUIVIVEJEM** (tš 'jäine'), kassiteriidikaevandus Tšauni r., (Peveki sadamast 150).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1941. a. paiku, suleti 1950-ndate algul.

137. **KUPKA**, Dorlagi (?) p/k, Jagodnõi r., (326 + 109).

138. **KURANAHH**, kullauhtla polügoon Sussumani r., (651 + 20).
Zapadnõi laagri Tšelbanja l/j p/k.

139. **KURANAHH-SALA**, kullauhtla Ust-Nera r., (740 + 250).
Tšai-Urja laagri l/j.

KURTŠATOVSKI, vt. Bodrõi.

140. **LARJUKOVAJA**, ka **UST-TAJOŽNAJA** (vn 'taigajõe suue'), materjalide ja seadmete laod, kaubabaas Jagodnõi r., (400 + 2).
Južnõi laagri naiste l/j, põhiliselt kriminaalvangid, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate algul.

LAZO-NIMELINE vt Imeni Lazo

141. **LESNAJA** (vn 'metsa'), Severnõi laagri p/k (?), Jagodnõi r.

LEVÕI BEREK (vn 'vasak kallas') vt. Debin.

142. **LUKIN**, Zapadnõi laagri p/k (?), Sussumani r.

143. **LUZOVAJA** (vn 'lohu'), Zapadnõi laagri p/k (?), Sussumani r.

144. **MADAUN**, Dorlagi I DEU distants, Tenka r., (90 + 72).

MAGADAN, Dalstroj, USVITLi ja Berlagi administratiivkeskus Ohhota mere rannikul

(sadama nimetus Nahhodka). Siin paiknesid nende asutuste juhtorganid. Kolõma kõige suurem ja kiiremini arenev linn. Seetõttu paiknes siin ka kõige rohkem laagreid ja eraldi tsoone.

145. Berlagi 15. I/j, naiste I/j trassi 23. km. 1950-ndate algul oli selles umbes 2000 vangi. Avati arvatavasti 1930-ndate lõpul, suleti 1950-ndate keskel. Põhilised tegevusalad: looma- ja seakasvandus, metsa- ja heinatöö.

August Randpõld oli seal 1946 -55.

1946-48 oli seal Ilo Hindreus, kes mäletab, et 1947-50 aastail viibisid seal Aegviidu jaamaülem Eduard Kallak ning veel 2 eesti naist ja 2 meest.

Artur Kütaru mäletab, et 1945. a. paiknes seal rajoonihaigla 400-500 kohaga, kõrval naistelaager, kus vange veidi vähem. Eestlasi oli üks naine ja kolm meest, üks neist Estonia teatri kunstnik, kes suri. Aastatel 1945-47 viibisid seal Frieda Bibikova ja Eva Ganitševa, 1946 Artemi Raavel. 1950. aastast mäletab Valdeko Pöder, emade laagrit 200-250 vangiga, mehi umbes 50.

Aastatel 1952-54, nagu mäletab Erich Krustük, oli seal invaliidide tsoon ja lastega naiste tsoon, milles 150 last, naisvange umbes 500. Põhilised tegevusalad – loomakasvatuse, töökasvuhoonetes. Eestlasi: Juljus Aava Kilingi-Nõmmelt, Richard Kuhi Petserist, Harald Lõhmus Suislepast, Nellis Hiiumaalt.

Üks selle I/j p/k asus umbes 15 km kaugusel Kolõma peatrassist.

146. Berlagi 17. I/j Magadanis Koltsevaja ja Luksi tänavate piirkonnas.

147. Berlagi 18. I/j trassi 4. km-l. Magadani meeste ja naiste tapi- ja jaotuslaager. Naiste ehitustööd. Mitu tsooni.

Artur Kütaru mäletab, et 1945. a. oli seal 6 eestlast, sh Narva ja Sillak. Edmund Heintare mäletab aastaist 1949-50 järgmisi eestlasi: kolonel Kapsi, relvalao meister Mõistlik Tallinnast, Pütsepp, Rutnik, veskiomanik Siil Rakverest, Talve Raudteevalitsusest, viiulikunstnik Evald Turgan, Vambola Kuressaarest.

Ilo Hindreusel on meeles, et 1948/49. aasta talvel toodi sinna paljudest I/j-dest mitusada eestlasest poliitvangi Berlagi üleviimiseks. Nimeliselt mäletab ta vaid kirikuõpetaja Harry Haamerit.

1950-54 viibis seal Vello Kask (E-2-454), kes mäletab, et laagriülem oli Ponomarenko. Eestlasi: Aino ja Valve Pormeister, Eela Epa, Kiisa, Olly ja Valentin Kivimägi, Valve Lukas, Harald Lõhmus, Aksel ja Erika Mäesepp, abielupaar Narva (naine Vilma), Arved Noormets, Oskar Parts, vennad Enn ja Sigurd Poola, Kalju Pähklimägi, Hilda Pöder-Sõgel (Kliš), Kalju Reimets, Ralf Rimmelg, Erich Schneider, Sillak, Peeter Soidla, Enn Soodla, Viktor Sova, Kalju Tamm, Aino Tartu, Evald Turgan, Tõeleid, Endel Uga, Jüri Uudla, B. Vets (selles loetelus on ka neid, kes olid Magadanis asumisel).

1951-55 oli seal Valdeko Pöder (K-2-813). Ta mäletab, et laagriülem oli alampolkovnik Vorobjov. Eestlasi: Juho Kiisk, Artur Mehine, Harald Lõhmus, Kaljo Reimets, Juhan Valgusti. Asumisel Magadanis olid: Eela Epa, Helju Kuuse (hiljem Pakkas), Helmut Pakkas, Elmar Silk Kärblast abikaasa Ernaga, Aino-Õilme Soodla (hiljem Pöder), major

Enn Soodla, Aino Tartu, Peeter Varik abikaasa Lilliga.

1953-56 viibis seal Alli Utt (D-2-728), kellel on meeles, et laagri ülem oli Ševtšenko.

Eestlasi: Viktoria Baumann, Ly Birkan, Aino Pormeister, Virve Brutus, Eda Epa, Sonja Gusova, Hilda Kallis, Loore Kask, Anni Kukkk, Helju Kuus, Meeta Laats, Helena Linno, Linda Luht, Lea Lukas, Linda ja Meeta Meiner, Erika Mäesepp, Erna Nugis, Milda Peet, Mari Ratiste, Salme Roosi, Ano Rosenberg, Aliide Saksberg, Aliide Seinpere, Aino Soodla, Hilda Sõgel.

Jaan Toomiste mäletab, et 1956. a. olid seal Kivistik ja Matto.

148. Berlagi 19. I/j Martšekani teel. Naiste ja meeste tsoonid, ehitustööd.

149. Berlagi I/j trassi 32. km. Naiste metsatöölaager.

1949-53 oli seal Ellinor Reilent Tartust.

150. Berlagi p/k trassi 6. km. Ladude ja vanadekoduni viiva autotee ehitus.

1950-53 oli seal Aliide Utt (D-2-728).

151. USVITLi tsentraalne tapi- ja jaotuslaager Magadani laagri koosseisus. Mees- ja naisvangide tsoonid.

1946. a. olid seal Frits Saarnet, Heino Gustavson ja Henrik Laumets. F. Saarnet mäletab, et 1946. a. jaanuari ja veebruari jooksul suri seal ühest ešelonist 118 eestlast, nimeliselt on tal meeles vaid matemaatik Pähkal.

152. Magadani laagri naiste OLP. Põhitegevusalad – ehitus, teenindus, töö ülemuste majateenijatena jne. *1947 oli seal Eva Ganitševa, kes töötas Magadani linna polikliinikus ja linna kiirabijaamas sanitarina.* Sel ajal oli laagriülem Dalstroj ülema Nikišovi abikaasa Gridassova.

153. Magadani laagri kohaliku tööstuse I/j – toiduainetetööstuse ettevõtted, õmblusvabrik, moeateljee, kudumis- ja kartonaažitsehh jne. Naisvangid. Laager likvideeriti Eva Ganitševa andmetel 1948. a.

154. Laagri AB-1 I/j AB-3. Võimalik, et see laager moodustati endise Berlagi 19. I/j baasil. Põhitegevus oli ehitustöö.

1953. a. augustist kuni 1955. a. oktoobrini oli seal Ernst Kriipsalu, kes mäletab, et vange oli üle 500, neist eestlasi 22, nimeliselt: Eduard Andreller, Endel Hiiesalu, I. Jürioja, Kasterpalu, Erich Kruustük, Richard Kuhi, Mihkel Kulbok, Loit Laidna, Harald Lõhmus, Jaan Madisson, Villem Merisalu, Gustav Nelke, Madis Oviir, Valentin Rahe, Karl Raund, Endel Saks, Erich Sneider, V. Soidla, Jaan Toomiste, Ed. Tuulse.

Jaan Toomiste mäletab, et 1954. a. viibisid seal Ants Aassalo, Kristjan Jürioja, Mihkel Lilles, August Nelke, Raamat, Voldemar Soodla, Bernhard Vets.

155. Laagri AV-1 OLP trassi 10. km-l. Naiskriminaalvangide tsoon. 1956. a. oli seal Alli

Utt.

Magadani laagril oli mitu meeste l/j-d. Põhitegevusalad – ehitus, laadimistööd ladudes ja sadamas, töö Magadani Mehaanikatehases ja Martšekani Remonditehases jne.

Ühe l/o juures oli agitbrigaad, mis teenindas kõiki Kolõma laagreid. *Aastaist 1947-48 ja 1954-55 mäletab Eva Ganitševa sellest agitbrigaadis olnud eestlasi: laulja Känd, Estonia kontsertmeister Tiiu Kirsipuu, akordionist Torm, viiuldaja Turgan, laulja Vati (Voldemar või Ferdinand) Ruubel.*

156. **MAJORÕTŠ** (vn kõnekeel 'majori poeg'), kullauhtla Jagodnõi r., (465 + 19).

Severnoi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1940-ndate lõpul.

MAKSIM GORKI NIMELINE vt. imeni Maksima Gorkogo

157. **MALDJAK**, kullauhtla ja kaevandus Sussumani r., (644 + 17 + 10).

Tšai-Urja laagri ja Berlagi l/j.

Seal kandis 1938-41 karistust N.Liidu esimene kosmoserakettide peakonstruktor *Sergei Koroljov*.

1940-ndatel oli seal Henrik Laumets.

MARINA RASKOVA NIM. vt. Imeni Marinõ Raskovoi

158. **MARŠALSKI** (vn 'marssali'), kullakaevandus Ust-Nera r., (1042 + 100).

Indigirka laagri l/j, avati 1940-ndate aastate algul.

Aastatel 1945-54 oli seal Jüri Hanko (I-1-818), kes mäletab, et eestlasi oli 30-35 meest, nimeliselt: notar Knuude Narvast, soomepoiss Erik Laagriküll põhjarannikult, raudteelane Puurand Valgast, Uibo Viljandimaalt.

MATROSSOVI-NIMELINE vt. Imeni Matrossova

159. **MIROVAJA** (vn 'leppe'), Zapadnõi laagri p/k (?) Sussumani r.

160. **MJAKIT** (ev 'ilma kalata'), autotranspordivalitsus, autobaas, tee-ekspluatatsiooni ja -remondi jaoskond Jagodnõi r., (285).

Translagi l/j ja Dorlagi IV DEU distant.

Vilma Jõesalu mäletab, et seal olid asumisel Teodor Ers, Lembit Palginõmm, Selma Pragi (Palginõmm).

161. **MJAUNDŽA**, ka D-2, söekaevandus (?), elektrijaama (vt. AREK) ja asula ehitus Sussumani r., (731 + 7).

Zapadnõi laagri ja Berlagi l/o, avati 1930-ndate aastate lõpul.

1950-ndate esimesel poolel olid seal Valdek Haavamaa, Valdur Himbek ja Helmut Tamm.

162. **MOHHOPLIT** (vn 'turbaplaat'), Tenka laagri OLP, Tenka r., (90 + 250).

Avati 1930-ndatel aastatel, suleti arvatavasti 1940-ndate keskel.
1940-ndate teisel poolel oli seal Raoul Simson.

163. **MÕLGA** (ev 'roiskunud kala'), põllutööjaoskond Jagodnõi r., (465 + 63 + 31).
Severnõi laagri Taskani l/j p/k.

164. **NADEŽDA**, kullauhtla polügoon Ust-Nera r., (1042 + 80 z).
Indigirka laagri Marsalski l/j p/k.

165. **NELKOBA**, Tenka laagri l/j Tenka r., (90 + 239).

166. **NERIGA**, kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 20).
Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate aastate keskpaigast 1940-ndate keskpaigani.

167. **NERJUTŠI**, kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 400).
Tenka laagri Dalni l/j p/k.

168. **NETŠAJANNÕI** (vn 'juhuslik'), kullauhtla Jagodnõi r., (443 + 8).
Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1940-ndate keskel.

169. **NEVSKI** (vn 'neeva [oma]'), kassiteriidikaevandus Omsuktšani r., (326 + 200).
Omsuktšani laagri OLP.

170. **NIŽNEJANSK** (vn Alam-Jansk), sadam Jana jõe deltas Ust-Jana r. Seal toimus kaupade ümberlaadimine merelaevadelt jõelaevadele (pärast Kongustahhi sulgemist 1954. a.).
Jana laagri l/j, avati 1954, kui sinna kolis üle Kongustahhi l/j.

171. **NIŽNI AT-ÜREH** (vn-jak 'alam-hobusejõgi'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 321).
Severnõi laagri l/j, hiljem p/k, tegutses u 1935 kuni u 1945.

172. **NIŽNI HATÕNNAH** (vn-jak 'alam-kase'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 41 + 15).
Severnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate keskelt 1940-ndate alguseni.

173. **NIŽNI ZOLOTISTÕI** (vn 'alam-kullakas'), kullauhtla Jagodnõi r., (341 + 78 + 10).
Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate teisel poolel.

174. **NIŽNI UDARNIK** (vn 'alam-lööktööline'), kullauhtla, hiljem polügoon Jagodnõi r., (442 + u.20).
Južnõi laagri Pjatiletka l/j p/k, tegutses arvatavasti 1930-ndatel ja 1940-ndate algul.

175. **NIŽNJAJA BURHALA**, kullauhtla Jagodnõi r., (570).

Severnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate lõpul ja 1940-ndate esimesel poolel.

NLKP XX KONGRESSI-NIMELINE vt. Tšigitšinnahh.

176. **NOVÕI** (vn 'uus'), kullakaevandus Sussumani r., (644 + 3).

Zapadnõi laagri Belitšani l/j OLP, avati 1949. a.

1949-54 oli seal Artemi Raavel.

177. **NOVÕI HEIDŽAN** (?)

178. **NOVÕI VETRENNÕI** (vn 'uus tuuline'), ettevõtte AV- (?) OLP Tenka r., (90 + 223 + ~100).

Põhitegevusalad: geoloogiline luure ja metsatöö.

1957-58 olid seal Jaan Toomiste ja Tartu.

179. **OBO**, ettevõtte AV- (?) OLP Tenka r., (90 + 223 + 80).

Põhitegevusala: ehitus (?).

1957. a. oli seal Jaan Toomiste.

180. **ODINOKI** (vn 'üksik'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + ~30 z).

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndatel, suleti 1940-ndate lõpul.

181. **OKTJABRSKI** (vn 'oktoobri'), kullatootmisettevõtte Sussumani r., (673 + 16).

Tšai-Urja laagri l/j.

1940-ndate aastate teisel poolel oli seal Henrik Laumets.

182. **OLA**, põllundussovhoos, kalakombinaat, ehitusjaoskond Tauilähe rannikul Ola r., (u. 35; sama kaugus Vesjolakajast merd mööda).

Magadani laagri l/j ja mitu p/k-d, avati 1930-ndate algul, suleti 1950-ndate algul. Olid nii mees- kui ka naisvangide tsoonid.

1944. a. oli seal Eva Ganitševa.

183. **OLOVJANNAJA** (vn 'tina'), kassiteriidikaevandus Beringi mere Krestovaja (vn 'risti') lähe rannikul Iultini r., (Egvekinoti sadamast 12).

Tšukotstroi laagri l/j.

184. **OLTŠAN**, kullatootmisettevõtte Ust-Nera r., (1042 + ~100).

Indigirka laagri l/j ja mitu OLP-i, avati 1940-ndate aastate algul.

1950 paiku, nagu mäletab Jüri Hanko (I-1-818), oli seal vange umbes 2400-2500.

Eestlasi: Aavamets, laagriarst sportlane Laurissaar (end. Laurson), Johannes Loemaa, Olev Taru.

185. **OMSUKTŠAN** (ev 'org'), söekaevandus, ehitusjaoskond, Omsuktšani r. keskus,

(326 + 260).

Omsuktšani laagri valitsus, KOLP; l/j avati 1939. a., suleti 1950-ndate aastate algul.

186. **OMTŠAK**, Tenka laagri l/j, Tenka r., (90 + 304).

187. **ORLINAJA** (vn 'kotka'), Tšai-Urja laagri p/k Sussumani r.

189. **OROTUKAN** (ev 'kübemeke'), masinaehitustehas (asut. 1936) ja ehitusvalitsus, 1930-ndail ja 1940-ndate keskpaigani kullauhtla Sredni Orotukan (vt.) Jagodnõi r., (406). Južnõi laagri valitsus KOLP, l/j 1933-49, Berlagi l/j 1949-54, ettevõtte AV-5 l/j 1954-56. Autor mäletab, et vange oli Berlagis 600-700, eestlasi asumisele määratud endiste vangidega kokku 1954.a. 114.

Elmet Järving, kes viibis seal 1951-54, mäletab nimeliselt järgmisi: Anton Ainlo, Valter Haller Valgast, Ilo Hindreus, Jaan Ilves, Karl Järve, Vootele Kabala, Kaljo Tallinnast (suri seal), Eduard Kallak, August Kasearu, Kirr, Roman Kitsnik, untersturmführer Heinrich-Johannes Kivistik Narva pataljonist, soomepoiss Kristal, Paul Kuber, Kubjas, Aleksander Käesel Saaremaalt, August Kängsepp Valgast, Nikolai Kõvask, August Laur, Valter Leivald Kärplast, Lillipuu, Villo Lipp, Eduard Lugo, Juhan Lõmps ja tema õde Hilda Lõmps (hiljem Lugo), Martin Metsmaa, Aleksander Mänd, Lorupi klaasivabriku vanemmeister Vardi Niinla (suri), kelle juurde tuli asumisele naine Helene ja tütreid Evi (hiljem Oll) ja Mia (hiljem Reimo), Nõges, Voldemar Ode, Aadu Oll, vennad Raimond ja Roland Parv Võrumaalt, Sergei Pihlak, Leonid Pirn, Voldemar Pootsmann Harjumaalt, Sigurd Poola, soomepoiss Gustav Pukk, Oskar Põldemaa Saaremaalt, Voldemar Põldma, kelle juurde tuli asumisele naine Leida koos laste Antsu ja Tiiuga, Aleksander Rebane, Endel Reiljan Valgast, Jaan Reimo, Aleksei Savioja, Paul Schmidt (suri), Aksel Sepp, Siig, Richard Sild, Venda Sõelsepp, Albert Tiro, politseinik Siegfried Unt, Laine Vilba (hiljem Tiro), Osvald Vilt.

189. **OSTANTSOVÕI** (vn 'jäänuki'), kassiteriidikaevandus Omsuktšani r., (326 + 180). Omsuktšani laagri OLP.

190. **OZJORNAJA** (vn 'järve'), kullauhtla polügoon Sussumani r., (835). Tšai-Urja laagri p/k.

PALATKA (vn 'telk'), asula Hassõni r., (87):

191. Dorlagi l/j, tee-ehituse, -ekspluatatsiooni ettevõtted. Avati 1930-ndail aastail, oli ka naiste tsoon.

192. Translagi l/j – autoremonditöökoda, hiljem ka autobaas, vange u 200.
Eestlasi 1951. a.: Heino Gustavson, Artur Puusepp ja veel kolm meest.

193. **PANFILOVSKI** (I. Panfilov - diviisikomandör II maailmasõjas, N.Liidu kangelane), kullatootmisettevõtte Ust-Nera r.

Indigirka laagri l/j, avati 1942. või 1943. a. , suleti 1950-ndate keskel.

194. **PARTIZAN** (vn 'partisan, siss'), kullauhtla Jagodnõi r.
Severnõi laagri l/j, avati 1934. a., suleti arvatavasti 1940-ndate keskel.
195. **PEREVALNAJA** (vn 'mäekuru'), kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (600).
Severnõi laagri Burhala l/j OLP.
196. **PERSPEKTIVNÕI** (vn 'perspektiivne'), arvatavasti kullauhtla Sussumani r.
Zapadnõi laagri l/j.
1947-49 oli seal Henrik Laumets.
197. **PERVOMAISKI** (vn 'esimese mai'), söekaevandus peatrassi ääres Atka ja Tšornoje
Ozero vahel, Jagodnõi r.
Južnõi laagri p/k
198. **PERVÕI** (vn 'esimene'), kassiteriidikaevandus Tšauni r., (20 km Peveki sadamast).
Tšaun-Tšukotka laagri OLP.
199. **PEVEK** (tš 'soo'), sadam, laod, uraanipigimaagi rikastusvabrik, ehitusvalitsus, Tšauni
r. keskus Ida-Siberi mere rannikul.
Tšaun-Tšukotka laagri valitsus, KOLP, l/j avati 1941, suleti 1954. a.
200. **PIONER** (vn 'pioneer'), kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 280).
Tenka laagri Gastello-nim. l/j OLP.
201. **PJATILETKA** (vn 'viisaastak'), kullauhtla Jagodnõi r., (450).
Južnõi laagri l/j, avati 1935, suleti 1950-ndate algul.
202. **PJOSTRAJA DRESVA** (vn 'kirju rähk'), asula Ohhoota mere Gižiga lahe rannikul
Viliga jõe suudmes, Omsuktšani r.
USVITLi vangla(?), sunnitöölaager, Berlagi l/j. Arvatavasti esimene laager Kolõmal, avati
1929. või 1930. a. Põhitegevus: metsatöö (?).
203. **POBEDA** (vn 'võit'), kullatootmisettevõtte Ust-Nera r., (1042 + ~100).
Indigirka laagri l/j, avati 1945. a., suleti 1950-ndate keskel.
- POKRÕŠKINI-NIMELINE vt. imeni Pokrõškina
204. **POTŠTOVAJA** (vn 'posti'), Tšai-Urja (võib-olla ka Zapadnõi) laagri p/k Sussumani
r.
205. **PRIMORSKI** (vn 'mere-äärne'), kassiteriidihutla Tšauni r., (Peveki sadamast 120).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1940-ndate lõpul, suleti 1950-ndate keskel.

206. **PÕRKAKAI** (tš 'paju'), kassiteriidikaevandus Tšauni r.
Tšaun-Tšukotka laagri l/j.

207. **RADUŽNŌI** (vn 'vikerkaare'), kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 30).
Južnõi laagri l/j, avarti 1930-ndate keskel, suleti 1940-ndate lõpul.

RAZVEDTŠIK (vn 'luuraja'):

208. Kullauhtla Jagodnõi r., (431 + 6).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate algul.

209. Teeremondiseadmete töökojad ja tee-ekspluatatsioonijaoskond Jagodnõi r., (431).
Ettevõtte AV- 261 l/j, avati 1960-ndate aastate algul.

210. Kullatootmisettevõtte, asukoht teadmata, arvatavasti Jakuudi ANSV-s, tõenäoliselt
ettevõtte AV-(?) l/j.

1958-59 oli seal Erich Ingver.

RASKOVA-NIMELINE vt. Imeni Raskovoi

211. **RODIONOVSKI**, kullauhtla (?) Tenka r., (90 + 239 + 186).
Tenka laagri l/j, avati 1930-ndate lõpul, tegutses sõja ajal.

212. **ROMANOVSKI**, uraanipigimaagi kaevandus Tšauni r., (110 km Peveki sadamast).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, tegutses 1940-ndatel aastatel.

213. **RUDNIK** (vn 'maagikaevandus'), kassiteriidikaevandus Tenka r., (90 + 223 + 10).
Oli Butugõtšagi kaevanduse allüksusi. Tenka laagri Butugõtšagi ja Berlagi 14. l/j OLP.

214. **RŌBNŌI** (vn 'kala-'), kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (499).
Junžõi laagri Pjatiletka l/j p/k. Tegutses 1930-ndail.

215. **SANGA-KJUEL**, Tšai-Urja laagri p/k Sussumani r.

216. **SANGA-TALON** (ev 'suured luhad'), Tenka laagri p/k Tenka r., (90 + 223 + 100).

217. **SEIMTŠAN** (ev 'lahvandus, jääauk'), jõesadam, laod, ehitusjaoskond Srednekani r.
keskus, (347 + 91 + ~100 z [mööda Kolõma jõge]).
Jugo-Zapadnõi laagriavalitsus, KOLP, l/o avati ~ 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate
keskel.

218. **SENTJABRSKI** (vn 'septembri'), kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 30 + 12).
Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate keskelt 1940-ndate keskpaigani.

219. **SERPANTINKA** (sõnast *serpentiin*, *siuglint*), kullauhtla polügoon Jagodnõi r.

220. **SEVERNÕI** (vn 'põhja'), uraanipigimaagi kaevandus Tšauni r., (Peveki sadamast 100).

Tšaun-Tšukotka laagri l/j, tegutses 1940-ndail, suleti 1950-ndate algul.

221. **72. KILOMEETER** (ka Stekolnõi), Dorlagi OLP Hassõni r.

1947-51 oli seal u. 30 vangi hulgas ainsa eestlasena Heino Gustavson.

222. **SINEGORJE** (vn 'sinimäed'), hüdroelektrijaama ehitus Jagodnõi r., (465 + 60).

Ettevõtte AV-261 l/j, avati 1960-ndate lõpul, kriminaalvangid.

SKRÕTÕI (vn 'varjatud, peidetud'):

223. Kullauhtla Jagodnõi r., täpne asukoht teadmata.

Južnõi laagri l/j, tegutses aastatel 1932- 46.

224. Kullauhtla Sussumani r., (644 + 20).

Zapadnõi laagri l/j, avati 1941, sulgemisaeg teadmata.

225. **SOPKA**, (vn 'küngas, kink'), kassiteriidikaevandus, arvatavasti Lazo-nim. või Kanjoni jaoskond.

Seal oli oli Igor Kullamaa.

226. **SPOKONÕI** (vn 'rahulik'), Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

227. **SPORNÕI** (vn 'vaieldav'), Autoremonditehas, ehitusjaoskond Jagodnõi r., (443).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate lõpus, suleti 1950-ndate algul.

Ilo Hindreus oli seal 1953-56 asumisel ja mäletab järgmisi eestlasi: Mart Kivistik, Linda Leosk, Elmar Märtsik, Elmar Mändla, Egon Sildvere, Artur Vinni, Liidia ..?...

Vilma Jõesalul on lisaks eelmainituile meeles ka Karl Beckmann, Teodor Ers, Georg Liibert, Peeter Rõõmussaar, Teodor Tamme, politseinik Elmar (Mändla või Märtsik?) ja Jaan (?).

228. **SREDNEKAN**, kullauhtla Srednekani r., (347 + 91).

Jugo-Zapadnõi laagri l/j, avati 1930-ndate algul, suleti 1950-ndate algul.

229. **SREDNEKOLÕMSK** (sredne-, sredni - vn 'kesk-, keskmine'), sadama-asula

Kolõma jõe keskjooksul, Srednekolõmski r. Arvatavasti oli seal Zõrjanka laagri l/j.

230. **SREDNI OROTUKAN**, kullauhtla Jagodnõi r., (406).

Južnõi laagriavalitsus 1935-49, KOLP, l/j avati 1930-ndate algul. Üks "surmalaagreid" [14, II k., lk. 239]. Sellesamas asulas paiknes hiljem masinaehitustehas ja Berlagi l/j (vt. Orotukan).

231. **SREDNI ŠTURMOVOI** (šturmovoi vn 'ründe, tormijooksu', siin hoogtöö mõistes), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + u. 30).

Severnõi laagri l/j, tegev 1930-ndate keskelt 1940-ndate keskpaigani.

232. **STAHHANOVETS** (vn 'stahhanovlane', st lööktööline).

Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

STALINI-NIMELINE vt. imeni Stalina

233. **STANOVAJA** (vn 'laagripaiga'), (347 + 65). Južnõi laagri p/k Jagodnõi r.

STAN UTINÕI , vt. Utinka

234. **STARAJA VESJOLAJA** (vn 'vana lõbus'), asula Ohhoota mere Nagajevo lahe rannikul Ola r., (8-10).

Magadani laagri OLP, avati ~ 1930-ndate algul, põhitegevus: ehitustööd Magadani linnas. *1954. a. oli seal Jaan Toomiste, kes mäletab, et vange oli 150-200, neist eestlased: Paul Avi, Hiiesalu, Endel Keller, Kriipsalu, Mandre, Pajula, Valentin Rahe, Mart Rankel, Rohtla.*

235. **STARÕI OROTUK**), metsatööjaoskond Tenka r., (90 + 308 + 90).

Tenka laagri naisvangide OLP.

236. **STEKOLNÕI** (vn 'klaasi'), ka 72. km., klaasivabrik Ola r., (72).

Magadani laagri l/j. Seal olid meeste ja naiste tsoon.

Aastatel 1947-48 oli seal Raimond Parv, kes mäletab järgmisi eestlasi: Hain, Lemming (Lemmerg?), Vardi Niinla, Artemi Raavel, Torop, Varik.

Aastatel 1947-49 oli seal naiste tsoonis, kus põhiline oli metsa- ja põllutöö, Leili Kask, kellel on meeles eestlased Aino Pormeister, Aino Tartu, Truuvere (end. Treufeldt) ja kaks Võru koolitüdrukut. Hiljem töötas Leili Kask sealsamas puhkekodus nr. 2 (nn kindralite puhkekodu). Puhkekodu nr. 1 oli ainuüksi Dalstroji ülema Nikišovi ja tema abikaasa Gridassova jaoks). Selles puhkekodus oli komandandiks Siberi eestlane Pauline Pello, kelle vend Karl Pello oli toodud Kolõmale 1937. a.

STOPOLSOTNI , vt. Jablonovõi

237. **STRELKA** (vn 'pöörang'), asula Jagodnõi r., (347).

Južnõi laagri l/j, põhitegevus: metsatöö, varem tee-ehitus. Meeste ja naiste tsoon.

Pärast vabanemist 1940-ndate lõpul ja 50-ndate algul oli eestlasi ka seal asumisel, nimeliselt on teada Antspere Saaremaalt, Karl Beckmann, Alfred Bährens, Villem Kaldoja Harjumaalt, elektriinsener Kirr, Juhan Koppel Pärnumaalt, Kubjas, Eesti kaitseväge ohvitser Leppik, Villo Lipp, Oskar Luige Narvast, Jaan Mets, Naaris Valgamaalt, Robert

Pettai Võrumaalt, Rubli, Alfred Saarepuu, Paul Schmidt, Venda Sõelsepp.

238. **SUROVAJA** (vn 'karm'), Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

239. **SUSMATŠAN**, Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

240. **SUSSUMAN**, mäetööstusseadmete remonditehas, ehitusvalitsus, Sussumani r. keskus, (651).

Zapadnõi laagri valitsus 1938-49, KOLP, l/j avati 1930-ndate keskel, 1954. a. ettevõtte AV-6,

1948-52 oli seal Frits Saarnet, kes mäletab järgmisi eestlasi: H. Heintare, S. Jänes, L. Lamp, H. Ross, H. ja E. Tambla, E. Vanamõlder.

Artemi Raavel mäletab, et AV-6 ülem oli polkovnik Melnik, osak. ülem major Zemtsov.

241. **SVETLÕI** (vn 'hele'), Zapadnõi (võib-olla Tšai-Urja) laagri p/k Sussumani r.

ŠAHTA NR. 9 vt. Arkagala

242. **ŠIROKI** (vn 'lai'), kullauhtla Sussumani r., (644 + 33).

Zapadnõi laagri l/j, avati 1940. a. paiku, suleti 1950-ndate algul.

243. **ŠTURMOVOI** (vn 'ründe, tormijooksu', siin hoogtöö mõistes), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 62).

Severnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

244. **ZAGADKA** (vn 'mõistatus'), kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (390).

Južnõi laagri OLP, tegutses 1930-ndatel ja 1940-ndate algul.

245. **ZAMETŠATELNAJA** (vn 'tore, oivaline'), kullauhtla polügoon Jagodnõi r.

Severnõi laagri OLP.

246. **ZAPADNÕI** (vn 'lääne'), uraanipigimaagi kaevandus Tšauni r., (Peveki sadamast u. 100).

Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1940-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

247. **ZOLOTISTÕI** (vn 'kullakas'), kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 78 + 22).

Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndatel aastatel.

248. **ZÕRJANKA** (vn 'sürjatar', st sürjakomi), jõesadam, laod, saeveski, metsatööjaoskond, Verhnekolõmski r. keskus, (347 + 91 + u. 500 [mööda Kolõma jõge]). Zõrjanka laagri valitsus, KOLP, l/j, mitu OLP-i. Vange oli Zõrjanka laagris (koos Ugolnoe ja Ambartšiku OLP-idega) u. 2000.

1945-48 oli seal Koit Räni, kes mäletab järgmisi eestlasi: Arensild Raplast, August

Raudsepp Võrust, Tüüna Tallinnast.

249. **ŽURBA**, kullauhtla Jagodnõi r., (347 + 12).

Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate aastate keskpaigast 1940-ndate keskpaigani.

250. **TAGANKA** (vn 'keeduraud, pajakook'), Tenka laagri p/k (?), Tenka r.

251. **TAHTOJAMSK**, asula Ohhoota mere Šelehhovi lahe rannikul, Ola r.

Arvatavasti Magadani laagri l/j. Tegevusalad: kalapüük ja -töötlemine, põllu- ja metsatöö.

252. **TALAJA** (vn 'sula'), metsatööjaoskond, sanatooriumi ehitus Jagodnõi r., (265 + 31).

Južnõi laagri l/j, tegutses arvatavasti 1930-ndate lõpust 1940-ndate lõpuni.

253. **TALON** (ev 'luht'), asula Ola r., (u. 180 [mööda Tauiski lahe rannikut] + 35 [Tauiski jõge pidi]).

Magadani laagri l/j. põhitegevus: põllu- ja metsatöö.

254. **TAMGALEN**, Tšai-Urja laagri OLP (?) Sussumani r., (820).

255. **TANGARA**, kullauhtla Jagodnõi r., (617).

Severnõi laagri l/j, tegutses 1940-ndatel aastatel.

256. **TASKAN**, põllundussovhoos Jagodnõi r., (465 + 100).

Severnõi laagri naiste l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate algul.

257. **TAJOŽNÕI** (vn 'taiga, laane'), kullauhtla Jagodnõi r., (400 + 15).

Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate lõpul, 1940-ndate algul.

II PJATILETKA-NIMELINE vt. imeni II Pjatiletki

258. **TERPELIVÕI** (vn 'kannatlik'), kullauhtla Jagodnõi r.

Južnõi laagri l/j (?).

TETs-3 -- vt. ARES

TIMOŠENKO-NIMELINE vt. imeni Timošenko

259. **TIREHTJAHH**, kullakaevandus Ust-Nera r., (1042 + u.100z).

Indigirka laagri l/j, avati 1940-ndate keskel, suleti 1950-ndate keskel.

Aastatel 1947-51 viibis seal Roland Parv, kes mäletab, et esimese talvega jäi tapi 200 mehest ellu 80. Laagriülem oli Tutšin. Eestlasi oli 5-6, nimeliselt Hommik Narvast, Soome Ahjalt.

260. **TJOPLÕI** (vn 'soe'), Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

261. **TOPKÕN**, Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

262. **TRANSPORTNÕI** (vn 'transpordi'), Tenka r., (90 + 280).

Tenka laagri l/j

Seal oli 1940-ndate teisel poolel Johannes Hermale.

263. **TRUBNAJA** (vn 'toru'), Zapadnõi laagri p/k Sussumani r.

264. **TSENTRALNÕI** (vn 'keskne, keskus'), kassiteriidikaevandus Tomponi r. (740 + 500 + 50).

Arvatavasti Indigirka laagri l/j.

1949-51 oli seal Artur Kütaru.

265. **TŠAI-URJINSKI** (Tšai-Üre vn-jak 'teeoja'), kullauhtla Sussumani r.

Tšai-Urja laagri l/j, tegutses 1940-ndail.

1945 oli seal Vootele Kabala, kes mäletab, et oli eestlaste brigaad, aga nimeliselt on meeles vaid Tallmeister, kirikuõpetaja poeg Tallinnast.

TŠAPAJEVI-NIMELINE vt. imeni Tšapajeva

266. **TŠELBANJA**, kullauhtla Sussumani r., (651 + 12).

Tšai-Urja laagri l/j, avati 1940-ndate aastate algul.

TŠELJUSKINLASTE-NIMELINE vt. imeni Tšeljuskintsev.

267. **TŠIGITŠINNAHH**, hiljem NLKP XX kongressi nim. (võib-olla oli 1940-ndatel – 1950-ndate algul Beria-nim.), kullauhtla Tenka r., (90 + 308 + ~70z).

Tenka laagri l/j.

TŠKALOVI-NIMELINE vt. imeni Tškalova

268. **TŠORNOJE OZERO** (vn 'must järv'), Jagodnõi r., (223). Dorlagi IV DEU keskus

Seal oli velskriks Laidvee.

269. **TUKAINKA**, kullauhtla polügoon Sussumani r., (740 + 39 + 20).

Tšai-Urja laagri Emtõgei OLP-i p/k.

270. **TUMANNÕI** (vn 'udune'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 31 + 33).

Severnõi laagri l/j, tegutses 1940-ndail aastail.

UDARNIK (vn 'lööktööline'):

271. Kullauhtla Sussumani r., (644 + 44).

Zapadnõi laagri l/j, avati 1930-ndate lõpul, suleti 1950-ndate algul.

272. Kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (442 + 12).

Južnõi laagri Pjatiletka l/j OLP.

273. **UGOLNOJE** (vn 'sõe'), söekaevandus Verhnekolõmski r., (60 z [Zõrjanka jõesadamast Kolõma jõel]).

Zõrjanka laagri OLP.

1947 oli seal Koit Räni.

274. **ULAHHAN**, kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 425 + u.4).

Tenka laagri Marina Raskova nim. l/j p/k.

1945. a. olid seal Raoul Simson ja Venda Sõelsepp, vange oli 100-150, elati telkides.

275. **UST-NERA** (vn 'Nera jõesuu'), Ust-Nera r. keskus, (1042).

Indigirka laagri valitsus 1944-49, KOLP, l/j avati 1940-ndate aastate algul. Põhitegevus asula ehitus, üldtööd.

1946-48 viibis seal Vootele Kabala.

1954 oli seal Erich Ingver, kes mäletab, et eestlasi oli ca 30.

276. **UST-OMTŠUG** (vn-ev 'orusuue'), asula, Tenka r. keskus. (90 + 181).

Tenka laagri valitsus 1940-49, KOLP, l/j avati 1930-ndate aastate lõpul. Põhitegevus: asula ehitus, üldtööd.

1950-ndatel aastatel olid seal pärast vangist vabanemist asumisel Jüri Freyberg, Igor Kullamaa, Rudolf Käär, Johannes Loemaa, Valve Pormeister.

277. **UST-SREDNEKAN** (vn 'Srednekani jõesuu'), sadam Kolõma jõel, laod, ehitusvalitsus, kullauhtla Srednekani r., (347 + 91).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate algul, suleti 1950-ndate algul.

UST-TAJOŽNAJA , vt. Larjukova

278. **UST-UTINAJA** (vn 'Utinaja jõesuu'), kullauhtla Jagodnõi r., (443 + 44).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel.

UTINAJA, kõnek. Utinka (vn 'pardi-', siin 'pardijõgi'):

279. Kullakaevandus, maagirikastusvabrik Jagodnõi r., (443 + 20).

Južnõi laagri l/j, avati 1930-ndate keskel, suleti 1950-ndate algul.

Vilma Jõesalu mäletab, et seal olid asumisel Teodor Ers, Teodor Tamme, Viikmann.

280. Kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (443 + 30).

Južnõi laagri Ust-Utinaja l/j OLP, tegutses 1930-40-ndatel aastatel.

281. **VAHHANKA**, kassiteriidikaevandus Tenka r., (90 + 223 + 15).
Tenka laagri Butugõtsagi ja Berlagi 14. l/j OLP, meeste ja naiste tsoon, avati 1940. a. paiku, suleti 1950-ndate lõpul.
1949-54 oli seal Eha Lukats (Tamre) Võrust, kes mäletab, et oli u. 3000 vangi. Eestlasi: Aleksander Ellik, Silvia Hein Pedjast, Anete Kruus Tartust, Leenu Laatserus Tallinnast, Ageeda Paavel Tallinnast, Salme Pekk (Hein) Meleskist, Endla Pukk (Aasma), Magda Pärna Suislepast (suri metsatööl 1952. või 53. a.), Mai Redlich Pärnust, Sillaste Tallinnast, Estonia baleriin Dagmar Trimm, Vilma Unga Virumaalt, Eda Valmet (Uusmaa).
282. **VALKUMEI** (tš 'varesejärsak'), kassiteriidikaevandus ja maagirikastusvabrik Tšauni r., (Peveki sadamast 10).
Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1943, suleti 1950-ndate algul.
283. **VERHNI AT-ÜREH** (Verhni At-Urjah vn-jak 'ülem-hobusejõgi'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + 31 + 6).
Severnõi laagri ja Berlagi l/j, avati 1934 või 1935, suleti 1955. a.
Meinhard Olle (K-65) ja Karl Jõks, kes olid seal aastatel 1948-54, mäletavad, et vange oli sel ajal u. 1000, neist eestlasi paarkümmend, nimeliselt Jüri Alekarik, Ants Haaviste, Meinhard Jaanus (Jaanis?), Juhan Kudi, Karl Laus, Lestal, Heino Salumets, Jüri Suija, Viks, Arnold ja Endel Villemson.
284. **VERHNI DEBIN**, kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (622 + 18).
Severnõi laagri OLP.
285. **VERHNI OROTUKANSKI**, kullauhtla Jagodnõi r., (400 + 6).
Južnõi laagri l/j, tegutses 1930-ndate keskelt 1940-ndate keskpaigani.
286. **VERHNI SEIMTŠAN**, kassiteriidikaevandus, naisvangide põllu- ja metsatöölaager, asula Srednekani r., (347 + 91 + u. 60z). Jugo-Zapadnõi laagri l/j.
1947 oli seal Eva Ganitševa.
287. **VERHNI ŠTURMOVOI** (vn [siin] 'ülem-hoogtöö'), kullauhtla Jagodnõi r., (542 + [?]).
Severnõi laagri l/j, tegutses arvatavasti 1930-ndail aastatel.
288. **VERHNI TAJOŽNÕI**, kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (401 + 20).
Južnõi laagri Tajožnõi l/j p/k, tegutses arvatavasti 1930-ndail aastatel.
289. **VERHNI UDARNIK**, kullauhtla polügoon Jagodnõi r., (442 + 40). Jžnõi laagri Pjatiletka l/j p/k.
290. **VERHNJAJA DUSKANJA**, kullauhtla polügoon Tenka r., (90 + 239 + 38 + 3).

Tenka laagri Duskanja l/j p/k.

291. **VERTINSKAJA**, Južnõi laagri p/k Jagodnõi r.

VESJOLÕI (vn 'lõbus'), ka Buhta Vesjolaja, asula Ohhoota mere Nagajevo lahe rannikul Ola r., (10):

292. USVITLi vangla, 1941. a. massimõrvade koht.

293. Magadani laagri naiste l/j; vangide põhitööpaigad kalatööstus, õmblusvabrik, õlletehas. *Hilja Itter mäletab järgmisi eestlasi: Eeva Marks Narvast, Mari Ratiste Pärnust, Anu Rosenberg Viljandist, Linda Selks Tallinnast, Aino Taru-Vao Tartust.*

294. **VETERNÕI** (vn 'tuuline'), kullakaevandus Tenka r., (90 + 223 + 80z).

Tenka laagri l/j.

1949-50 oli seal Gerhard Kivimets (hiljem Niit), kellel on meeles eestlased Johannes Hermale, Aksel Jatsa, Kalju Kerge, Ants Känd, Raimond Puusepp, Richard Sutt, Villem Võrno, Arved Õunapuu.

VODOPJANOVI-NIMELINE vt imeni Vodopjanova

VOROŠILOVI-NIMELINE vt. imeni Vorošilova

295. **VOSTOTŠNÕI** (vn 'ida-'), uraanipigimaagi kaevandus Tšauni r., (Peveki sadamast u.100).

Tšaun-Tšukotka laagri l/j, avati 1940-ndate algul, suleti 1950-ndate algul.

296 **WRANGEL** (?), asukoht, alluvus ja vangide tegevusalad teadmata. Oletatavasti Tšaun-Tšukotka laagri p/k Vrangeli saarel.

Kasutatud lühendeid ja vähemtuntud sõnu

ANSV	Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik (end. N. Liidu territoriaal-haldusüksus)
DEU	(vn <i>Dorožno-Ekspluatatsioonõi Utšastok</i> 'teedevalitsus'), Dorlag'i (vt.) allüksus
distants	tee korrashoiu ettevõtte allüksus
Dorlag	UŠOSDOR'ile (vt.) alluvad laagrid
ev	eveni keeles
fabrika	(vn, 'vabrik') mäetööstusettevõtte, maagirikastusvabrik
galeniit	(>kr <i>galene</i> 'plii') plii maak
GPU	(vn <i>Gorno-Promõšlennoje Upravlenije</i>) Mäetööstusvalitsus
GULAG	(vn <i>Glavnoe Upravlenije Lagerjei</i>) Laagrite Peavalitsus, NSVL siseministeeriumi sunnitöölaagrite keskvalitsus
jak	jakuudi keeles
kassiteriit	(>kr <i>kassiteros</i> 'tina') tinakivi, tinamaak
kr	kreeka keeles
KOLP	(vn <i>Komendantski Otdelnõi Lagernõi Punkt</i> , 'komandandi eraldatud laagripunkt') laagri valitsuse juurde paigutatud eritsoon, mis täitis tavaliselt tapi-jaotustsooni ülesandeid
l/j	(vn <i>lagernoje otdelenije</i> 'laagrijaoskond') vangilaagri laagri alljaotus
NDSU	(vn, lüh. <i>Novõi Dorožno-Stroitel'nõi Utšastok</i>) Uus tee-ehituse jaoskond
o.	oblast (end. N. Liidu territoriaal-haldusüksus, jagunes rajoonideks)
OLP	(vn <i>Otdelnõi Lagernõi Punkt</i> , 'eraldatud laagripunkt') eraldi paiknev laagriosa, tavaliselt väiksem kui jaoskond
p/k	(vn <i>podkomandirovka</i> 'tööülesannetega lähetusele saadetud') laagrijaoskonna eraldi paiknev tsoon, sageli ajutine
polügoon	üksik karjäär, üksik maardla
priisk	vt. uhtla
r.	rajoon(is). end. N. Liidu territoriaal-haldusüksus, oblasti alljaotus
r/r	rahvusringkond (end. N. Liidu territoriaal-haldusüksus)
rudnik	(vn) maagikaevandus
sopka	(vn) küngas
sovhoos	põllutööstuslik riigimajand end. N. Liidu
stolõpin	vangide veoks kohaldatud kupeevagun (nime saanud Tsaari-Venemaa peaministri Pjotr Stolõpini järgi, kelle valitsuse ajal kasutusele võeti)
šurf	šahtkaev
z	ajutisel taliteel

Translag	Transpordivalitsuse laager
tš	tšuktši keeles
uhtla	(vn <i>priisk</i>) mäetööstusettevõtte, mis tegeleb maarde (kulla, kassiteriidi, volframiidi jms) lahtise (maapealse) kaevandamisega. Erineb karjäärist selle poolest, et koos kaevandamisega toimub kohapeal ka maarde esmane rikastamine uhtmise teel
USVITL	(vn <i>Upravlenije Severo-Vostožnõh Ispravitelno-Trudovõh Lagerei</i>) Kirde Parandusliku Töö Laagrite Valitsus
UŠOSDOR	(vn <i>Upravlenije Šosseinõh Dorog</i>) Maanteed Valitsus
vn	vene keeles
volframiit	volframimaak

Vangiveolaevade register

Balhašš

Dalstroj (end Jagoda)

Durma

Felix Dzerinsk (end Nikolai Jeov)

Jagoda = Dalstroj

Jerevan

Kamenets-Podolsk

Kulu

Lvov

Nikolai Jeov

Nogin

Sovetskaja Latvija

Vitebsk

Isikunimede register kinnipidamiskohtade järgi

A

Aaren 88
Aasa, Aadu 114
Aasma (end. Pukk), Endla 281
Aasma, L. 46
Aasmaa, Arvi 89
Aassalu 4
Aassalu, Ants 154
Aava, Juljus 145
Aavamets 184
Aavik 46
Abo Otto 83
Agasjan (või Ogasjan,
end. Ruubel), Maia 57,113
Ainlo, Anton 80,188
Alekarik, Jüri 283
Alevi 89
Allik 83
Allik, Alfred 89
Allpere(end.Rannik), Heidi 57
Allpere, Kalju 40
Alunurm, Harry 50
Alviste, Ants 90
Amor 53
Andre, Endel 90
Andre, Lembit 95
Andreller, Eduard 154
Annus 90
Antspere 237
Arakas, Valeri 40,113
Arder, Arpad 46
Arensild 248
Arumäe (hiljem Reitel), Niina 40,57,113
Avi, Paul 234

B

Baumann, Viktoria 147

Beckmann, Karl 227,237
Bibikova Frieda 145
Bilbo 46
Birkan, Ly 147
Brinkmann, Aule 53
Brutus, Virve 147
Bährens, Alfred 61

E

Ehrenpeis, Richard 88
Ein, Silvia 1
Ellik, Aleksander 281
Epa, Eda 147
Epa, Eela 147
Epner, Kalev 51
Ers, Teodor 34,40,88,160,227,279
Etti 80
Evert 11

F

Freyberg, Jüri 51,87,91,276

G

Ganitševa, Eva 51,145,153,182,220,286
Gussova, Sonja 147
Gustavson, Heino 40,113,147,191,236

H

Haamer, Harry 46,89,147
Haas 51
Haavamaa, Valdek 161
Haaviste, Ants 283
Hain 236
Haljas, Jaan 40
Haller, Valter 80,188
Hallik, Evald 95
Hanko, Jüri 4,158,184
Hein 118
Hein end. Pekk, Salme 281

Hein, Silvia 281
Heintare, Edmund 147
Heintare, H. 240
Hermale, Aleksander 51,87
Hermale, Johannes 8,38,51,92,262,294
Hiiesalu 234
Hiiesalu,Endel 154
Hiioob 40
Hilbi 40
Hilts, Jaan 89
Himbek, Valdur 89
Hindreus, Ilo 115,145,147,188,227
Hiob 51
Hmelnitski, P. 38
Hommik 259
Hunt (Susi ?) 91
Hunt, Voldemar 51
Hurt 51

I

Ilbi 80
Ilves, Jaan 46,51,56,47,188
Ilves, Udo 53
Imberg 89
Ingver, Erich 4,58,89,208,275
Itter, Hilja 292

J

Jaanus (Jaanis ?), Meinhard 283
Jako, Johannes 40
Jakobson, Evald 53
Jatsa 51
Jatsa, Aksel 294
Jatso 51
Jesjan, Osvald 46
Juhaste, B. 46
Jurkatamm, Kaljo 89
Jõesalu, Vilma
34,40,57,58,88,113,160,227,279
Jõgi, Georg 110
Jõks, Karl 58,283

Jänes, S. 240
Järve, Karl 188
Järvik, Kaarel 95
Järving, Elmet 188
Jürioja, I. 154
Jürioja, Kristjan 154

K

Kaarma, Oskar 51,91
Käbala, Vootele
4,13,40,57,113,115,188,265,275
Kaev 46
Kala 118
Kaldoja, Villem 237
Kaljo 188
Kallak, Eduard 145,188
Kalle 46
Kallis, Hilda 147
Kanni 46
Kapsi 147
Kard, Jüri 89
Kasearu, August 188
Kask, Leili 236
Kask, Loore 147
Kask, Vello 147
Kasterpalu, August 95,154
Keller, Endel 234
Kerge, Kalju 51,294
Kesler 80
Kiik, Aleksander 40
Kiima 46,89
Kiisa 147
Kiisk, Juho 147
Kikkerpalu, Vello 53
Kirr 188,237
Kirsipuu, Tiiu 153
Kitsnik, Roland 115
Kitsnik Roman 188
Kivi 88
Kivimets 51
Kivimets (praegu Niit), Gerhard 1,51,294
Kivistik 147

Kivistik, Heinrich-Johannes 188
Kivistik, Mart 227
Kivimägi, Olga (Olly) 51,147
Kivimägi, Valentin 51,147
Klimar, Oskar 40
Kliš (hiljem Pöder-Sögel või Sögel), Hilda
147
Klišzek (end. Tamm), Hilda 57
Klumberg-Kolmpere, Aleksander 5
Knuude 158
Koern, Viktor 46
Koitla, Harry 58,90
Koitla, Olev 114
Kongi, Karl 51
Kont, Johannes 51
Koppa 47
Koppel 80,89
Koppel, Herman 40,80
Koppel, Juhan 237
Koroljov, Sergei 157
Koskora 67,89
Kriipsalu 234
Kriipsalu, Ernst 154
Kristal 188
Kriit 110
Kriiva, Ants 51
Kruus, Anete 281
Krustük, Erich 40,80,145,154
Kuber, Paul 188
Kubjas 188,237
Kudi, Juhan 283
Kuke 89
Kuhi, Richard 145,154
Kukk, Anni 147
Kulbok, Mihkel 154
Kullamaa 51
Kullamaa, Igor 95,98,225,276
Kuningas 46,89
Kurvel, Arnold 53
Kuus (või Kuuse, hiljem Pakkas),
Helju 147
Kuusela 89
Kõosaar 46

Kõvask, Nikolai 188
Käesel, Aleksander 188
Kägu 89
Känd 153
Känd, Ants 51,294
Kängsepp, August 188
Käremaa 51,
Käard, Rudolf 28,38,51,90,276
Kütaru, Artur 11,13,88,117,145,147,264
Kütt 89

L

Laagriküll, Erich 158
Laar 4
Laast, Heiki 21,53
Laats, Meeta 147
Laatsarus, Helene (Leenu) 51,281
Ladva, Leonhard 95
Laidna, Loit 154
Laidoner 46
Laidvee 268
Laik 17
Lamp, L. 240
Laumets 26
Laumets, Henrik 22,100,148,157,181,190,191
Laur, August 188
Laurisaar (end. Laurson) 184
Laurmaa, Frants 89
Laus, Karl 283
Leet, Arvi 53
Leivalt, Valter 188
Lekstein 80
Lemberg 46
Lemming (Lemmerg ?) 236
Leosk, Linda 227
Leppik, Hugo 90
Lepp 4
Lepp, Gunnas 53
Leppik 237
Lestal 283
Liibert, Georg 227
Liiv 89

Lillemets 46
Lilles 89
Lilles, Mihkel 154
Lillipuu 46,188
Lillipuu, Nikolai 47
Linnamägi, Agnes 57,113
Linno, Helena 147
Liplap 40
Lipp, Villo 188,237
Lipping, Miralda 57
Loemaa, Johannes 51,95,184,66
Loik 83
Lugo, Eduard 188
Lugo (end. Lõmps), Hilda 188
Luht, Linda 147
Luige, Oskar 237
Luik, Aleksander 40
Lukas, Valve 147
Lukas, Lea 147
Lukats (hiljem Tamre), Eha 281
Lukk 46
Lukk, Juhan 89
Lulla, Karl 17,95
Lõhmus 51,110
Lõhmus, Eduard 47
Lõhmus, Harald 145, 147, 154
Lõmps (hiljem Lugo), Hilda 188
Lõmps, Juhan 188

M

Maasing, Arvo 4
Madisson, Jaan 154
Mandre 234
Marks, Eeva 293
Martin 188
Martõnov 38
Maser, Ado 58
Matt 110
Matto 147
Mehine, Artur 147
Meiner, Linda 147
Meiner, Meeta 147

Meisalu, August 46
Meldeste, Helmi 57
Mellik, Eduard 43
Melnik 240
Meltsas, August 89
Mengel, August 46
Merisalu, Villem 154
Mets 80
Mets, Jaan 40,80,237
Metsik, Artur 11,117
Metsmaa 188
Midt, Harry 51
Mikk 67,89
Moon 40
Mooses, Manivald 46,89
Mõistlik 147
Mäesepp, Aksel 40,147
Mäesepp, Eerik 147
Mägar 40
Mägi, Richard 40
Mänd, Aleksander 188
Mändveer, Villu 51,77,89,47
Märtsik, Elmar 227
Mölder (Alfred ?) 118

N

Naagelmann 95
Naaris 237
Narva 147
Neelis (Niiles ?) 95
Nelke, August 154
Nelke, Gustav 154
Nellis 145
Nigol 118
Niiles (Neelis ?) 95
Niit (end. Kivimets), Gerhard 1,51,294
Niinla (praegu Oll), Evi 188
Niinla, Helene 188
Niinla (praegu Reimo), Mia 188
Niinla, Vardi 188,236
Noormets, Arved 147
Nork, Elmar 95

Nork, Valter 95
Nugis, Erna 147
Nõges 188

O

Ode 46
Ode, Voldemar 188
Ogasjan (või Agasjan, end. Ruuben),
Maia 57,113
Oit, Helmut 40,113
Ojade 89
Ojastu 4
Oll, Aadu 188
Oll (end. Niinla), Evi 188
Olle, Meinhard 58,283
Org, Aksel 95
Orumaa 46
Orumaa, Ott 95
Ottosson 80
Oviir, Madis 90,154

P

Paavel, Ageeda 1,281
Pajo, Reino 89
Pajula 234
Pajupuu 89
Pajupuu, Kalju 90
Pajuste, Heino 40
Pakkas, Helmut 147
Palginõmm, Lembit 160
Palginõmm (end. Pragi), Selma 113,160
Palmiste, Endel 21,53,114
Paltsmaa, Jüri 95
Palu, Jaan 89
Parm 83
Part, Bernhard 95
Parts, Oskar 147
Parv, Raimond 80,188,236
Parv, Roland 188,259
Pastarus, Richard 17,46
Pau (Hunter), August 53
Paulus, Aleksander 51

Pedajas 46
Pedak, Kaarel 53
Peet, Karl 40
Peet, Milde 147
Pekk (hiljem Hein), Salme 281
Pekka, August 40
Pello, Karl 236
Pello, Pauline 236
Pent 89
Pere 80,47
Pettai 17
Pettai, Robert 237
Pihel 89
Pihelgas, Erich 95
Pihelgas, Richard 53
Pihlak, Sergei 188
Piiir 46
Pill 53
Pirn, Leonid 188
Pokosta 89
Poola, Enn 147
Poola, Sigurd 147,188
Pootsmann, Voldemar 188
Pormeister, Aino 1,19,147,236
Pormeister, Valve 1,19,77,102,147,276
Pragi (hiljem Palginõmm), Selma 113,160
Pruljan, August-Rudolf 67,89,118
Pukk, Endla 281
Pukk, Gustav 40,188
Purmeister, Jaan 89
Puurand 158
Puurmeister 46
Puusepp, Artur 191
Puusepp, Linda 57
Puusepp, Raimond 51,294
Pärni 40
Pöder, Valdeko 118,145,147
Pöder-Sõgel (või Sõgel, end. Kliš),
Hilda 147
Põhjala, Ott (Otto ?) 80
Põhjatu 91
Pöldemaa, Oskar 188
Põldma, Ants 188

Põldma, Leida 188
Põldma, Tiiu 188
Põldma, Voldemar 188
Pähkel 147
Pähklimägi, Kalju 147
Pärn 40
Pärna, Magda 281
Pärnik 89
Pääro 91
Pütsepp 147

R

Raamat 154
Raavel, Artemi 19,22,26,145,176,236,240
Rahe, Valentin 154,234
Raide 89
Raidmaa, Elmar 90
Rammo 53
Randpõld, August 145
Rankel, Mart 234
Rannik (hiljem Allpere), Heidi 57
Rannik, Valdo 5
Ratiste, Mari 147,293
Raudjalg 89
Raudmets (Raudmägi ?) 51
Raudsepp 51,47
Raudsepp, August 248
Raudsepp, Gustav 51,47
Raund, Karl 154
Rauts 89
Rebane 115
Rebane, Aleksander 188
Redlich, Mai 281
Reiljan, Endel 188
Reilent, Ellinor 149
Reimets, Kaljo (Kalju ?) 147,154
Remmelg,Ralf 147
Reimo, Jaan 188
Reimo (end. Niinla), Mia 188
Rennit, Jaan 89
Reitel (end. Arumäe), Niina 40,57,113
Riitsaar 51

Riitsaar, August 51,47
Ritsberg, Harry 53
Rohtla 26,234
Roosi, Salme 147
Rosenberg, Ano (Anu ?) 147,293
Ross, Heinrich 26,240
Rossi, Aleksander 40
Rubli 237
Runda, Ernst 113
Rutnik 147
Ruubel (hiljem Agasjan või Ogasjan),
Maia 57,113
Ruubel, Voldemar (Vati ?, Ferdinand ?)
40, 91,153
Ruus, Karl-Robert 31
Ruutsoo 46
Rõuk 89
Rõõmussaar, Peeter 227
Räni, Koit 5,21,89,53,248,273
Rätsep 46

S

Saabas 53
Saarnet, Frits 147,240
Saarepuu, Alfred 237
Saat 118
Saks, Endel 154
Saksberg, Alide 147
Salm, Linda 26,57
Salumets, Heino 283
Sarv, Linda 57
Savioja, Aleksei 188
Schmidt, Paul 188,237
Schneider (Sneider ?), Erich 147,154
Selks, Linda 293
Selliksaar, Gustav 89
Sepp 95
Sepp, Aksel 188
Sessmann, Uno 117
Siig 46,188
Sikka 51
Siil 147

Siirak, H. 46
Sild, Richard 188
Sildvere, Egon 227
Silk, Elmar 147
Silk, Erna 147
Sillak 147
Sillaste 281
Sillaste, Elmar 53
Simson, Raoul 85,91,162,274
Sinisalu 46
Sladkov 117
Sneider (Schneider), Erich 147,154
Soidla, Leena 51
Soidla, Peeter 147
Soidla, V. 154
Soodla (hiljem Pöder), Aino-Õilme 147
Soodla, Enn 147
Soodla, Voldemar 154
Soomann 46
Soome 259
Sova, Viktor 147
Suia 90
Suia, Jüri 283
Sundström (hiljem Tens), Helga 57,113
Susi (Hunt ?) 91
Sutt, Richard 51,294
Suve (hiljem Võssotskaja), Meeta 57
Sõelsepp, Venda
17,46,47,51,56,91,110,188,237,274
Sõgel (või Pöder-Sõgel, end. Kliš)
Hilda 147
Süldvere, Richard 51,110,47

Z

Zirna 67,89
Zukker 89

T

Tallmeister 265
Talve 147
Talvik 40
Tambla, E. 240
Tambla, H. 240

Tamm 40,
Tamm, Helmut 118,161
Tamm (hiljem Klišzek), Hilda 57
Tamm, Kalju 147
Tammann 89
Tamme, Teodor 34,88,227,279
Tammela 89
Tamre (end. Lukats), Eha 77,281
Tann 95
Tarm, Viktor 17
Taro 51
Tartu 46,178
Tartu, Aino 147,236
Taru, Olev 184
Taru-Vao, Aino 293
Tens (end. Sundström), Helga 57,113
Tens, Johannes 40,80,113
Teras, Erich 40
Tihvola, Artur 51
Tiik, Jaan 53
Tiimann, Elmar 53
Tiisler, Voldemar 80
Tiitso 89
Tinn 83
Tipner, Felix 26,89
Tiro, Albert 188
Tiro (end. Vilba), Laine 57,188
Toode, Lennart 11,13,46,89
Toomiste, Jaan 85,95,147,154,178,179,234
Toots 383
Torm 153
Torop 26,236
Trimm, Dagmar 1,281
Truuvere (end. Treufeldt) 236
Tuiksoo, S. 46
Turgan, Evald 46,147,153
Tutsu, Erich 53
Tuulse, Ed. 154
Tõeleid 147
Töldsepp 118
Tõnissoo 46
Tähis, Osvald 53
Tüüna 248

U

Uga, Endel 147
Uhke, Eduard 46
Uibo 158
Uibopuu 113
Unga, Vilma 281
Unt, Siegfried 188
Urva, Leo 118
Utt, Alli 147,155
Uudla, Jüri 147
Uusmaa (end. Valmet), Eda 281

V

Vahtra, Arnold 113
Vahtra, Artur, 89
Valgusti, Juhan 147
Vallikivi 26
Valmet (praegu Uusmaa), Eda 281
Valter 46,89
Vambola 147
Vammus 80
Vanamets 67
Vanamõisa 89
Vanamölder 26
Vanamölder, Evald 40,240
Vanamölder, Harald 118
Vares 89,114
Vari 51
Varik 88,236
Varik (end. Viita), Lilli 57,147
Varik, Peeter 147
Veermann, Aleksander 95
Vene, Heino 95
Veskimäe 46
Vets, Bernhard 147,154
Vihmaru, Aleksander 17
Viikmann 279
Viires, Ants 95
Viita (hiljem Varik), Lilli 57,147
Viks, Arnold 283

Vilba (hiljem Tiro), Laine 57,188
Villemson, Arnold 283
Villemson, Endel 283
Vilt, Osvald 188
Vinni, Artur 227
Vohni, Edi 40
Võlli, Richard 46,56,85
Võrno, Villem 51,294
Võssotskaja (end. Suve), Meeta 57
Vähi 89
Väljaots, Anton 53,114
Väljaots, Otto 51

Õ

Õunapuu, Arved 51,294

Ö

Öövel, Hilda 57

Kolõma vangide register
ERRB raamatute “Poliitilised arreteerimised Eestis
1940-1988”
I ja II köite järgi

A

Aadna Leonhard 1
Aan Avo 2
Aas Jaan 2
Aas Osvald 1
Aasa Ado 1
Aasa Hans 2
Aasala Aavo 1
 vt. ka Volkov Aavo 1
Aasalo Ants 2
Aasamets Hugo 2
Aasmaa August 1
Aavamets Semjon 1
Aavik Aleksander 1
Abo Ott 1
Abram Harald-Heinrich 1
Abroi August 1
Adler Arpid 2
Adosson August 1
Aialooga Elmar 2
Ainlo Anton 1
Ainsaar Karl 2
Ainsalu Oskar 1
Aintsi Osvald 1
Akel Albert 2
Alaküla Karl-Johannes 2
Alamets Heino 1
Alamäe Leo-Johannes 1
Aleksand Jüri 2
Aljas Jaan 1
 vt. Haljas Jaan 1

Aljaste Karl 1
Allik Arved 1
Allikas Einer 1
Allikmets Evald 1
Alliknurm Heinrich 2
Alliku Feliks 1
Almet Aleksander 1
Alpeus Harald 1
Altosaar Hans 1
Altrov Arnold 2
Alviste Hans 1
Ambre Arnold 2
Ammjärv Valter-Christoph 1
Amor Voldemar 1
Ananjev Mihhail 1
Anderson Hans 1
 ka Andreson Hans 1
 e. Andresson Hans 2
Andre Endel 1
Andreller Eduard 2
Andresson Hans 2
Andreson Hans 1
 vt. Anderson Hans 1
Amjärv August 2
Anissimov Aleksander 2
Anival Juhan 1
 ka Annival Juhan 1
Annus August 2
Ansperi Eduard 2
Anton Raul 1
Antonov Toivo 1
Antsu August 2
Aps Voldemar 2
Arakas Helmut 2
Arbet Voldemar-Eduard 1
Ardan Heinrich 1
Arendi Aleksander 2
Arm Anton 1
Aruja Elmar 1
Arumäe Niina 1
Asi Aleksander 2
Aug August 2
Avik August 1

Avloi Elmar 2

B

Bahter Voldemar 2

Baskakov Leonid 1

Bauert Anto 2

Birkan Liidia 2

ka Soodre Lydia

Bažanov Stepan 2

Birklein Hans 2

Bogdanov-Ivask Vladimir 1

Bojarinov Viktor 1

Braks Tõnis 1

Burenkov Boris 2

Burmeister Jaan-Evald 1

Bährens Alfred 1

E

Edel Vassili 1

Eelmäe Robert 1

Ehasalu Bruno 1

Ehrlich Arnold

Ehrstein Karl 2

Einas Kuno 1

Einstein Elmar 1

Eller Arnold 1

Emar August 1

Engel Edgar 2

Epner Kalev 2

Erapart Karl 1

Etti Erik 1

Evert August 2

Evert Johannes 1

F

Feiman Joosep 1

Fenn Konstantin 1

Fiks Leo 1

ka Viks Leo 1

Fogelberg Aren 1

ka Raik Aren 1

Freiberg Karl 2

Fuks Ella 1

G

Getman Boriss 2
Gruzis Aleksander 2
Gustavson Heino 2
Grischin Elefteri 2

H

Haamer Harri 1
Haav August 2
Haavamaa Valdek 1
Haavisto Elmet 1
Haljas Jaan 1
 vt. ka Aljas Jaan 1
Haljassaar Edgar 1
Haller Valter 1
Hallik Voldemar 1
Hanko Jüri 1
Hannus Bernhard 1
Hansoo Frich-Hiljmar 1
 vt. ka Saulep Ilmar 1
Havamaa Valdek 2
Heero Ernst 1
 vt. ka Herro 1
Hein Artur 1
Henno Erich 1
Heinsoo Eduard 2
Hermale Johannes 1
Herne Vello 1
Herro Ernst 1
 vt. ka Heero Ernst 1
Hiiesalu Endel 1
Hiis Johannes-August 1
Himbek Valdur 1
Hindremäe Valter 2
Hirs Rudolf 2
Holm Endel 1
Hoop Erich 1
Hunt Albert 1
Hunt Siegfried 1
Hunt Voldemar 1
Hussar Artur-Johannes 2

Härjapea Karl 2
Härmaste Agnes 1
Härmaste Heino 1
Härmaste Vaike-Eleonore 1
Hübner Hilja 1
vt. ka Übner Hilja 1
Hüsson Alfred 1

I

Ilbi Martin 2
Ilmjärv Kalju 2
Ingver Erich 1
Inno Evald 1
Ismael Herman 2
Itter Hilja 1
Ivanov Vassili 2
Ivask Eduard 1
Ivask Endel 1

J

Jaago Arnold 1
Jaako Feliks 1
Jaaniorg Herbert 2
Jagula Rudolf 1
Jalast Leonhard-Feliks 2
Jankovski Gunnar 2
Jants Arvi-Aleksander 1
Jauk Jaan 2
Jentson Uno 1
Johanson Luule-Laine 2
Josia Johannes 2
Juks Paul 1
Juur Leonhard 2
Jõekallas Jaan 1
Jõeleht Heino 2
Jõever Johannes 1
Jõgi Georg 1
Jõgi Harri 1
Jõks Karl 1
Järvan Hugo 1
Järvan Juljus-Karl 1
Järve Karl 2
Järvelaid Hugo-Richard 2

Jätmar Edgar-Johannes 2
Jürgens Eduard 2
Jürgenson Jaan 1
Jürgenson Vaike 1
Jürioja Kristjan 1
Jürissalu Johannes 1
Jürisson Aleksander 1
Jürna Rein 2

K

Kaal Paul 1
Kaar Bernhard 1
Kaare Voldemar 2
Kaarma Oskar-Friedrich 2
Kaarna Juljus 2
Kaasik Aleksander 1
Kaasik Mihkel 2
Kaasik Nikolai 2
Kaasik Osvald 2
Kadaja Harri 1
Kaevu Uudo 1
Kaine Kalju 1
Kaiv Elmar 1
Kajandi Mihkel 2
Kalamees Aleksei 1
Kalaus Erni 2
Kalda Ants 1
Kaldre Juhan 2
Kalev Mihkel 1
Kaliste Mart 1
Kaljo Valter 1
Kalju August 1
Kaljuvee Johannes 2
Kaljuvee Valter 1
Kalk Rafael-Karl-Johannes 1
Kallak Eduard 1
Kalmiste Arnold 1
Kalmus Elmar 2
Kalmus Paul 2
Kalvik Jaak 2
Kalvik Märt 1
Kanemägi Konstantin 2
Kannus Artur 1

Kapsta Albert 1
Karjus Erich 2
Karki Thekla 2
Karoles Juhannes 1
Kaschan Artur-Heinrich 1
Kase Raimo 2
Kasearu August 1
Kaseoja Endel 2
Kask Eduard 1
Kask Ilmar 2
Kask Johannes 1
Kasterpalu August-Erich 1
Kašan Artur-Heinrich 2
Katalsepp Jaan 2
Katko Mihhail 2
Kaustel Albert 2
Keerd Villem 1
Kehklane Leopold-Edmund 1
Keller Endel 2
Kepart Alfred 1
Keres Paul 1
Keskla Gustav 1
Kesküla Timofei 2
Kiiver Heino 1
Killar Bernhard 1
Kippar Voldemar 2
Kirotar Reinhold 1
Kivi Heldur 1
Kiviloo Andrei 1
Kivimaa August 1
Kivimaa Ferdinand 2
Kiviselg Lembit 1
Kivistik Aleksander 1
Kivistik Johannes 1
Klais Gerhard 1
Klaos Voldemar 1
Klaus Eduard 1
Klaus Johannes 2
Kleinert Mart 1
Klišť Hilda 1
 vt. ka Sögel 1
Knude Anatoli 2
Knut Eduard 1

Koch (?) 1
Kodosma Alfred 1
Kohv Juhan 1
Koitla Olev 1
Koka Elmar 1
Kokka Erhard 2
Kolk Lembit 2
Kolk Vambola 1
Kompus Gerhard-Voldemar 1
Kongi Karl-Leonhard 1
Kont Johannes 2
Kool Rudolf 2
Koorts Ilmar 2
Koovit Karl 1
Koppe Richard 2
Koppel Henrik 2
Koppel Johannes 2
Koppel Valentina 1
 vt. ka Vasiljeva 1
Kork Gustav 2
Kornõšev Andrei 1
Korts Alfred 1
Kose Peeter 2
Kosenkranus Elmar 1
Kotsar Valter 2
Koval Aadu 1
Kozlov Arkadi 2
Krass-Grass Rauol 1
Kraun Eduard 2
Kreek Ants 1
Kreisler Viktor 1
Kreitzberg Elviira 1
Kriimann Georg 1
Kriipsalu Ernst 1
Kriipsalu Georg-Osvald 1
Kroon August-Feliks 1
Kruus Hugo 1
Kruusa Vasili 2
Kruusla Minna 2
Kruusma Valter 1
Kruusmann Hans 1
Kuivjõgi Agu 1
Kuikka Robe 2

Kuivjõgi Ludvig 2
Kukk Aleksander 2
Kukk Ants 1
Kukk Eduard 1
Kukk Paul 2
Kukke Selma 1
Kuku August 2
Kuldpärg Herbert 1
Kuldsepp Artur 1
Kull Albert 1
Kull Nikolai 2
Kull Voldemar 2
Kullep Otto 1
Kumm Rudolf 2
Kurg Voldemar 1
Kurbel Alfred 2
Kurm Arvo 1
Kurm Jaan 2
Kurval Arnold 1
Kurvi Gustav 1
Kusmin Sergei 2
Kuurberg Villem 1
Kuus Enn 2
Kuus Voldemar 2
Kuuse Vassili 1
Kuusela Herbert 1
Kuusk Ain 1
Kuusk August 2
Kuusk Eduard 1
Kuusk Johannes 1
Kuusk Voldemar 2
Kviesis Voldemars 2
Kõivupuu Hugo 1
Kõosaar Aksel 1
Kõrnas Hilda 1
Kõli Nikkolai 1
 vt. ka Kõll Nikolai 1
Kõlu Evald 1
Kõva Olev 1
Kõvask Nikolai 1
Kõve Vassili 1
Käbala Vootele 2
Käbi Heinrich 1

Kägu Jaan 1
Käis Endel 2
Känd Aire 1
 vt. ka Lembra Aire 1
Kängsepp August 1
Kärema Evald 2
Kärmik Teja-Leonid 1
Kärner Lembit 2
Kärner Robert 2
Kärt Mihkel 2
Käörd Rudolf 1
Kääri Pärnalt 1
Kübar Karl 1
Kübar Oskar 2
Küla Arnold 1
Künnapuu Elmut 1
Kütaru Artur 1
Kütt Eino 1
Kütt Erich 1
Küttner Aleksander 2

L

Laagriküll Erich 1
Laan Valter 1
Laas Aavo 1
Laas Kaljo 1
Laaso Jaan 1
Laast-Laas Heiki-Artur 2
Laasu August 1
Lall Arnold 2
Lall Eduard 1
Lamp Valdeko 2
Landberg Voldemar 1
Lang Elmar 2
Laumets Henrik 1
Laur Arnold 2
Laur August 1
Laur Juhannes 2
Lauringson Eduard 1
Laus Mihhail 2
Leepin Voldemar 2

Leesik Viljar 1
Leesment Johannes 1
Leet Arvi 2
Leetsmann Endel 2
Leevalt Ernst 2
Lehemets Udo 2
Lehesalu Elmar 1
Lehtjärv Arnold 2
Lehtse Jaan 1
Lekstein Mihkel 1
Lemba Elfriede 2
Lemba Mari 2
Lember Edgar 2
Lembra Aire 1
 vt. ka Känd Aire 1
Lemet Arseni 2
Lensment Karl-Johannes 1
Lepik Herman 2
Lepik Valter 2
Lepisto Paul 1
Leppik Hugo 1
Lest Juhan 2
Lettens Helmut 2
Liblik Adolf 2
Liik Feliks 1
Liik Johannes 1
Liiv Jaan 1
Liiv Pauliine 1
Liiva Aleksander 2
Liivak Elmar 2
Liivi Rein 2
Lill Aleksei 1
Lill Paul 1
Lilleoks Paul 2
Lillepuu Nikolai 1
Lilles Juhan 1
Lillmaa Johannes 2
Lind Juhan 1
Lind Osvald 2
Linnamäe Agnia 1
Linno Helene 2
Linnus Lembit 1
Lipand Raimond 1

Lisman Villu 1
Loemaa Johannes 1
Loik Oskar 2
Lokka Harri 2
Lokota Jüri 2
Londo Endel 2
Loss Aare 1
Luht Aleksander 2
Luht Edgar 2
Luhtjõe Helmuth 1
Luik Armin-Sulev 1
Luik Peeter 2
Luikmets Eduard 2
Lukats Eha 2
Lukke Karl 1
Luksepp Leo 1
Lulla Karl 2
Lumi Jaan 1
Lutt Jaan 2
Luuka Laine 2
Luukas Leonida 2
Lõhmus Harald 2
Lõhmus Heini 1
Länts Viktor 2
Läti Paul 1
Lätt Guido 1
Läänesaar Olga 1
Lääne Otto 2
Lüllmaa Karl-Johannes 2

M

Maalmaa Paul 2
Maanlaht Viktor 2
Maas Oskar 2
Maasing Arvo 1
Madi Elmar 2
Madisson Lembit 1
Madiste Karl 1
Mae Tudo 1
Marand Aarne 1
Maripuu Aleksei 1
Marks Evi 1
Markus Lembit 1

Martin August-Edgar 1
Martin Juhan 1
Martsik Elmar 2
Massa Elmar 2
Matsi Valter 1
Matto August 1
Meerits Ants 1
Mehelainen Bernhard 2
Meiner Meta 1
Meiner Linda 1
Meisalu Heinrich 1
Mellik Edgar 2
Merivoo Harri 1
Marmor Konstantin 1
Mehide Artur 2
Meos Edgar 2
Meos Johannes 2
Mesner Udo 1
Metsanurk Hugo 1
Metsik Artur 2
Metsmaa Arnold 1
Metsmäe Jakob 1
Mett Jaan 2
Mihelev Elmar 1
Mikk Jaan 1
Miller Eduard 2
Mitt Aleksander 1
Moisto Berta 2
Moones Anto 1
Moora Eduard 2
Moorits Viktor 1
Moorlat Richard 1
Morel Robert 1
Moritz Viktor-Gabriel 1
Mooses Manivald 2
Murdam-Murka Artur 1
Murdla Karl-Johannes 1
Murulo Mihkel 1
Murumägi Johannes 1
Must Aleksander 1
Must Boriss 2
Must Kalju 1
Mõttus August 1

Mäe Aleksander 2
Mäe Ferdinand 1
Mäekalle Madis 1
Mäela Osvald 1
Mägi Henrik 1
Mägi Paul 1
Mägi Reinhold-Heinrich 1
Mähar Oskar 1
Mälk Karl 1
Mändla Elmar 2
Mändmets Vello 1
Mändveer Villu 2
Mängel Evald 2
Mängli Feliks 2
Männik Paul 1
Märk Arnold 1
Mõttus August 1
Mõlnik Elmar 1
Mürk Peeter 2
Müürsepp Eduard 2

N

Naaris Peeter 2
Nabritson Voldemar 2
Nagelmann Sulev 1
Neeme Johannes 1
Neimla Arnold-Juhan 1
Nelke August 2
Nelke Jaan 1
Neppo Elmar 2
Nigol Ado 1
 vt. ka Nigulas Ado 1
Nigulas Ado 1
 vt. ka Nigol Ado 1
Nigulas Aleksander 1
Niinla Vardi 1
Niinlaup Evald 2
Niklus Heldur 2
Nirk Osvald 1
Noodapera Aleksander 1
Noortoots Evald 2
Nork Elmar 1
Noot Raul 2

Nugis Erna 1
Nurk Voldemar 2
Nurmekund Jüri 1
Nõmm Artur 1
Nõmmik Johannes 1
Nõmmiste Richard 1
Närep Todor 2

O

Ojasoo Friedrich 1
Ojaveski Rein 2
Oll Aadu 1
Olle Meinard 1
Olot Ilmar 2
Oluri Hugo 2
Org Aksel 1
Orlov Vsevolod 2
Ormiste Agu 2
Orro Edgar 1
Ostrat Rudolf-Johannes 1
Ots Alfred 1
Ots Aleksander 1
Otsa Jüri 1
Otsus Roomet 1
Ott Heino 1

P

Paabo Toivo 2
Paalo Niglas 2
Paas Karl 2
Paas Mihkel 2
Paavel Ageda-Andrea 2
Paavo Arnold 2
Pabor Hildegard 1
Paide Jakob 2
Paju Jaan 2
Pajula Uno 2
Pajur Enno 1
Pajuste Leopold 2
Pakkas Lembit 1
Palginõmm Lembit 2
Palmet Herbert 2
Palmiste Endel 2

Palmkron Ülo 1
Palmsaar Evert 1
Palo Arnold 1
Palo Johannes 2
Paltsman Jüri 2
Palvari Ernst v1
Paras Oskar 1
Parkmann Endel 2
Parm Eduard 2
Part Bernhard 1
Parv Raimond 2
Parv Roland 2
Pau (?) 1
Paulus Aleksander 1
Paulus Arnold 1
Paumets Viktor 2
Pedaste Vello-Ahto 2
Peerand Osvald 2
Peerna Otto 1
Peet Armilda 2
Peetrimäe Aleksander 2
Peets Gustav 2
Pehka Olev 2
Pekk Salme 2
Pendis Aleksander 1
Penner Heinrich 1
Perajärv Harald 1
Petrov Georgi 2
Pettai Elmar 1
Pettai Endel 1
Pihel Albert 1
Pihelgas Erich 1
Pihelgas Richard 1
Pihlak Sergei 1
Pihlamäe Arved-Leopold 1
Pihlapson August 2
Pihlo Arnold 1
Piigert Ernst 2
Piin Voldemar 2
Piir Aksel Augusti p. 2
Piir Aksel Taaveti p. 2
Piir Karl 2
Piirsoo Johannes 2

Pikkur Mart 2
Pill Karl 2
Pillesaar Anton 1
Pirn Leonid 1
Plistkin Ilja 2
Ploom Juljus 1
Ploomtee Oskar 2
Poimu Johannes 2
Poding Oskar 2
Pooman Herbert 2
Pork Otto 2
Poormeister Aino 2
 ka Pormeister
Poormeister Valve 2
 vt. ka Pormeister Valve 2
Potisepp Robert 2
Praks Leonid 2
Priilinn arnold 1
Priimann Eerik 2
Prinken Aule 1
Prits Armin 1
Promann Evald 1
Pruuel Eduard 1
Pruus Paul 1
Pruus Valter 1
Prääts Vambola 2
Puiestik Johannes 1
Pukk Endla 2
Purge Konstantin 2
Purre August 1
Putka Kalju 2
Putta Ivan 1
Puusemp Richard 1
Puusepp August-Johannes1
Puusepp Linda 2
Puusild August 2
Pöder Leida 1
Põhjala Ott 1
Põhjala Vambola 2
Pöld Herman 1
Pöldemaa Oskar 2
Pöldmaa Peet 1
Pöldmaa Voldemar 1

Põldra Heino 1
Põllumägi Karl 2
Päeva Helmut 1
Pähkal August 2
Pärn Ants 1
Pärn Martin 1
Pärn Rudolf 2
Pärn Valter 1
Pärna Magda 1
Päron Karl 2
Pärt Igor 2
Pütt Karl-Voldemar 2
Püü August 1

R

Raadik Alfred 2
Rabe August 1
Rahuorg Elmar 2
Raidma Elmar 2
Raidma Otto 2
Raik Aren 1
 vt. ka Fogelberg Aren 1
Raimla Endel 1
Rajamu-Nau Ott 1
Rajaste Boriss 1
Randlane Tõnis 2
Rammo Arvo 1
Randla August 2
Randoja Erich 1
Randoja Helmut 1
Randpõld August 2
Randver Raul 1
Randver Villem 1
Rannaste Felix 2
Rannu August 1
Rannus Herman 1
Raudkivi Aleksander 1
Raudsepp Aleksander 1
Rauk Johannes 1
Rebane Hugo 2
Reha Karl 1
Reidla Endel 1
Reiman Elmar 2

Reimo Ants 1
Reimo Jaan 1
Reinans Hänsel 2
Reinart Marta 2
Reiner Juljus 1
Reinmann Johannes 2
Reinomägi Erich 2
Reinop Juhan 2
Reinsalu Jaan 2
Reinuma Arved 2
Reits Heinrich 2
Rommelgas Eduard 1
Rennit Jaan 1
Riisa Aleksander 1
Riisaar Aleksander 1
Riisberg August 1
 vt. ka Risbergs August 1
Riisik Bernhard 1
Rikman Evald 2
Rinaldo Heinrich 2
Rinaldo Juhan 1
Rink Edmund 1
Risbergs August 1
 vt. ka Riisberg August 1
Rist Andrea 2
 vt. ka Rist Andrei 1
Rohtla August 1
Rohtlaan Aksel 2
Rohtlaan Arnold 1
Rooger Arnold 2
Rool Endel 1
Roomets Viktor 1
Roos Evald 2
Roosi Herman 2
Roosi Salme 2
Roosileht Aleksander 1
Roosipuu Peeter 1
Roosmaa August 1
Roostalu Jaan 1
Roosvald Eberhard 2
Rosenberg Rene 1
Rosental Arnold 2
Rosin Emil 2

Rubli August 1
Ruumet Nikolai 1
Ruus Karl-Robert 2
Ruut Paul 1
 vt. ka Vinni Paul 1
Ruutpõld Aksel 1
Rõõmussaar Peeter 1
Räni Koit 1
Räst August 2
Rätsep August 1
Rüütel Hermann 2
Rüütel Jaan 1

S

Saabas Roland 1
Saago Rudolf 1
Saar Albert 1
Saar Johannes 2
Saar Voldemar 1
Saarepuu Alfred 1
Saaret Frits 1
Saaroja Elmar 1
Schmiedeberg Harri 2
Sadrik Vassili 2
Sagris Eduard 1
Saks Karl 1
Salem Juhan 2
Sall Verner 2
Sander Eduard 1
Sandre Lionell-Raimund 2
Sang Albert 2
Sarma Avo 2
Sarv Leida 1
Saulep Ilmar 1
 vt. ka Heinsoo Frich-Hiljmar 1
Saveljev Vladimir 2
Savi Bernhard 2
Savi Viktor 1
Saviir Artur-Adolf 1
Savioja Aleksei 1
Savolainen Juho 1
Savisik Hans 1
 vt. ka Zalbach Hans 1

Schneider Erich 2
Seebart Aleksander 1
Seeman Voldemar 1
Seli Artem 2
Seliksaar Gustav 1
Selli Richard 2
Semerik Rahuleid 2
Sepp Aksel 1
Sepp Henno 2
Seppik Jüri 2
Sepping Aksel-Eduard 2
Sessmann Uno 1
Sibul August 1
Sibul Evald 1
Siigur Mihkel 1
Siilak Peedu 1
Siitam Martin 1
Sikk August 2
Sikk Jaan 1
Sikka Oskar 2
Sild Herbert 2
Sild Richard 1
Sild Maimu 2
Sildmaa Jaak 1
Sillak Juhan 1
Sillaots Johannes 2
Sillaste Clarissa
 ka Klarissa 1
Simmul Arnold 2
Simovard Arnold 2
Sinisalu Ernst 2
Sirak Eduard-August 1
Sirge Semjon 2
Siska August 1
Smitte Johannes 1
Soodla Aino-Õilme 1
Soodre Lydia 1
 vt. ka Birkan Liidia 1
Soolepp Jaak 1
Soom Ernst 1
Soom Ruudi-Roman 1
Soomann Endel 1
Sooden Albert 2

Soome Albert 2
Soomre Ferdinand 2
Soots Jaak 1
Sova Viktor 1
Spits August 1
 ka Spitz August
Staak Vladimir 1
Stepanov Vladimir 1
Stephan Kuno 1
Suhhinin Dmitri 2
Suik Ilmar 1
Suik Karl 2
Sukk Arnold 2
Sulev Jaan 1
Sunk Johannes 1
Susi Voldemar 2
Suursööt Oskar 1
Suve Meeta 1
Suvi Mihail 1
Sõelsepp Venda 1
Sõgel Hilda 2
 vt. ka Klištš Hilda 1
Säga Valdeko 2
Säkk Voldemar 2
Sälits Kalju 2
Säreva Linda 2
Särg Roland 1
Söömer Evald 1
Süldvere Richard 2

T

Taaramäe Jüri 1
Tael Enno 1
Tali Nikolai 2
Taling Alfred-Voldemar 2
Talts Albert 1
Talv Arseni 2
Talvik Edgar 1
Tameri Salme 2
Tamm Aleksander 1
Tamm Arnold 2
Tamm August 2
Tamm Eduard 1

Tamm Hilda 2
Tamm Paul 1
Tamman Nikolai 2
Tammets Kuno-Leonhard 2
Tammeveski August 1
 vt. ka Vällik Leo 1
Tammaru Hugo 1
Tammeorg Jaan 1
Tann Hans 1
Tannia Aleksander 2
Tartu Ilmar 2
Tartu-Vau Aino 1
Taru Olaf 1
Tasane Arkadi 2
Tasane Einart 1
Tasane Herbert 1
Tassa Leili 1
Teder Hans 1
Teesalu Karl 2
Teetsov Aleksei 1
Teetsov Martin 1
Telling Alli 2
Telvik Arved 2
Tepp Arnold 2
Tepper Alfred 1
Teras Erich 1
Teras Helmut 2
Thomson Uno 1
Tihane Eduard 1
Tiimann Elmar 1
Tiisk Karl 2
Tiisler Arnold 1
 vt. ka Tisler Arnold 1
Tiitmaa Aleksander 1
Tilik Ferdinand 1
Tinn Karl 1
Tipner Feliks 2
Tisler Arnold 1
 vt. ka Tiisler Arnold 1
Tohv Philipp 1
Tohver Johannes 2
Toim Adalbert 2
Toimeta Eduard 1

Tomp Erich 1
Tomson Hilja 2
Tonna Voldemar 2
Toode Lennart 1
Toom Peeter 2
Tooma Ester 2
Tooming Lembit 2
Toots Vello 2
Tormi Artur 2
Treial August 2
Treial Jaan 2
Treier Voldemar 1
Treit Jaan 2
Triipan Osvald 1
Trimm Dagmar 1
Truumets Aleksei 2
Truuver Jaan 2
Truuvete Aliide 1
Tsopp Valter 2
Tugi Viktor 2
Tuiksoo Samuel 2
Tumanov Boris 2
Turgan Evald 2
Turu August 1
Tuudelepp Johannes 1
Tuuling Grigori 1
Tuulse Eduard 1
Tuur Ants 1
Tuus Mihhail 1
Tuvikene August 2
Tõnisson Juhan 1
Tõnissoo Rudolf 1
Tänav Juljus 1
Tätte Arved 2
Tätte Hugo 2
Türn Rudolf 1

U

Uke Eduard 1
Unga Vilma 1
Urbala Evald 1
Urva Leonhard-Georg 1
Urvik Arne 2

Utso Paul 2
Uudam Johannes 1
Uusmaa Eduard 1
Uuusmees Arnold 1
Uustalu Evald 1
Uusväli Udo 1

V

Vaab Karl 2
Vabrit Karl 2
Vaherma Ando 2
Vaht Oskar 1
Vahter Voldemar 1
Vaide Ernst 2
Vallikivi Juljus 2
Vain August 2
Vaino Eduard 2
Vainola Evald 2
Vainomaa Feliks 2
Vainu Enno 1
Vakk Aleksander 2
Vakker Endel 2
Valdja Äрни 1
Valdre Alfred 1
Valguste Juhan 1
Valler Harald 2
Valter-Laasner Oskar 1
Vanamölder Harald 1
Vanus Elmar 1
Vapper Georg 2
Varb Arno 2
Vares August 1
Vares Karl 2
Vares Valter 2
Varik Peeter 1
Vasiljeva Valentina 1
 vt. ka Koppel Valentina 1
Vask Karl 1
Vatsar Leonhard 1
Veeber Lembit 2
Veeber Valter 1
Veelma Alfred 2
Veenula Eduard 1

Veerman Aleksander-Vaino 1
Veiram Robert 1
Velleste Arnold-Martin 2
Velmet Villiam 2
Veske Juss 1
 ka Veski
Vestla Ants 1
Vider Leida 2
 vt. ka Viider Leida 1
Viherpuu Eduard 1
Viilup Rudolf-Johannes 2
Viira Heldur 2
Viires Ants 1
Viitak August 1
Viks Leo 1
 vt. ka Fiks Leo 1
Viks Voldemar 1
Vikkisk Ellen 1
Vilba Laine 1
Vildt Aleksander 1
Villemson Endel 1
Vilu Erich 2
Vimba Ivan 1
Vinle Leopold 1
Vinnal August 1
Vinni Paul 1
 vt. ka Ruut Paul 1
Viro Ants 1
Virola Vello 2
Visnap Aleksander 1
Vogelberg Enno-Johannes 1
Volkov Aavo 1
 vt. ka Aasala Aavo 1
Voll Johannes 1
Voore Hugo 2
Vungi Feliks 2

Kaug-Põhja territooriumi haldusjaotus

Haldusüksused Keskused

	<u>Magadani oblast</u>	<u>Magadan</u>
<i>Rajoonid:</i>	Ola	Ola
	Omsuktšan	Omsuktšan
	Põhja-Eveeni	Evensk
	Srednekani	Seimtšan
	Sussumani	Sussuman
	Tenka	Ust-Omtšug
	Jagodnõi	Jagodnoje
	Hassõni	Hassõn

	<u>Tšuktši rahvusringkond</u>	<u>Anadõr</u>
<i>Rajoonid:</i>	Anadõri	Šahtjorski
	Beringi	Beringovski
	Bilibino	Bilibino
	Iultini	Egvekinot
	Providenje	Provideniije
	Tšaun I	Pevek
	Tšuktši	Lavrentija

	<u>Jakuudi ANSV (praegu Saha-Jakuudi vabariik)</u>	
<i>Rajoonid</i>	Tomponi	Handõga
	Nižnekolõmski	Tšerski
	Verhnekolõmski	Zõrjanka
	Ust-Jana	Deputatski
	Ust-Nera	Ust-Nera
	Verhojanski	Verhojansk

секретно

(Особая папка)

ПРИКАЗ
Министра внутренних дел Союза ССР
за 1948 г.

Содержание:

«Об организации лагерей МВД со строгим режимом для содержания особо опасных государственных преступников».

«28» февраля 1948 года

г. Москва

Постановлением Совета Министров СССР от 21 февраля 1948 г. № 416-159 СС на Министерство внутренних дел СССР возложена организация особых лагерей в районе Колымы, на Дальнем Севере, Норилске, Коми АССР, в районе Караганды и в Темниках Мордовской АССР для содержания осужденных к лишению свободы шпионов, диверсантов, террористов, троцкистов, правых меньшевиков, эсеров, анархистов, националистов, белоэмигрантов, и участников других антисоветских организаций и групп и лиц, представляющих опасность по своим антисоветским связям и вражеской деятельности.

Содержание в особых лагерях заключенных за другие преступления запрещено.

Указанным постановлением Совета Министров СССР предусмотрено:

1. Перевести в особые лагеря МВД осужденных перечисленных выше категорий, отбывающих в настоящее время наказание в общих исправительно-трудовых лагерях МВД, за исключением тяжело больных, неизлечимых хроников и беспомощных инвалидов, которые подлежат оставлению по месту прежнего содержания.

2. Министерству внутренних дел СССР:

направление осужденных для содержания в особых лагерях производить по назначению органов МГБ: установить в особых лагерях строгий режим, запретив применение к осужденным, содержащимся в лагерях, сокращение сроков наказания и других льгот; трудоспособных заключенных использовать преимущественно на тяжелой физической работе;

обеспечить надежную охрану особых лагерей и мест работы заключенных, исключая возможность побегов и установления нелегальной связи с волей;

охрану особых лагерей возложить на конвойные войска МВД СССР, внутрилагерный надзор [на органы МГБ]. Состав укомплектовать тщательно проверенными и заслуживающими политического доверия сотрудниками;

разработать и, по согласованию с МГБ СССР, утвердить инструкцию для особых лагерей по режиму содержания, изоляции и охраны заключенных.

3. Министерству Государственной безопасности СССР организовать в особых лагерях специальные аппараты МГБ, на которых возложить ведение чекистской работы среди заключенных, с целью пресечения попыток продолжения заключенными вражеской работы из лагерей, а также выявлению оставшихся на свободе и их разоблачения.

Органы МГБ СССР особых лагерей о всех поступающих материалах о готовящихся побегах заключенных обязаны немедленно сообщить начальникам этих лагерей.

4. Министерству Внутренних дел СССР всех отбывших наказания в особых лагерях заключенных по истечении срока наказания, в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР от 21.02.48 г., направлять по назначению Министерства государственной безопасности СССР в ссылку на поселение под надзор МГБ СССР.

5. Особые лагеря МВД СССР содержать за счет государственного бюджета СССР.

6. Министерству Внутренних дел СССР в течение 1948 года и первой половины 1949 года построить дополнительные особые лагеря в северной части Иркутской области на лесных разработках в районе Братска.

Во исполнение указанного постановления Совета Министров СССР

П Р И К А З Ы В А Ю :

1. Организовать в системе «ГУЛАГ'а» МВД СССР следующие особые лагеря МВД:

а) в районе Инты – особый лагерь МВД № 1 в помещениях Интинлага МВД, общей численностью на 25000 заключенных;

б) в районе Норильска – особый лагерь МВД № 2 на базе лагерных помещений Норильлага МВД, общей численностью 15000 заключенных;

в) в районе гор. Темников, Мордовской АССР – особый лагерь МВД № 3 в помещениях Темниковского лагеря МВД и Темниковской детской колонии, общей численностью на 20 тыс. заключенных;

г) в районе Караганды, Казахской ССР – особый лагерь МВД № 4 в помещениях Спасозаводского лагеря МВД для военнопленных, общей численностью на 10 тыс. заключенных;

д) в районе Колымы – особые лагеря МВД на базе помещений Дальстроя МВД, общей численностью на 30 тыс. заключенных.

Начальнику Дальстроя СССР генерал-лейтенанту т. НИКИШОВУ в

десятидневный срок представить мне по телеграфу соображения по организации особых лагерей МВД на 30 тыс. заключенных и их дислокацию.

2. Организацию особых лагерей МВД возложить на начальника исправительно-трудовых лагерей МВД:

Интинского – полковника т. Халеева,
Норильского – генерал-майора т. Панюкова,
Темниковского – полковника т. Цивьян,
начальника Спасозаводского лагеря МВД для военнопленных подполковника т. Хохлова и на начальника Дальстроя МВД СССР генерал-лейтенанта т. Никишова.

3. Установить сроки готовности особых лагерей МВД к приему и размещению заключенных:

особый лагерь МВД № 1 –

первая очередь на 5 тыс. заключенных к 1 мая 1948 г.,
вторая очередь на 10 тыс. заключенных к 15 июля 1948 г.,
третья очередь на 10 тыс. заключенных к 1 сентября 1948 г.

особый лагерь МВД № 2 –

первая очередь на 6 тыс. заключенных к 1 мая 1948 г.,
вторая очередь на 5 тыс. заключенных к 1 июля 1948 г.,
третья очередь на 4 тыс. заключенных к 1 августа 1948 г.

особый лагерь МВД № 3 –

первая очередь на 5 тыс. заключенных к 1 мая 1948 г.,
вторая очередь на 7500 заключенных к 1 июня 1948 г.,
третья очередь на 7500 заключенных к 1 августа 1948 г.

особый лагерь МВД № 4 –

первая очередь на 3 тыс. заключенных к 1 мая 1948 г.,
вторая очередь заключенных на 3 тыс. к 1 июня 1948 г.,
третья очередь на 4 тыс. заключенных к 1 августа 1948 г.

особые лагеря в районе Колымы (Дальстрой) –

первая очередь на 10 тыс. заключенных к 1 мая 1948 г.,
вторая очередь на 10 тыс. заключенных к 1 июля 1948 г.,
третья очередь на 10 тыс. заключенных к 1 сентября 1948 г.

4. Для контроля за работой по организации особых лагерей МВД командировать уполномоченных МВД СССР: в Инту – генерал-майора т.Шамарина, в Норильск – полковника т.Курылева, в Темники – генерал-лейтенанта т.Сергиенко, в Караганду – полковника т. Чечева и в Магадан – генерал-майора т.Голубева.

5. Начальнику ГУЛАГа МВД СССР генерал-майору т. Добрынину и начальнику первого Спецотдела полковнику т.Кузнецову в двухнедельный срок разработать и представить мне на утверждение инструкцию о порядке отбора заключенных из исправительно-трудовых лагерей и колоний МВД и направления их в особые лагеря МВД.

6. Начальнику ГУЛАГа МВД СССР генерал-майору Добрынину и зам.начальника Юридической части МВД СССР майору юстиции т.Курбатову, в месячный срок разработать инструкцию о режиме содержания заключенных в особых лагерях МВД и представить ее на утверждение.

7. Заместителю Министра внутренних дел СССР генерал-лейтенанту т.Обручникову совместно с начальником ГУЛАГа МВД СССР генерал-майором т.Добрыниным в двухдекадный срок разработать структуру и штаты особых лагерей МВД и представить мне на утверждение

Все особые лагеря отнести к группе лагерей первой категории.

Одновременно представить кандидатуру для назначения на должности начальников особых лагерей МВД и их заместителей, отобрав их из числа наиболее опытного руководящего состава МВД.

8. Начальнику Управления конвойных войск МВД СССР генерал-лейтенанту Бочкову в двухнедельный срок разработать и представить мне на утверждение проект приказа о мерах по обеспечению надежной охраны заключенных в особых лагерях, их конвоирование и охрану на рабочих местах.

9. Начальникам Центрального финансового отдела МВД СССР полковнику интендантской службы т.Карманову и Планового отдела МВД СССР т.Попову оформить в Министерстве финансов СССР финансирование особых лагерей МВД и выделение необходимых средств на капитальные работы, связанные со строительством новых особых лагерей и расширением существующих.

10. Выделение рабочей силы из заключенных, содержащихся в особых лагерях, на работы в предприятиях МВД СССР производить на контрагентских началах.

11. Начальнику ГУВС МВД СССР генерал-майору Горностаеву принять на все виды снабжения организуемые особые лагеря МВД, а также передать особому лагерю МВД № 4 имущество, автогужевой транспорт, запасы продовольствия, вещдвовольствия и подсобное хозяйство Спасозаводского лагеря военнопленных.

Начальнику ГУПВИ МВД СССР генерал-лейтенанту т.Филиппову освободить и передать к 1 апреля сего года ГУЛАГу МВД СССР жилые, коммунально-бытовые, лечебные и другие помещения Спасозаводского лагеря для военнопленных вместе с кадрами офицерского и вольнонаемного состава.

12. Начальнику ГУЛЖД МВД СССР генерал-майору т.Петренко построить в течение 48 и первой половины 49 года дополнительно особые лагеря на 45 тыс . человек в северной части Иркутской области в лесных разработках в районе Братска.. Строительство вести по типовым проектам ГУЛАГа МВД СССР.

13. Начальнику отдела перевозок МВД СССР генерал-майору т.Аркадьеву обеспечить по заявкам ГУЛАГа и УМТС МВД СССР подачу вагонов для перевозок заключенных и материальных ресурсов в особые лагеря МВД.

Контроль за выполнением настоящего приказа возложить на Заместителя

Министра внутренних дел СССР генерал-полковника тов. СЕРОВА.

МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР
Генерал-полковник С. КРУГЛОВ

Nr. 00219

Lisa 1
Täiesti
salajane
(eritoimik)

NSV Liidu siseministri

k ä s k k i r i

1948

Sisu: " Eriti ohtlike riiklike kurjategijate kinnipidamiseks siseministeeriumi range režiimiga laagrite organiseerimisest"

28. veebruaril 1948.a.
Moskva

NSVL Ministrite Nõukogu määrusega 21. veebruarist 1948.a. nr. 416-159 CC on NSVL Siseministeeriumile tehtud ülesandeks organiseerida erilaagrid Kolõma piirkonnas, Kaug-Põhjas Norilskis, Komi ANSV-s, Karaganda rajoonis ja Mordva ANSV-s Temnikis vabadusekaotusele mõistetud spioonide, diversantide, terroristide, trotskistide, parempoolsete, menševike, esseeride, anarhistide, natsionalistide, valgeemigrantide ja teiste nõukogudevastastes organisatsioonides osalenud gruppide ja isikute kinnipidamiseks, kes kujutavad endast ohtu oma nõukogudevastaste sidemete ja vaenuliku tegevusega.

Muude kuritegude eest süüdimõistetute kinnipidamine erilaagrites on keelatud.

NSVL Ministrite Nõukogu nimetatud määrus näeb ette järgmist:

1. Viia Siseministeeriumi erilaagritesse üle ülalnimetatud kategooriatesse kuuluvad süüdimõistetud, kes kannavad käesoleval ajal karistust siseministeeriumi üldrežiimiga töö- ja paranduslaagrites, välja arvatud raskelt haiged, ravimatute krooniliste haiguste põdejad ja abitud invaliidid, kes jäävad oma praegusesse asukohta.

2. Süüdimõistetud saata erilaagritesse Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi suunamiste alusel; kehtestada erilaagrites range režiim; keelata erilaagris kinnipeetavate süüdimõistetute puhul rakendada karistusaja vähendamist ja teisi soodustusi; töövõimelisi kinnipeetavaid kasutada peamiselt raskel füüsilisel tööel; kindlustada erilaagrites ja kinnipeetavate töökohtadel tugev valve, mis välistaks põgenemised ja tsiviilelanikkonnaga ebaseaduslike sidemete loomise. Erilaagrite valve teha ülesandeks NSVL Siseministeeriumi konvoivägedele, laagrisisene järelevalve [NSVL Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi organitele]. Koosseis komplekteerida hoolikalt kontrollitud ja poliitilise usalduse ära teeninud töötajatest.

Välja töötada ja kooskõlastatult NSVL Riikliku Julgeoleku Ministeeriumiga kinnitada juhend erilaagrites kinnipeetavate režiimi, isolatsiooni ja valve kohta.

3. NSVL Riikliku Julgeoleku Ministeeriumil organiseerida erilaagrites spetsiaalne RJM aparaat, mille ülesandeks on tšekistlik töö kinnipeetavatega, et need ei saaks laagrist oma vaenulikku tegevust jätkata ning et välja selgitada ja paljastada vabadusse jäänud.

NSVL RJM organid erilaagrites peavad kõikidest vangide põgenemisseteavalmistuste kohta saadud andmetest kohta viivitamatult teatama nende laagrite ülematele.

4. Vastavalt Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 21.02.48.a. peab NSVL SM kõik erilaagrites karistusaja lõpuni kandnud kinnipeetavad saatma asumisele vastavalt NSVL RJM määramisele ja NSVL RJM järelevalve all.

5. NSVL SM erilaagrid peetakse ülal NSVL riigieelarvest.

6. NSVL SM-l ehitada 1948.a. ja 1949.a. esimese poolaasta jooksul täiendavad erilaagrid Irkutski oblasti põhjaossa Bratski rajooni metsatöötlemispiirkonda.

Nimetatud NSVL Ministrite Nõukogu määruse täitmiseks

K Ä S I N :

1. Organiseerida NSVL SM süsteemis "GULAG" järgmised SM erilaagrid:

a) Inta piirkonnas - SM erilaager nr. 1 SM Intinlagi hoonetes, kinnipeetavate üldarvuga 25 000.

b) Norilski piirkonnas - SM erilaager nr. 2 SM Norillagi hoonetes, kinnipeetavate üldarvuga 15 000.

c) Mordva ANSV Temniki linna piirkonnas - SM erilaager nr. 3 SM Temniki laagri ja Temniki lastekoloonia hoonetes, kinnipeetavate üldarvuga 20 000.

- d) Kasahhi NSV Karaganda piirkonnas - SM erilaager nr. 4 sõjavangidele SM Spasozavodski laagri hoonetes, kinnipeetavate üldarvuga 10 000.
- e) Kolõma piirkonnas - SM erilaagrid SM Dalstroji hoonetes, kinnipeetavate üldarvuga 30 000.

NSVL Dalstroji ülemal kindralleitnant sm. Nikišovil esitada mulle 10 päeva jooksul telegraafi teel ettepanekud 30 000 kinnipeetavale mõeldud SM erilaagrite organiseerimise ja paigutuse kohta

2. SM erilaagrite organiseerimine teha ülesandeks SM töö- ja paranduslaagrite ülematele:

Intas - polkovnik sm. Halejevile,

Norilskis - kindralmajor sm. Panjukovile,

Temnikis - polkovnik sm. Tsivjanile,

SM Spasozavodski sõjavangide laagri ülemale alampolkovnik sm. Hohlovile ja

NSVL SM Dalstroji ülemale kindralleitnant sm. Nikišovile.

3. Määrata SM erilaagritele kinnipeetavate vastuvõtu ja kohale paigutamise tähtajad:

SM erilaager nr. 1 - esimene järk	5000 kinnipeetavale	1. maiks 1948.a.
teine järk	10000 kinnipeetavale	15. juuliks 1948.a.
kolmas järk	10000 kinnipeetavale	1. septembriks 1948.a.

SM erilaager nr. 2 - esimene järk	6000 kinnipeetavale	1. maiks 1948.a.
teine järk	5000 kinnipeetavale	1. juuliks 1948.a.
kolmas järk	4000 kinnipeetavale	1. augustiks 1948.a.

SM erilaager nr. 3 - esimene järk	5000 kinnipeetavale	1. maiks 1948.a.
teine järk	7500 kinnipeetavale	1. juuniks 1948.a.
kolmas järk	7500 kinnipeetavale	1. augustiks 1948.a.

SM erilaager nr. 4 - esimene järk	3000 kinnipeetavale	1. maiks 1948.a.
teine järk	3000 kinnipeetavale	1. juuniks 1948.a.
kolmas järk	4000 kinnipeetavale	1. augustiks 1948.a.

SM erilaagrid Kolõma piirkonnas (Dalstroji) –

esimene järk	10000 kinnipeetavale	1. maiks 1948.a.
teine järk	10000 kinnipeetavale	1. juuliks 1948.a.
kolmas järk	10000 kinnipeetavale	1. septembriks 1948.a.

4. SM erilaagrite organiseerimise kontrolliks komandeerida NSVL SM volinikud järgmiselt:

Intasse - kindralmajor sm. Šamarin,

Norilskisse - polkovnik sm. Kurõlev,

Temnikisse - kindralleitnant sm. Sergijenko,
Karagandasse - polkovnik sm. Tšetšev,
Magadani - kindralmajor sm. Golubev.

5. NSVL SM Laagrite Peavalitsuse ülemal kindralmajor sm. Dobrõninil ja esimese eriosakonna ülemal sm. Kuznetsovil töötada kahe nädala jooksul välja ja esitada mulle kinnitamiseks juhend, mis määrab kindlaks töö- ja paranduslaagritest kinnipeetavate valimise ja nende SM erilaagritesse saatmise korra.

6. NSVL SM Laagrite Peavalitsuse ülemal kindralmajor sm. Dobrõninil ja NSVL SM juriidilise osakonna ülema asetäitjal sm. Kurbatovil töötada kuu aja jooksul välja SM erilaagrites kinnipeetavate ülalpidamisrežiimi juhend ja esitada see kinnitamiseks.

7. NSVL siseministri asetäitjal kindralleitnant sm. Obrutšnikovil koos NSVL SM Laagrite Peavalitsuse ülema kindralmajor sm. Dobrõniniga töötada kahe nädala jooksul välja SM erilaagrite struktuur ja koosseisud ning esitada mulle kinnitamiseks.

Kõik siseministeeriumi erilaagrid viia esimese kategooria laagrite gruppi.

Ühtlasi esitada siseministeeriumi erilaagrite ülemate kandidaadid, valides need siseministeeriumi kogenuma juhtivkoosseisu hulgast.

8. NSVL SM Konvoivägede Valitsuse ülemal kindralleitnant sm. Botškovil töötada välja ja esitada mulle kahe nädala jooksul kinnitamiseks erilaagrites kinnipeetavate üle küllaldase valve kindlustamist, nende konvoeerimist ja töökohtadel valve korraldamist käsitleva käskkirja projekt.

9. NSVL SM Keskrahandusosakonna ülemal intendanditeenistuse polkovnikul sm. Karmanovil ja NSVL SM Plaaniosakonna ülemal sm. Popovil vormistada NSVL Rahandusministeeriumis erilaagrite finantseerimine ning uute erilaagrite ehitamise ja olemasolevate laiendamisega seotud kapitaaltöödeks vajalike vahendite eraldamine.

10. Erilaagrites kinnipeetavate hulgast tööjõu eraldamine tööks NSVL SM ettevõtetes viia läbi lepingulistel alustel.

11. NSVL SM Sõjaväevarustuse Peavalitsuse ülemal kindralmajor sm. Gornostajevil kindlustada organiseeritavate SM erilaagrite igakülgne varustamine ning anda SM erilaagritele nr. 4 üle Spasozavodski sõjavangilaagri varad, autod, toiduvard, riidevarustus ja abimajand.

NSVL SM Sõjavangide ja Interneeritute Asjade Peavalitsuse ülemal kindralleitnant sm. Filippovil vabastada ja käesoleva aasta 1. aprilliks NSVL SM Laagrite Peavalitsusele üle anda Spasozavodski sõjavangilaagri elamu-, kommunaalmajandu-, ravi- ja muud hooned koos ohvitser- ja vabapalgalise koosseisuga.

12. NSVL SM Raudtee-Ehituse Laagrite Peavalitsuse ülemal kindralmajor sm. Petrenkol

ehitada 1948.a. ja 1949.a. esimese poolaasta jooksul täiendavad erilaagrid 45 000 inimesele Irkutski oblasti põhjaossa Bratski rajooni metsatöötlemispiirkonda. Ehitus teostada NSVL SM Laagrite Peavalitsuse tüüpprojektide alusel.

13. NSVL SM Transpordiosakonna ülemal kindralmajor sm. Arkadjevil kindlustada Laagrite Peavalitsuse ja NSVL SM Materiaal-Tehnilise Varustuse Valitsuse tellimuste alusel vagunite andmine kinnipeetavate ja materiaalsete vahendite transportimiseks siseministeriumi erilaagritesse.

Kontroll käesoleva käskkirja täitmise üle panna NSVL siseministri asetäitjale kindralpolkovnik sm. Serovile.

NSVL Siseminister , kindralpolkovnik
S. Kruglov

Lisa 2

«УТВЕРЖДАЮ»

МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

СОЮЗА ССР

Генерал-полковник

(С.КРУГЛОВ)

«___» октября 1948 года.

ИНСТРУКЦИЯ

о режиме содержания заключенных в особых лагерях МВД СССР

І ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Особые лагеря МВД СССР организуются для содержания осужденных к лишению свободы шпионов, диверсантов, террористов, троцкистов, правых меньшевиков, эсеров, анархистов, националистов, белоэмигрантов и участников других антисоветских организаций и групп и лиц, представляющих опасность по своим антисоветским связям и вражеской деятельности.

Содержание в особых лагерях заключенных, осужденных за другие преступления – запрещается.

Особые лагеря подчиняются непосредственно ГУЛАГ'у МВД СССР.

2. Заключенные направляются в особые лагеря по назначению Министерства Государственной Безопасности СССР.

Как направление заключенных в особые лагеря, так и перевод их из одного особого лагеря в другой производится по персональным нарядам ГУДАГ'а МВД СССР, после согласования с МГБ СССР.

Вызов заключенных из особых лагерей в следственные и судебные органы производится по указанию отдела «А» МГБ СССР.

3. Для заключенных, содержащихся в особых лагерях, устанавливается строгий режим, обеспечивающий надежную изоляцию и строгую дисциплину.

Строгий режим предусматривает:

использование заключенных преимущественно на тяжелых физических работах под усиленной охраной;

категорическое запрещение расконвоирования заключенных;

усиленный надзор за заключенными в жилых зонах и на производственных объектах;

запрещение сокращения срока наказания и предоставления каких-либо других льгот, в том числе и премий;

повышенное наказание заключенных за проступки и преступления;

строгие требования к заключенным по выполнению ими установленных норм выработки.

4. Осужденные к каторжным работам, подлежащие по составу совершенного

преступления переводу в особые лагеря, содержатся в специальных лагерных подразделениях для каторжан и используются на работах отдельно от остальных заключенных.

5. Заключенным по прибытии их в особый лагерь – выдается арестантская верхняя одежда, изготовленная из специальной полосатой ткани.

Ношение заключенными верхней одежды гражданского образца как в жилой зоне, так и на производстве – запрещается.

6. Каждому заключенному, содержащемуся в особом лагере, присваивается номер, который проставляется на наружной стороне одежды, выданной на носку.

Нумерация начинается с цифры «1» до цифры «999», впереди которой пишутся литеры «А», «Б», «В» и т.д. Номер вместе с литерой пишется следующим образом:

А-1, А-2 А-999

Б-1, Б-2 Б-999

.....

Я-1, Я-2 Я-999

При освобождении из особого лагеря и направлении в ссылку, выданная в лагере верхняя одежда отбирается и заменяется одеждой гражданского образца.

7. Осужденные по групповым делам (однодельцы) содержатся в разных лагерных подразделениях или разных особых лагерях.

8. Для наказания особо-злостных нарушителей лагерного режима и труда, склонных к побегу, уголовно-бандитствующего элемента и содержания заключенных, осужденных за преступления, совершенные в особом лагере, в каждом лагерном подразделении оборудуется штрафной барак с общими камерами (на 15-20 чел.) и карцер с одиночными камерами в каменных или деревянных рубленых зданиях.

9. В отношении заключенных, содержащихся в особых лагерях, меры поощрения не применяются.

10. Проживание в лагерной зоне офицерскому составу особого лагеря, конвойных войск, личному составу надзирательской службы и вольнонаемным сотрудникам запрещается.

Размещение в жилой зоне штабов лагерных подразделений и проведение в зоне лагеря различных массовых и служебных мероприятий для вольнонаемного и офицерского состава категорически запрещается..

11. При приеме заключенных в особый лагерь, последние подвергаются тщательному личному обыску с осмотром вещей.

Предметы, запрещенные к хранению в лагере (приложение № 1) изымаются. Личные вещи (за исключением разрешенных к пользованию) сдаются в камеру хранения, ценности – в кассу лагеря, а деньги зачисляются на лицевой счет заключенного. Результаты обыска оформляются актом, а на сданные личные вещи и ценности заключенному выдается квитанция.

12. После обыска заключенные проходят полную санитарную обработку, медицинский осмотр и размещаются в карантинном помещении сроком на 25 суток, с выводом, при необходимости, на работы отдельно от остальных заключенных.

13. Периодически, не реже одного раза в неделю, начальник лагерного подразделения совместно с оперативным работником, начальником надзорслужбы и дежурным нарядом надзорслужбы производит обыск лагерных помещений, расположенных в жилой зоне, с обязательным обыском всех заключенных.

Обыск заключенных производится также на вахте во всех случаях вывода заключенных из жилой зоны на работу и при возвращении с работы.

Обнаруженные у заключенных запрещенные предметы (приложение № 1) изымаются, а виновные в хранении их наказываются.

При обнаружении в жилом бараке запрещенных предметов, владельцы которых не обнаруживаются (не признаются) – наказываются все заключенные барака.

14. Конвойно-караульная служба и служба контрольно-пропускных постов особых лагерей осуществляется конвойными войсками МВД.

Постоянный надзор за поведением заключенных в жилых зонах и на производственных объектах осуществляется внутренней надзирательской службой, организуемой ГУЛАГ'ом МВД СССР.

15. Личный состав надзирательской службы особых лагерей укомплектуется проверенным надзирательским составом, преимущественно из числа коммунистов и комсомольцев, имеющих опыт в надзорслужбе.

16. В целях обеспечения строгого режима содержания заключенных, внутренняя надзирательская служба в особых лагерях усиливается за счет увеличения численности личного состава.

17. Заключенные по отбытии срока наказания в особом лагере направляются в ссылку на поселение

Место ссылки в каждом отдельном случае назначается МГБ СССР.

Освобождение в связи с пересмотром ранее принятого решения по делу или приговора суда производится только по решениям Особого Совещания при МГБ СССР и определениям судебных инстанций, согласованным с МГБ СССР.

II РАЗМЕЩЕНИЕ ЗАКЛЮЧЕННЫХ

18. Заключенные размещаются в бараках:

а) общих вместимостью от 100 до 200 человек в каждом, из расчета 2 кв. метра жилой площади на человека, с предоставлением индивидуального спального места на двухъярусных нарах вагонной системы, а также комплектом спальных принадлежностей по установленным нормам. Размещение заключенных в бараках осуществляется по бригадно и посменно; бараки оборудуются жестким инвентарем, в соответствии с приказом МВД СССР № 506-1947 года.

б) штрафных – с камерной системой, состоящих из общих камер вместимостью 15-20 человек. В этих бараках размещаются заключенные, склонные к побегу, уголовно-бандитствующий элемент и злостные нарушители лагерного режима, а также переведенные на штрафной режим после осуждения за преступления, совершенные в особом лагере.

Вход во все жилые помещения оборудуется с тамбуром со смотровым окошком в дверях, а на окнах барakov устанавливаются решетки.

19. В жилой зоне, кроме общежитий, располагаются бытовые и медико-санитарные учреждения, обслуживающие заключенных: кухня, столовая, хлеборезка, баня с дезокамерой и прачечной, стационар и амбулатория.

Хозяйственные объекты – сапожная, портновская и др. мастерские размещаются в специальной зоне на хозяйственном дворе.

20. Хранение в жилой зоне производственного инструмента, взрывчатых и отравляющих веществ и других предметов, могущих быть использованными заключенными в преступных целях, категорически запрещается (приложение № 1).

21. Инструмент, необходимый для обеспечения бытовых объектов заключенных (кухонь, столовых, парикмахерских и т.п.), хранится вне жилых зон и выдается для временного пользования под строжайшим учетом и контролем дежурного старшего надзирателя.

22. Заключенные, привлеченные в качестве административно-технического персонала и специалистов для руководства производственной деятельностью, размещаются в отдельных секциях.

23. Заключенные женщины содержатся только в отдельных специальных женских лагерных подразделениях. Размещение женщин и мужчин на территории одного и того же лагподразделения категорически запрещается.

24. От отбоя ко сну и до утреннего подъема двери барачков находятся на запоре.

25. Во всех бараках оборудуются уборные, которыми пользуются только ночью. Для дневного пользования на территории лагерного подразделения оборудуются наружные уборные.

III ОРГАНИЗАЦИЯ ТРУДА ЗАКЛЮЧЕННЫХ

26. Все трудоспособные заключенные используются преимущественно на тяжелой физической работе по назначению администрации лагеря.

27. Использование заключенных особых лагерей на работах вместе с заключенными, содержащимися в общих лагерях, а также с вольнонаемными рабочими, запрещается.

28. Категорически запрещается использование заключенных: на работе в лагерном секторе (кроме медико-санитарных учреждений и бухгалтерии), в почтово-посылочных экспедициях, на объектах телеграфной, телефонной и радио-станций, а также в должностях начальников участков, комендантов, пом. комендантов и домработницами (работниками) у работников лагеря и войск.

29. Для руководства производственными бригадами, начальником лагерного подразделения назначаются бригадиры из числа наиболее дисциплинированных и добросовестно проявивших себя на работе заключенных.

30. Для заключенных устанавливается 10-часовой рабочий день, не считая перерыва времени на обед, с предоставлением четырех дней отдыха в месяц.

Кроме того, предоставляется отдых в дни: 1 и 22 января, 1 и 2 мая, 7 и 8 ноября, 5 декабря.

31. За отказ от работы заключенные переводятся на штрафной режим – в штрафной барак, как правило, с выводом на работы, или в карцер.

IV ОБЯЗАННОСТИ ЗАКЛЮЧЕННЫХ

32. Каждый заключенный обязан:

работать по назначению администрации лагерного подразделения и выполнять производственные нормы;

безпрекословно выполнять требования лагерной администрации, надзирательского состава, часовых и конвоиров;

бережно относиться к лагерному имуществу;

по прибытии в лагерное подразделение сдать на хранение администрации под квитанцию все ценности и деньги;

строго соблюдать производственную дисциплину, не оставлять самовольно рабочего места;

выполнять правила внутреннего распорядка;

при посещении жилых и производственных помещений лицами лагерной администрации, командным составом войск и надзирательской службы, а также при обращении этих лиц к заключенным последние должны принимать положение «смирно»;

содержать в чистоте жилое помещение и рабочее место, в установленные администрацией дни производить санобработку;

выполнять правила пожарной безопасности.

33. Заключенным запрещается:

хождение из одного общежития или производственного помещения в другое;

приближение к предупредительному забору в зоне лагерного подразделения;

приближение к часовым и конвоирам ближе чем на 10 метров;

выход из строя или нарушение указанного направления движения и порядка при движении под конвоем;

игра в карты и другие азартные игры;

хранение запрещенных предметов (приложение № 1);

передача писем, записок вольнонаемным работникам, а также обращение к ним с просьбами, кроме случаев, предусмотренных настоящей инструкцией;

ложиться в постель в верхней одежде и обуви, курить в жилых и производственных помещениях, за исключением специально отведенных для этого мест.

34. Заключенным разрешается:

а) в свободное от работы время до поверки передвигаться в пределах зоны лагерного подразделения (кроме заключенных, содержащихся в штрафном бараке и карцере), посещать в установленные часы бытовые и медико-санитарные учреждения;

сдачу в ремонт и получение из ремонта одежды и обуви заключенные производят через прикрепленного к ним надзирателя;

б) хранить и пользоваться продуктами питания, металлической и другой небьющейся посудой (ложки, миски, кружки), спичками, табаком, письменными и туалетными принадлежностями;

в) покупать в ларьке лагерного подразделения: мыло, зубной порошок, зубные щетки, расчески, табачные изделия, карандаши, бумагу, конверты и другие, разрешенные администрацией лагеря, предметы первой необходимости, а также продукты питания;

покупка в ларьке производится следующим порядком: заключенным выдают чистые бланки-заявления с указанием в них ассортимента товаров, которые могут быть приобретены. После заполнения бланк передается в финчасть для проверки наличия денег на лицевом счету заключенного, а затем производится выполнение заказа ларьком и раздача его заключенным по баракам. Бланк-заявление с распиской заключенного о получении сдается в финчасть лагподразделения для списания денег со счета заключенного;

г) получать и отправлять корреспонденцию в установленном порядке;

д) получать продуктовые и вещевые посылки (приложение № 2) и денежные переводы;

е) подавать в год одно заявление по вопросам пересмотра дела, помилования или досрочного освобождения.

У ПОСЫЛКИ И ПЕРЕПИСКА ЗАКЛЮЧЕННЫХ

35. Заключенным, кроме содержащихся в штрафном бараке и карцере, разрешается получать продуктовые и вещевые посылки.

36. Каждая посылка вскрывается и проверяется экспедитором, дежурным врачом (фельдшером) и надзирателем.

ПРИМЕЧАНИЕ: Врач (фельдшер) определяет пригодность продуктов, находящихся-

ся в посылке, к употреблению.

Полученные носильные вещи подлежат дезинфекции.

37. Посылки, поступившие на имя заключенных, содержащихся в штрафном бараке и карцере, а также на имя заключенных, лишенных права получения посылок, вскрываются в соответствии со ст. 36 настоящей инструкции.

В этом случае скоропортящиеся продукты сдаются в ларек лагподразделения, а вырученные от продажи деньги зачисляются на лицевой счет заключенного. Остальная часть содержимого посылки сдается по акту в камеру хранения и выдается заключенному по окончании срока взыскания.

В случае смерти заключенного вещевые посылки возвращаются отправителю. Продовольственные посылки в этом случае реализуются на месте через ларек, а стоимость их переводится лицу, приславшему посылку.

38. Деньги, поступающие от родственников по переводам, зачисляются на лицевой счет заключенного.

Заключенным разрешается расходовать не более 50 рублей в месяц на приобретение, по безналичному расчету, в лагерном ларьке продуктов питания и предметов обихода, разрешенных к хранению в лагере.

По отбытии срока наказания в лагере, оставшаяся денежная сумма снимается с лицевого счета заключенного и выдается ему на руки, или переводится в соответствующий орган МГБ по месту отправки заключенного на поселение.

В случае смерти оставшаяся сумма выдается родственникам.

39. Заключенным разрешается отправлять по два письма в год. Письма опускаются в специально опломбированные ящики, находящиеся в зоне. Ящики вскрываются не реже одного раза в неделю начальником лагерного подразделения или лицом по его уполномочию. Заключенным, содержащимся в штрафном бараке или карцере, переписка не разрешается..

Из писем, поступающих в адрес заключенного, передаются ему только письма от членов семьи, а при отсутствии последних – от близких родственников; остальные письма конфискуются.

Письма, поступившие в адрес штрафников и находящихся в карцере, за время отбытия ими наказания – конфискуются.

40. Отправка и получение корреспонденции производится только через почтово-посылочную экспедицию. Вся входящая и исходящая корреспонденция проверяется цензором или оперуполномоченным отдела оперработы.

При обнаружении нелегальной отправки и получении корреспонденции – нарушители лишаются права переписки на год. Материал на нарушителя передается в отдел оперработы для расследования.

VI ЖАЛОБЫ И ЗАЯВЛЕНИЯ

41. Каждому заключенному разрешается подавать жалобу на незаконные по отношению к нему действия лагерной администрации. Жалоба подается через надзирателя начальнику лагерного подразделения.

Подача групповых жалоб запрещается.

Заключенные могут подавать жалобы в устном или письменном виде лицу, производящему инспекторскую проверку лагерного подразделения.

42. Заключенным разрешается в случае обнаружения ими где либо хищения, порчи имущества или других злоупотреблений – подавать письменное заявление начальнику лагерного подразделения.

43. Заключенный, подавший заведомо ложную жалобу или заявление – привлекается к ответственности.

44. Поступающие заявления и жалобы заключенных, независимо от их содержания, направляются неросредственно только следующим адресатам: членам Политбюро ЦК ВКП(б), секретарям ЦК ВКП(б) и в ЦК ВКП(б), Президиумам Верховных Советов СССР и союзных республик, Совету Министров СССР, Министрам Государственной Безопасности и Внутренних Дел СССР, в МГБ и МВД СССР, Генеральному Прокурору СССР и в Прокуратуру СССР, Главным военным прокурорам Советской Армии и железнодорожного транспорта, Верховному Суду СССР, органам МГБ, которые вели следствие по делу.

45. Жалобы и заявления о пересмотре дела, адресованные в другие учреждения и инстанции, кроме перечисленных в ст. 44, направляются на рассмотрение в отдел «А» МГБ СССР.

Жалобы и заявления, поданные в учреждения и инстанции, указанные в ст. 44 и 45 в закрытых пакетах направляются адресатам или в отдел «А» МГБ СССР без вскрытия.

46. Все остальные жалобы и заявления осужденных: об исчислении сроков, на незаконные действия администрации и т.п. – направляются на рассмотрение в порядке, предусмотренном «Инструкцией по оперативному учету заключенных в исправительно-трудовых лагерях МВД.

VII РАСПОРЯДОК ДНЯ ДЛЯ ЗАКЛЮЧЕННЫХ

47. Распорядок дня устанавливается приказом начальника лагеря и доводится до сведения всех заключенных.

48. Правила внутреннего распорядка печатаются (или пишутся от руки) на русском языке и национальных языках заключенных, размещенных в общежитиях, вывешиваются на видном месте в жилых и служебных помещениях, находящихся в зоне.

49. Подъем, развод на работу, окончание работы, сбор на поверки, отход ко сну – объявляются по лагерному подразделению установленным сигналом.

Отбой и подъем устанавливаются с таким расчетом, чтобы заключенные имели время для непрерывного отдыха (сна) – 7 часов.

50. После подъема заключенные заправляют свою постель, прибирают личное имущество, умываются, одеваются и побригадно следуют на завтрак. По окончании завтрака заключенные выстраиваются на поверку (заключенные, содержащиеся в штрафном бараке, на поверку выстраиваются покамерно).

51. По окончании поверки заключенные следуют на работу в строю, во главе

с бригадиром, под конвоем.

52. Для тщательной уборки барака, мытья полов и поддержания порядка в бараке, начальником лагерного подразделения назначается дневальный.

53. Время завтрака, обеда и ужина устанавливается начальником лагерного подразделения и указывается в распорядке дня.

54. Перед отходом ко сну производится вечерняя поверка заключенным тем же порядком, как утром.

VIII ПОРЯДОК ПИТАНИЯ

55. Все заключенные обеспечиваются довольствием в соответствии с порядком и нормами, установленными приказами МВД СССР.

56. Для контроля за работой кухни назначается дежурный из числа вольнонаемного состава лагерного подразделения.

57. Для контроля в пищевом блоке в качестве поваров, хлеборезов и подсобных рабочих – подбираются проверенные на работе заключенные, которые допускаются на работу в пищевой блок только после медосвидетельствования и разрешения санитарной части.

IX ПОРЯДОК ПЕРЕДВИЖЕНИЯ ЗАКЛЮЧЕННЫХ

58. Передвижение заключенных за пределами зоны лагерного подразделения как на работу, так и с работы, а также и при других передвижениях производится только под конвоем войск МВД.

Вывод заключенных из жилой зоны производится только в арестантской одежде.

59. Использование личного состава надзирательской службы в качестве конвоиров и в составе караула – запрещается.

X МЕРЫ ВЗЫСКАНИЯ

60. За нарушение заключенными правил режима содержания, внутреннего распорядка, трудовой дисциплины и за преступления, совершенные в лагере, виновные подвергаются наказанию.

61. За нарушение установленного режима содержания и трудовой дисциплины на заключенных налагаются следующие административные взыскания:

- а) лишение права пользования ларьком на срок до 3-х месяцев;
- б) лишение права переписки;
- в) перевод в штрафной барак с содержанием в общей камере сроком до 3-х месяцев;
- г) водворение в карцер сроком до 15 суток.

62. Начальник Управления особого лагеря и его заместитель пользуются дисциплинарными правами, предусмотренными в п. 61 в полном объеме.

63. Начальники лагерных подразделений и их заместители имеют право:

- а) лишать права пользования ларьком на срок до 2-х месяцев;
- б) переводить в штрафной барак сроком до 2-х месяцев;
- в) водворять в карцер сроком до 5 суток.

Наложение взыскания оформляется постановлением или приказом начальника Управления лагеря или лагерного подразделения. Постановление или выписка из приказа по исполнению приобщается к личному делу заключенного.

64. Командному составу войсковых подразделений, составу конвоя-караула, надзирательской службы, работникам лагерного сектора, а также вольнонаемному административно-техническому персоналу предоставляется право ходатайствовать перед начальником особого лагеря (лагерного подразделения) о наложении взыскания на нарушителей.

XI ШТРАФНОЙ БАРАК

65. Штрафной барак ограждается забором из колючей проволоки в два хода.

Камеры оборудуются сплошными нарами в два яруса. Постельными принадлежностями заключенные штрафных барачников обеспечиваются наравне с заключенными, содержащимися в общих бараках. Камеры закрываются прочными дверями с наружным замком и смотровым окошком, на окнах барака устанавливаются решетки.

66. В штрафной барак водворяются заключенные:

а) осужденные за антисоветскую деятельность в особом лагере, за побег из лагеря, за лагерный бандитизм, разбой в лагере – сроком до одного года, с размещением в отдельных камерах от остального контингента барака.

Указанный контингент конвоируется на работу и с работы в наручниках;

б) осужденные за прочие преступления, совершенные в особом лагере, а также склонные к побегу – на срок до 6-ти месяцев с содержанием в общих камерах;

в) систематически нарушающие режим и трудовую дисциплину и неоднократно (более двух раз) подвергавшиеся взысканиям – на срок до 3-х месяцев с содержанием в общих камерах.

67. В течение всего времени содержания в штрафном бараке заключенные используются преимущественно на особо тяжелых физических работах. Питание получают по нормам выработки, а отказавшиеся от работы – по нормам штрафного пайка.

Переписка и получение посылок содержащимся в штрафном бараке запрещается.

68. Заключенные, водворенные в штрафной барак, не имеют права в свободное от работы время передвигаться по зоне лагерного подразделения, находятся постоянно в камерах, двери которых содержатся на запоре.

ХII КАРЦЕР

69. Особо злостные нарушители лагерного режима и внутреннего распорядка водворяются в карцер.

70. Карцер располагается в зоне штрафного барака, ограждается колючей проволокой.

71. Помещение карцера отводится в каменном или деревянном рубленном здании и оборудуется одиночными камерами.

72. В камерах устанавливается подъемная койка и параша, обитая железом. Параша прикрепляется на ночь к стене камеры на короткую цепь. Койка опускается для сна только на 6 часов в сутки. Постельные принадлежности выдавать не разрешается.

Двери камер обиваются железом и постоянно находятся под замком, ключи находятся у дежурного надзирателя по карцеру. Окно размером 60 см х 60 см оборудуется решеткой. В дверях карцера оборудуются глазки и форточки для подачи пищи.

73. Вывод на работу, переписка, получение посылок и курение содержащимся в карцере не разрешается.

Содержащимся в карцере выдается триста граммов хлеба в сутки и кипяток, а также один раз в три дня жидкая горячая пища по нормам штрафного пайка.

74. На буйствующих заключенных старшему надзирателю и дежурному по карцеру разрешается в присутствии врача (фельдшера) надевать смирительную рубашку на время, установленное врачом.

75. Следственные заключенные содержатся в следственном изоляторе, использование их на работе запрещается.

XIII МЕДИКО-САНИТАРНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ

76. Каждый вновь прибывший этап заключенных подвергается профилактическому карантину в течение 25 суток со дня прибытия в лагподразделение.

77. Не менее трех раз в месяц заключенные подвергаются обязательной комплексной санитарной обработке.

78. Медицинская помощь как амбулаторная так и стационарная, осуществляется лечебными учреждениями лагеря.

Отправка больного за пределы лагеря, при необходимости оказания специальной медицинской помощи, производится по специальному наряду ГУЛАГ'а МВД СССР, с ведома МГБ СССР.

79. Освобождение от работ по болезни производится вольнонаемным врачом или начальником санитарной части.

XIV ИНСПЕКТИРОВАНИЕ И ОБСЛЕДОВАНИЕ ОСОБЫХ ЛАГЕРЕЙ МВД СССР

80. Право проверки и инспектирования особых лагерей имеют: Министр Внутренних Дел СССР и его заместители, начальник ГУДАГ'а МВД СССР и его заместители, Министры Внутренних Дел союзных и автономных республик, начальники УМВД краев и областей – по территориальности.

81. Отдельные работники МВД СССР допускаются для проверки и инспектирования лагерей по специальному предписанию Министра Внутренних Дел СССР и его заместителей и начальника ГУДАГ'а.

82. Право проверки законности содержания заключенных в особых лагерях имеют: Генеральный Прокурор СССР и его заместители, начальник Управления Прокуратуры СССР по надзору за местами заключения и его заместители, прокуроры этого Управления, при наличии письменного предписания Генерального прокурора или его заместителей, а также Прокурор особого лагеря, его заместители и помощники – в обслуживаемом ими лагере.

НАЧАЛЬНИК ГУЛАГ'а МВД СССР
Генерал-Майор

(ДОБРЫНИН)

ПЕРЕЧЕНЬ

предметов, запрещенных к хранению в зонах
и у заключенных особых лагерей МВД

- Огнестрельное и холодное оружие.
- Все виды алкогольных напитков и одеколон.
- Наркотические вещества.
- Взрывчатые вещества (динамит, амонал, порох, селитра и т. п.).
- Отравляющие вещества (как в газообразном так и в жидком состоянии).
- Лекарства (кроме полученных из амбулатории лагерного подразделения).
- Острорежущие и колючие предметы (ножи, бритвы, ножницы, вилки, иголки и т. п.).
- Игральные карты.
- Разные документы (кроме копии приговора и квитанций на сданные на хранение вещи и ценности).
- Деньги.
- Ценные вещи и облигации.
- Военно-топографические карты, карты районов и областей, часы, компасы и планы местности.
- Принадлежности военной формы (петлицы, погоны, знаки различия и т. п.).
- Химические карандаши.
- Копировальная бумага.
- Топоры, лопаты, молотки, кирки, ломы и др. инструмент.
- Верхняя одежда военного и гражданского образца.
- Личные фотокарточки.
- Различного рода религиозно-пропагандистские и антисоветские издания (книги, брошюры, газеты, журналы, листовки и т. п.).

KINNITAN

NSV Liidu Siseminister

Kindralpolkovnik

S. Kruglov

... oktoobril 1948.a.

NSVL SM erilaagrites kinnipeetavate režiimi J U H E N D

I ÜLDMÄÄRUSTIK.

1. NSVL SM erilaagrid organiseeritakse vabadusekaotusele mõistetud spioonide, diversantide, terroristide, trotskistide, parempoolsete menševike, esseeride, anarhistide, natsionalistide, valgeemigrantide ja teiste nõukogudevastaste organisatsioonide, gruppide liikmete ning oma nõukogudevastaste sidemete ja vaenuliku tegevuse tõttu ohtlike isikute kinnipidamiseks.

Muude kuritegude eest süüdimõistetute kinnipidamine erilaagrites on keelatud.

Erilaagrid alluvad otseselt NSVL SM Laagrite Peavalitsusele.

2. Kinnipeetavad saadetakse erilaagritesse NSVL Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi suunamise alusel. Nii kinnipeetavate erilaagritesse saatmine kui ka ühest erilaagrist teise üleviimine toimub vastavalt NSVL SM Laagrite Peavalitsuse antud personaalsetele korraldustele kooskõlastatult NSVL RJM-ga.

Erilaagrites kinnipeetavate uurimis- ja kohtuorganitesse väljakutsumine toimub NSVL RJM "A" osakonna juhendi põhjal.

3. Erilaagrites kinnipeetavatele kehtestatakse range režiim, mis kindlustab usaldusväärse isolatsiooni ja range distsipliini.

Range režiim näeb ette:

- kinnipeetavate kasutamist peamiselt rasketel füüsilistel töödel tugevdatud valve all;
- kinnipeetavate konvoivaba liikumise kategoorilist keeldu;
- kinnipeetavate tugevdatud jälgimist elutsoonides ja tootmisobjektidel;
- karistusaja vähendamise ja muude soodustuste, sealhulgas premeerimise keeldu;
- kinnipeetavatele üleastumiste ja kuritegude eest kõrgendatud karistusmäärade rakendamist;
- kinnipeetavatele kehtestatud tootmisnormide täitmise ranget nõudmist.

4. Sunnitööle mõistetuid, kes kuuluvad sooritatud kuriteo koosseisu järgi erilaagritesse üleviimisele, peetakse erilaagrites kinni sunnitööliste ettenähtud allüksustes ja neid rakendatakse tööle ülejäänud kinnipeetavatest eraldi.

5. Kinnipeetavatele antakse laagrisse saabumisel välja vangi ülerõivad, mis on valmistatud spetsiaalsest triibulisest kangast.

Kinnipeetavatel on keelatud tsiviilrõivaste kandmine nii elutsoonis kui ka tootmistööl.

6. Igale vangile, keda peetakse kinni erilaagris, antakse number, mis kinnitatakse kandmiseks eraldatud riietusele.

Numeratsioon kulgeb numbrist "1" kuni numbrini "999", selle ette kirjutatakse tähed "A", "Б", "B" jne. Number koos tähega kirjutatakse üles järgmiselt:

A-1, A-2 A-999,

Б-1, Б-2 Б-999,

Я-1, Я-2 Я-999.

Erilaagrist vabastamise ja asumisele saatmise korral võetakse laagris välja antud üleriided ära ja vahetatakse erariiete vastu.

7. Grupiviisiliste kuritegude kaassüüdlasi peetakse kinni laagri eri allüksustes või erinevates erilaagrites.

8. Laagri režiimi ja töö eriti kuritahtlike rikkujate, põgenemissoodumusega kinnipeetavate, kriminaal-bandiitliku elemendi ja erilaagris sooritatud kuritegude eest süüdimõistetute karistamiseks on igas laagri allüksuses sisse seatud 15-20 inimesele mõeldud üldkambritega karistusbarakk ja kivi- või palkseintega hoonetes üksikkongidega kartser.

9. Erilaagrites kinnipeetavatele ei ole ette nähtud ergutusi ega soodustusi.

10. Erilaagri ja konvoivägede ohvitseridel, valveteenistuse töötajail ja vabapalgalistel on laagri territooriumil elamine keelatud. Laagri allüksuse staabi paigutamine elutsooni ning ohvitser- ja vabapalgalise koosseisu mistahes massi- ja teenistuslike ürituste läbiviimine laagritsoonis on kategooriliselt keelatud.

11. Kinnipeetavate laagrisse vastuvõtmisel toimub nende põhjalik läbiotsimine ja asjade ülevaatus.

Esemed, millede laagris hoidmine on keelatud (lisa nr. 1), võetakse ära. Isiklikud asjad (välja arvatud need, mida on lubatud kasutada) pannakse hoiule, väärtasjad - laagri kassasse, raha kantakse kinnipeetava isiklikule arvele. Läbiotsimise tulemused vormistatakse aktiga, ära antud isiklike asjade ja väärtesemete kohta antakse kviitung.

12. Pärast läbiotsimist kuuluvad kinnipeetavad täielikule sanitaarkorrastusele ja

meditsiinilisele läbivaatusele ning paigutatakse 25 ööpäevaks karantiini. Kui neid sealt vajaduse korral tööle viiakse on nad teistest kinnipeetavatest eraldi.

13. Perioodiliselt, mitte harvem kui kord nädalas, teostab laagri allüksuse ülem koos operatiivtöötaja, valveteenistuse ülema ja valveteenistuse valvekorrapidajaga laagri elutsooni hoonete läbiotsimise koos kõigi kinnipeetavate kohustusliku läbiotsimisega.

Kinnipeetavate läbiotsimine toimub ka pääsلاس iga kord kinnipeetavate elutsoonist välja tööle viimise ja tagasitoomise korral.

Keelatud esemed (lisa nr. 1) võetakse kinnipeetavatel nende avastamise korral ära, nende omamises süüdi olevaid isikuid karistatakse.

Elubarakist keelatud esemete leidmise korral, kui nende omanikku ei õnnestu kindlaks teha, karistatakse kõiki selles barakis kinnipeetavaid.

14. Erilaagrite konvoi-valveteenistus ja kontroll-läbilaskepunktide teenistus moodustatakse siseministeeriumi konvoivägede baasil.

Alalist valvet kinnipeetavate elutsoonides ja tootmisobjektidel teostab NSVL SM Laagrite Peavalitsuse organiseeritud sisemine valveteenistus.

15. Erilaagrite valveteenistuse isikkoosseis komplekteeritakse kontrollitud valvuritest, eelistatavalt kommunistide ja kommunistlike noorte hulgast, kellel on valvetöö kogemus.

16. Erilaagrites kinnipeetavatele range režiimi kindlustamise huvides tugevdatakse sisemist valveteenistust isikkoosseisu arvu suurendamisega.

17. Erilaagris karistusaja ära kandnud kinnipeetavad saadetakse asumisele. Väljasaatmise asukoha määrab igal üksikjuhtumil NSVL Riikliku Julgeoleku Ministeerium.

Vabastamine seoses varem langetatud kohtuotsuse või süüasja toimiku ülevaatamisega toimub ainult NSVL RJM juures asuva Erinõupidamise ja kohtuinstantside otsusel, ning kooskõlastatult NSVL RJM-ga.

II KINNIPEETAVATE PAIGUTAMINE.

18. Kinnipeetavad paigutatakse barakkidesse.

a) Üldbarakid - mahtuvus 100-200 inimest, arvestusega 2 m² elamispinna inimese kohta; igapäevase eraldatakse individuaalne magamiskoht kahekorruselisel naril, samuti komplekt voodiriideid vastavalt kehtestatud normidele. Kinnipeetavad paigutatakse barakkidesse brigaadide ja vahetuste kaupa; barakid varustatakse kõva inventariga vastavalt NSVL SM käskkirjale nr. 506 1947.a.

b) karistusbarakid - kambriüsteemiga, koosnevad üldkambritest, mis mahutavad 15-20

inimest. Nendesse barakkidesse paigutatakse põgenemissoodumusega kinnipeetavad, kriminaal-bandiitlik element ja laagrirežiimi kuritahtlikud rikkujad, aga ka erilaagris toimepandud kuritegude eest süüdimõistetud, kes on üle viidud karistusrežiimile.

Eluruumidesse pääseb läbi eesruumi, mille ustes on vaateava, baraki akendele pannakse trellid.

19. Elutsoonis asuvad peale ühiselamute meditsiini- ja sanitaarasutused, mis teenindavad kinnipeetavaid: köök, söökla, leivalõikuruum, saun koos desinfitseerimiskambri ja pesumajaga, haigla statsionaar ja ambulatoorium.

Majandushooned - kingsepa-, õmblus- jt. töökojad asuvad eritsoonis majandusõuel.

20. Kategooriliselt on keelatud hoida elutsoonis tööriistu, plahvatusohtlikke ja mürgiseid aineid jms, mida kinnipeetavad võivad kasutada kuritegelikel eesmärkidel (lisa nr. 1).

21. Tööriistu, mis on vajalikud kinnipeetavate olmeobjektidel (köökides, sööklates, juuksuritöökodades jne.), hoitakse väljaspool elutsooni ja antakse välja ajutiseks kasutamiseks, mille üle peab ranget arvestust ja kontrolli valvekorras olev vanemvalvur.

22. Kinnipeetavad, kes on kaasatud administratiiv-tehnilisse personali ja tootmisse juhtivspetsialistideks, paigutatakse eraldi sektsioonidesse.

23. Kinnipeetavaid naisi hoitakse laagris ainult eraldi asuvates spetsiaalsetes naiste allüksustes.

Naiste ja meeste paigutamine ühe ja sama laagriüksuse territooriumile on kategooriliselt keelatud.

24. Öörahust kuni hommikuse äratuseni on barakkide ukсед lukustatud.

25. Kõigis barakkides on käimlad, mida kasutatakse ainult öösel. Päevaseks kasutamiseks on laagri territooriumile ehitatud välikäimlad.

III KINNIFEETAVATE TÖÖ ORGANISEERIMINE.

26. Kõiki töövõimelisi kinnipeetavaid kasutatakse peamiselt raskel füüsilisel tööl laagri administratsiooni suunamisel.

27. Erilaagrites kinnipeetavaid on keelatud rakendada tööle koos üldlaagrites kinnipeetavatega või vabapalgaliste töötajatega.

28. Kategooriliselt on keelatud kinnipeetavate kasutamine: tööks laagri sektoris (v.a. meditsiini-

ja sanitaarasutused ning raamatupidamine), postiteenistuses; telegraafi-, telefoni- ja raadiojaama objektidel; samuti jaoskonnaülemate, komandantide, komandandiabide ametikohtadel ning koduabilistena laagri- ja sõjaväeteenistujate juures.

29. Tootmisbrigaadide juhtimiseks määratab laagri allüksuse ülem brigadirid distsiplineeritumate ja töösse kohusetruult suhtuvate kinnipeetavate hulgast.

30. Kinnipeetavatele kehtestatakse 10-tunnine tööpäev (mitte arvestades lõunavaheaega) ja 4 puhkepäeva kuus.

Peale selle on puhkepäevad: 1. ja 22. jaanuar, 1. ja 2. mai, 7. ja 8. november, 5. detsember.

31. Tööst keeldumise eest määratakse kinnipeetavad karistusrežiimile – kas karistusbarakki (kust neid viiakse reeglina ka tööle) või kartserisse.

IV KINNIPEETAVATE KOHUSTUSED

32. Iga kinnipeetav on kohustatud

- töötama laagriallüksuse administratsiooni määratud kohal ja täitma tootmisnorme;
- vastuvaidlematult täitma laagri administratsiooni, valvekoosseisu, tunnimeeste ja konvoerijate nõudmisi;
- säästvalt suhtuma laagri varasse;
- laagri allüksusesse saabudes andma administratsioonile kviitungi vastu hoiule kõik väärtasjad ja raha;
- rangelt järgima töödistsipliini, mitte lahkuma omavoliliselt töökohalt;
- täitma sisekorraeskirju;
- võtma valvelseisangu, kui elu- ja tootmishooneid külastavad laagri administratsiooni ja sõjaväe- või valveteenistuse juhtivkoosseisu kuuluvad isikud, samuti nende isikute pöördumisel kinnipeetavate poole;
- hoidma puhtana eluruume ja töökohta, administratsiooni määratud päevadel tegema läbi sanitaarkorrastuse;
- täitma tuleohutuseeskirju.

33. Kinnipeetavatel on keelatud

- käia ühest ühiselamust või tootmishoonest teise;
- läheneda laagriallüksuse tsooni hoiatustarale;
- läheneda tunnimeestele või konvoerijatele lähemale kui 10 meetrit;
- väljuda rivist või rikkuda konvoi all kindlaksmääratud suunas liikumise korda;
- mängida kaarte ja teisi hasartmänge;
- hoida enda juures keelatud esemeid (lisa nr. 1);
- anda kirju ja seadeid vabapalgalistele töötajatele ning esitada neile palveid, välja arvatud käesolevas juhendis ette nähtud juhtudel;

- heita voodisse üleriie ja jalatsitega ning suitsetada elu- ja tootmisruumides, välja arvatud spetsiaalselt selleks eraldatud kohad.

34. Kinnipeetavatel on lubatud:

a) tööst vabal ajal kuni kontrollrivistuseni liikuda laagri allüksuse territooriumil (välja arvatud need kinnipeetavad, kes viibivad karistusbarakis ja kartseris), külastada kindlaksmääratud kellaaegadel olme-, meditsiini- ja sanitaarasutusi;

(Riideid ja jalatseid annavad kinnipeetavad parandusse ja saavad kätte enda juurde kinnistatud valvuri kaudu).

b) säilitada ja tarvitada toiduaineid ning kasutada metallist ja teistest purunematutest materjalidest toidunõusid (lusikaid, kausse, kruuse), tuletikke, tubakat, kirja- ja tualett- tarbeid;

c) osta laagriallüksuse kioskist seepi, hambapulbrit, hambaharju, kamme, tubakatooteid, pliiatseid, paberit, ümbrikke ja teisi esmatarbekaupu ning ka toiduaineid mida on lubanud laagri administratsioon;

(Kioskist ostmisel kehtib järgmine kord. Kinnipeetavatele antakse avalduseblanketid, millel on näidatud ostmiseks lubatud kaupade sortiment. Täidetud blankett antakse rahandusosakonda, mis kontrollib, kas kinnipeetava isiklikul arvel on piisavalt raha. Seejärel täidab kiosk tellimused ja jagab need kinnipeetavatele barakkide kaupa laiali. Avalduse blankett, millel on kinnipeetava allkiri kauba kättesaamise kohta, antakse laagri rahandusosakonnale kinnipeetava arvelt vastava summa mahavõtmiseks).

d) saada ja saata kirju vastavalt kehtestatud korrale;

e) saada toidu- ja tarbekaupade pakke (lisa nr. 2) ja rahaülekandeid;

f) esitada kord aastas üks avaldus süüasja ülevaatamise armuandmise või ennetähtaegse vabastamise kohta.

V KINNIPEETAVATE POSTIPAKID JA KIRJAVAHETUS.

35. Kinnipeetavatel, välja arvatud karistusbarakis ja kartseris viibijatel, on lubatud saada toidu- ja tarbekaupade pakke.

36. Iga paki avavad ja selle sisu kontrollivad ekspediitor, valvearst (velsker) ja valvur.

Märkus: arst (velsker) teeb kindlaks pakis olevate toiduainete tarvitamiskõlblikkuse; pakis olevad riideesemed ja jalatsid desinfitseeritakse.

37. Pakid, mis on saabunud neile kinnipeetavatele, kes viibivad karistusbarakis või kartseris või neile, kellelt on võetud pakkide saamise õigus, avatakse vastavalt käesoleva juhendi punktile 36. Kiiresti riknevad toiduained antakse laagriallüksuse kioskisse ning müügist saadud raha kantakse kinnipeetava isiklikule arvele. Ülejäänud asjad antakse aktiga hoiuruumi ja kinnipeetav saab need kätte karistusaja lõppedes. Kinnipeetava surma korral tagastatakse tarbekaupade pakid saatjale. Toiduained realiseeritakse sellisel juhul kohapeal kioski kaudu ja nende maksumus kantakse üle paki saatnud isikule.

38. Raha, mis sugulased on kinnipeetavale postiülekandega saatnud, kantakse tema isiklikule arvele.

Kinnipeetav võib kulutada sularahata arvelduse abil laagri kioskist laagris kasutamiseks lubatud toiduainete ja tarbekaupade ostmiseks kõige rohkem 50 rubla kuus.

Kui kinnipeetav on laagris oma karistusaja ära kandnud, antakse tema isiklikule arvele jäänud raha talle kätte või kantakse üle talle määratud asumiskoha julgeolekuorganile.

Surma korral antakse järelejäänud summa üle sugulastele.

39. Kinnipeetavatel on lubatud saata kaks kirja aastas. Kirjad lastakse tsoonis asuvasse spetsiaalsetesse plommitud kastidesse. Kastid avab vähemalt kord nädalas laagriallüksuse ülem või tema poolt volitatud isik. Kinnipeetavatel, kes asuvad karistusbarakis või kartseris, on kirjavahetuse pidamine.

Kinnipeetava aadressil saabunud kirjadest antakse talle üle ainult need, mis on perekonnaliikmetelt või (viimaste puudumisel) lähedastelt sugulastelt; ülejäänud kirjad konfiskeeritakse.

Kirjad, mis saabuvad karistusbarakis või kartseris viibijatele nende karistuse kandmise ajal, konfiskeeritakse.

40. Kirjade saatmine ja saamine toimub ainult posti-pakiteenistuse kaudu. Kogu sissetulevat ja väljaminevat korrespondentsi kontrollib tsensor või operatiivtöö osakonna operatiivvolinik.

VI KAEBUSED JA AVALDUSED.

41. Igal kinnipeetaval on õigus kaevata laagri administratsiooni peale, kui tema suhtes on toimitud ebaseaduslikult. Kaebus esitatakse valvuri kaudu laagriallüksuse ülemale.

Grupiviisiliste kaebuste esitamine on keelatud.

Kinnipeetavad võivad esitada suulisi või kirjalikke kaebusi isikule, kes teostab laagriallüksuse inspektsioonkontrolli.

42. Kui kinnipeetavad on avastanud varguse, vararikkumise või teisi kuritarvitusi, võivad nad esitada selle kohta kirjaliku avalduse laagriallüksuse ülemale.

43. Kinnipeetav, kes on esitanud teadlikult valekaebuse või -avalduse, võetakse vastutusele.

44. Kinnipeetavatel saadud avaldused ja kaebused, sõltumata nende sisust, saadetakse vahetult üksnes järgmistele adressaatidele: ÜK(b)P Keskkomitee Poliitbüroo liikmetele, ÜK(b)P Keskkomitee sekretäridele ja ÜK(b)P Keskkomiteesse, NSVL ja liiduvabariikide

Ülemnõukogu Presiidiumitele, NSVL Ministrite Nõukogule, NSVL siseministrile ja riikliku julgeoleku Ministrile, NSVL Siseministeeriumile ja Riikliku Julgeoleku Ministeeriumile, NSVL peaprokurörile ja NSVL Prokuratuurile, Nõukogude armee ja raudtee peaprokuröridele, NSVL Ülemkohtule ja nendele RJM organitele, kes teostasid süüasja uurimist.

45. Teistele asutustele ja instantsidele peale p.44 nimetatute adresseeritud kaebused ja süüasja läbivaatamise avaldused saadetakse NSVL RJM "A" osakonda.

Punktis 44 ja 45 nimetatud adressaatidele kinnises pakendis esitatud kaebused ja avaldused saadetakse adressaatidele või NSVL RJM A-osakonda avamata kujul.

46. Kõik ülejäänud süüdimõistetute poolt esitatud avaldused ja kaebused: tähtaegade arvestuse, administratsiooni ebaseadusliku tegevuse jms. kohta -- saadetakse läbivaatamisele siseministeeriumi töö- ja paranduslaagrites kinnipeatavate operatiivse arvestuse juhendiga kehtestatud korras.

VII KINNIPEETAVATE PÄEVAKAVA

47. Päevakava kinnitatakse laagriülema käskkirjaga ja tehakse teatavaks kõigile kinnipeatavatele.

48. Sisekorraeeskiri trükitakse (või kirjutatakse käsitsi) vene keeles ja ühiselamutes elavate kinnipeatavate rahvuskeeltes ja paigutatakse tsoonis asuvates elu- ja teenistusruumides nähtavale kohale.

49. Äratust, tööleviimist, töö lõppu, kontrollrivistusele kogunemist ja öörahu kuulutatakse välja laagriallüksuse signaaliga.

Öörahu ja äratus kehtestatakse sellise arvestusega, et kinnipeatavatel oleks katkematut puhke- (une-) aega 7 tundi.

50. Pärast äratust korrastavad kinnipeatavad oma magamisaseme ja isiklikud asjad, pesevad, riietuvad ja lähevad brigaadide kaupa rivis hommikusöögile. Hommikusöögi lõppedes toimub kontrollrivistus (kinnipeatavad, kes viibivad karistusbarakis, rivistuvad kontrolliks kambrite kaupa).

51. Kontrollrivistuse lõppedes lähevad kinnipeatavad brigadiri juhtimisel konvoi all rivis tööle.

52. Baraki põhjalikuks koristamiseks, põrandate pesemiseks ja barakis korra hoidmiseks määrab laagriallüksuse ülem päevniku.

53. Hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ajad määrab laagriallüksuse ülem ja need märgitakse

päevakavasse.

54. Enne öörahu toimub kinnipeetavate öhtune kontrollrivistus sama korra kohaselt kui hommikul.

VIII TOITUMISKORD.

55. Kõik kinnipeetavad kindlustatakse toiduga vastavalt NSVL SM käskkirjadega kehtestatud korrale ja normidele.

56. Köögi töö kontrollimiseks määratakse korrapidaja laagriallüksuse vabapalgalisest koosseisust.

57. Tööle toidublokis kokkadena, leivalõikajatena ja abitöölistena valitakse oma töökohtadel kontrollitud kinnipeetavad; toidublocki pääsevad nad tööle alles parast meditsiinilist läbivaatust ja sanitaarosakonna loal.

IX KINNIFEETAVATE LIIKUMISE KORD

58. Kinnipeetavate liikumine laagri allüksuse tsooni piiridest välja tööle ja tagasi ning ka teised ümberpaigutamised toimuvad ainult SM konvoivägede valve all.

Kinnipeetavad viiakse elutsoonist välja ainult vangiriietuses.

59. Valveteenistuse töötajate kasutamine konvoeerijatena ja vahtkonna koosseisus on keelatud.

X KARISTUSMÄÄRAD.

60. Kinnipeetavatele määratakse karistus režiimi, sisekorraeeskirja ja töödistsipliini rikkumise ning laagris sooritatud kuritegude eest.

61. Kehtestatud režiimi ja töödistsipliini rikkumise eest määratakse kinnipeetavatele järgmised administratiivkaristused:

- a) kioski kasutamise keeld kuni 3 kuuks;
- b) kirjavahetuse keeld;
- c) üleviimine karistusbaraki üldkambrisse kuni 3 kuuks;
- d) paigutamine kartserisse kuni 15 ööpäevaks.

62. Erilaagri ülemal ja tema asetäitjal on õigus rakendada p.61 ette nähtud

distsiplinaarkaristusi täies ulatuses.

63. Laagriallüksuste ülematel ja nende asetäitjatel on õigus:

- a) võtta kinnipeetavatelt kioski kasutamise õigus kuni 2 kuuks;
- b) saata kinnipeetavad karistusbarakki kuni 2 kuuks;
- c) paigutada kinnipeetavad kartserisse kuni 5 ööpäevaks.

Karistuse määramine vormistatakse laagri või laagriallüksuse ülema otsuse või käskkirjaga. Otsus või väljavõte käskkirjast lisatakse kinnipeetava isiklikule toimikule.

64. Sõjaväeallüksuste juhtivkoosseisul, konvoi-valvesüsteemi koosseisul, valveteenistusel, laagri sektori töötajatel ja vabapalgalisel administratiiv-tehnilisele personalil on õigus taotleda erilaagri (laagriallüksuse) ülemalt eeskirjade rikkujatele karistuse määramist.

XI KARISTUSBARAKK

65. Karistusbarakk on ümbritsetud kahekordse okastraattaraga.

Kambrites on kahekordsed narid. Voodiriietega varustatakse karistusbarakis kinnipeetavad samadel alustel kui üldbarakkides. Kambritel on tugevad väljastpoolt lukustatavad ja vaateavaga varustatud uksed; baraki akendel on trellid.

66. Karistusbarakki paigutatakse kinnipeetavad, kes on:

süüdi mõistetud erilaagris arendatud nõukogudevastase tegevuse eest, laagrist põgenemise eest,

laagrisese banditismi eest, laagris sooritatud röövimise eest – karistuse tähtaeg kuni üks aasta;

(Nimetatud kontingent paigutatakse baraki ülejäänud kontingendist eraldi kambritesse ning seda konvoeeritakse tööle ja töölt tagasi käeraudades.)

b) süüdi mõistetud teiste erilaagris toimepandud kuritegude eest või kalduvad põgenema – karistuse tähtaeg kuni 6 kuud; kantakse üldkambris;

c) rikkunud süstemaatiliselt režiimi ja töödistsipliini ja juba korduvalt (üle 2 korra) karistatud – karistuse tähtaeg kuni 3 kuud; kantakse üldkambris.

67. Kogu karistusbarakis viibimise aja jooksul rakendatakse kinnipeetavaid põhiliselt eriti raskel füüsilisel töö. Toitlustamine toimub vastavalt töönormide täitmisele, tööst keeldujaid toitlustatakse trahvinormi järgi.

Kirjavahetus ja pakkide saamine on karistusbarakis viibijatele keelatud.

68. Karistusbarakki paigutatud kinnipeetavatel ei ole õigust liikuda tööst vabal ajal laagriallüksuse territooriumil, nad viibivad alaliselt lukustatud ustega kambrites.

XII KARTSER

69. Eriti kuritahtlikud laagri režiimi ja sisekorra rikkujad paigutatakse kartserisse.
70. Kartser asub karistusbaraki tsoonis ja on ümbritsetud okastraadiga.
71. Kartser asub kivi- või palkseintega hoones ja selles on üksikkambrid.
72. Igas kambris on ülestõstetav magamisase ja plekiga ülelöödud parask. Parask kinnitatakse ööseks lühikese ketiga kambri seina külge. Voodi lastakse alla ainult uneajaks, 6 tunniks ööpäevas. Kinnipeetavale voodiriiete andmine ei ole lubatud.
- Kambri uks on plekiga üle löödud ja alaliselt lukus, võtmed on hoiul kartseri valvuri juures. Akent suurusega 60x60 cm, katavad trellid. Kartseri ustes on vaateavad ja luuk toidu andmiseks.
73. Töökäimine, kirjavahetus, pakkide saamine ja suitsetamine on kartseris viibijatel keelatud.
- Kartseris viibijatele antakse 300 g leiba ööpäevas ja kuuma vett ning kord kolme päeva tagant vedelat sooja toitu trahvinormi kohaselt.
74. Kartseri vanemvalvuril ja korrapidajal on lubatud arsti (velskri) juuresolekul panna määratsevatele kinnipeetavatele selga rahustussärk arsti poolt määratud ajaks.
75. Uurimise all olevad kinnipeetavad asuvad uurimisisolaatoris, nende tööleviimine on keelatud.

XIII MEDITSIINI- JA SANITAARTEENINDUS.

76. Kõik äsja tapiga saabunud kinnipeetavad paigutatakse laagriallüksuses nende kohalejõudmise päevast arvestades 25 ööpäevaks profülaktilisse karantiini.
77. Vähemalt 3 korda kuus viiakse kinnipeetavad kohustuslikule komplekssele anitaarkorrastusele.
78. Nii ambulatoorset kui ka statsionaarset arstiabi annavad laagri raviasutused.
- Haige saatmine laagrist välja vajalikule eriravile toimub NSVL SM Laagrite Peavalitsuse erikorralduse alusel NSVL RJM teadmisel.
79. Töölt vabastab haiguse korral vabapalgaline arst või sanitaarosakonna ülem.

XIV NSVL SM ERILAAGRITE INSPEKTEERIMINE JA REVIDEERIMINE.

80. Erilaagrite kontrollimise ja inspekteerimise õigus on NSVL siseministril ja tema asetäitjatel, NSVL SM Laagrite Peavalitsuse ülemaal ja tema asetäitjatel, liidu- ja autonoomsete vabariikide siseministritel; territoriaalselt – siseministeeriumi oblasti- ja kraivalitsuste ülemaal.

81. NSVL Siseministeeriumi töötajad võivad laagreid inspekteerida ja kontrollida NSV Liidu siseministri ja tema asetäitjate ning Laagrite Peavalitsuse ülema eriloal.

82. Kinnipeetavate erilaagrites pidamise seaduslikkuse kontrollimise õigus on: NSVL peaprokurööril ja tema asetäitjatel; NSVL Prokuratuuri Kinnipidamiskohtade Järelevalve Valitsuse ülemaal ja tema asetäitjatel; sama valitsuse prokuröridel peaprokuröri või tema asetäitja kirjaliku ettekirjutuse alusel; erilaagri prokurööril, tema asetäitjatel ja abidel - nende järelevalve alla kuuluvast laagrist.

NSVL Siseministeeriumi Laagrite Peavalitsuse ülem kindralmajor
(Dobrõnin)

**Siseministeriumi erilaagrites kinnipeetavatele keelatud esemete
N I M E K I R I**

1. Tuli- ja külmrelvad.
 2. Iga liiki alkohol ja odekolonn.
 3. Narkootilised ained.
 4. Lõhkeained (dünaamiit, ammonaal, püssirohi, salpeeter jt.)
 5. Mürkained (nii gaasilises kui vedelas olekus).
 6. Ravimid (peale laagriallüksuse ambulatooriumist saadute).
 7. Lõike- ja torkeriistad (noad, habemenoad, käärid, kahvlid, nõelad jne.)
 8. Mängukaardid.
Dokumendid (peale kohtuotsuse koopia ja kviitungi hoiule antud esemete ja väärtasjade kohta).
 10. Raha.
 11. Väärtasjad ja obligatsioonid.
 12. Topograafilised kaardid, rajoonide ja oblastite kaardid, kellad, kompassid ja paikkonna plaanid.
 13. Sõjaväevormi manused (lõkmed, pagunid, eraldusmärgid jm).
 14. Keemilised pliiatsid.
 15. Kopeerpaber.
 16. Kirved, labidad, vasarad, kirkad, kangid jt. tööriistad.
 17. Sõjaväe- ja tsiviilüleriietus.
 18. Isiklikud fotod.
- Kõik usupropagandat sisaldavad ja nõukogudevastased väljaanded (raamatud, brošüürid, ajakirjad, ajalehed, lendlehed jm).

Kirjandus

- Babkin, Pjotr, teatmik "Кто. Когда. Почему.", Magadani raamatukirjastus, 1968, 2.tr. 160 lk.
- Domburs, Leo, Ozolina, Rita, "Map of Gulag" 2. tr., "Riga Memorial" Society, 1993, 8 lk.
- Firsov, L.V., "Рассказы о золоте", Magadani raamatukirjastus, 1957, 135 lk. Magadan
- Freyberg, J., "Kolõma akadeemia", Repro Print AB Stockholm, 1991, 140 lk.
- Galtšenko, Innokenti, "Геологи идут на север", Magadani raamatukirjastus, 1957, 240 lk.
6. Карта Магаданской области, NSVL Kartograafia Peavalitsus, 1965.
- Kaštanov I.N., kogumik "1928 - 1940. Время, события, люди", Magadani raamatukirjastus, 1968, 351 lk.
8. "КГБ вчера, сегодня и ...", "Столица" nr. 16, 1991, Moskva
9. Kozlov, N.V., kogumik "Дальстрой. К 25-летию", Magadani raamatukirjastus, 1956, 258 lk.
10. Martõnov, P., "От Пестрой Дресвы", "Рекламная газета" 23. mai 1989, Magadan.
11. Ohhotin, N.G., Roginski, A.B., kogumik "Звенья" I kd., kirjastus "Progress, Feniks, Atheneum", 1991, Moskva.
12. Oll, Aadu, "Все это было", "Магаданская правда" 4.aprill 1989.
13. Puštšulin, Fedor, Puštšulina, Lidia, "Ориентировочная схема бывших лагерей Колымы и прилегающих территорий", "Рекламная газета" 23. mai 1989, Magadan.
14. Rohlin, M.I., "Рассказы об олове", Magadani raamatukirjastus, 1959, 94 lk.

15. Ross, Heindrich, "Süüta süüdlased", "Olion", Tallinn 1990, 139 lk.
16. Sabbo, Hilda, dokumentide kogumik "Võimatu vaikida" I - II kd., Tallinn, 1997.
17. Solženitsõn, Aleksandr, "GULAGi arhipelaag" I - III kd, Kirjastus Eesti Raamat, Tallinn, 1970.
18. Sõelsepp, Venda, "Narilaulud", "Anamnesia", Pärnu 1993, 218 lk.
19. Sõelsepp, Venda, "Pool sajandit "esimese tuhande" odüsseia algusest", "Eesti Sõnumid" 20./27. aprill 1995.
20. Teatmik "Справочник по транспорту Магаданской области", Magadani rahvamajandusnõukogu tehnilise informatsiooni osakond, 1. osa 1962, 106 lk, 2. osa 1963, 119 lk, 3. osa 1963, 51 lk.
21. Urin, Viktor, "По колымской трассе к полюсу холода", Magadani raamatukirjastus, 1959, 226 lk.
22. Ustijev, E.K., "У истоков золотой реки", Kirjastus "Мысль", Moskva 1972, 173 lk.
23. Õispuu, Leo, "Poliitilised arreteerimised Eestis 1940 - 1988" I kd., Eesti Represseeritute Registri Buroo, Tallinn, 1996, 757 lk. II kd., 1998, 744 lk.

Selles sarjas on seni ilmunud:

1. **Eesti poliitilise eliidi saatusest.** Peep Varju. Tallinn 1994
2. **Eesti laste küüditamine 14. juunil 1941 kui genotsiidikuritegu.** Peep Varju. Tallinn 1994
3. **Eesti kunstielu ja okupatsioonide repressiivpoliitika.** Jaak Kangilaski ja Ene Lamp. Tallinn 1994
4. **Eesti arstkond ja okupatsioonid.** Helbe Merila-Lattik. Tallinn 1995
5. **Eesti raamatute hävitamine nõukogude võimu poolt.** Piret Lotman ja Aivo Lõhmus. Tallinn 1995
6. **Saaremaa inimkaotused esimese nõukogude okupatsiooni tagajärjel.** Juta Vessik ja Peep Varju. Tallinn 1995
Inglise keeles 1997; teine trükk (6a) eesti keeles 1997.
7. **Pro Patria. Auraamat Teises maailmasõjas langenud Eesti vabadusvõitlejaile.** (Lühinimestik) Aleks Kurgvel ja Herbert Lindmäe. Tartu 1996
8. **E. V. Kaadriohvitseride saatus 1938-1996.** Vello Salo. Tartu 1996
9. **Soomepoiste langenud.** Uno Tõnnus. Tartu 1996
10. **Eesti rahva inimohvrid Nõukogude ja Saksa okupatsioonide ajal 1940 - 1953.** Peep Varju. Tartu 1997.
11. **Õiguse vastu ei saa ükski.** Eesti taotlused ja rahvusvaheline õigus. Enn Sarv. Tartu 1997.
12. **Pro Patria. Auraamat Teises maailmasõjas langenud Eesti vabadusvõitlejaile.** Aleks Kurgvel ja Herbert Lindmäe. Tartu 1998.
13. **Pro Patria II.** Auraamat langenud ja hukkunud metsavendadele 1944-1978. (Lühinimestik.) Eerik-Niiles Kross. Tartu 1998.

Autorist

Aadu Oll sündis 1932. aastal Hiiumaal agronoomi perekonnas. Tema vanemad küüditati 1941. aastal, isa hukkus Uuralis vangilaagris. 1950 – 56 oli autor nõukogude poliitvang, peale vabanemist töötas Magadani oblastis masinaehitustehases. Haridus kõrgem, eriala insener. 1970. aastal naases autor Eestisse, kus töötas mitmes projekteerimisasutuses andmetöötuse valdkonnas. Praegu töötab Tallinna Pelgulinna Haiglas.

Aadu Oll on Eesti Kongressi saadik, Memento Liidu asutajaliige ja esimene esimees, Endiste Poliitvangide Liidu esimehe asetäitja, Inimõiguste Instituudi juhatuse esimees, Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riikliku Komisjoni liige, autasustatud Riigivapi IV klassi ordeniga

E-mail oll@hot.ee